

**MODERN FOLK KORKU FİMLERİNDE CADILIK ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Yüksek Lisans Tezi

Buğra Mert ALKAYALAR

Eskişehir 2024

**MODERN FOLK KORKU FİLMLERİNDE CADILIK ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

Buğra Mert ALKAYALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sinema Televizyon Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Özgür ÇALIŞKAN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Mayıs 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Buğra Mert ALKAYALAR'ın "**Modern Folk Korku Filmlerinde Cadılık Üzerine Bir İnceleme**" başlıklı tezi **24 Mayıs 2024** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca **Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı Sinema ve Televizyon programında**, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : **Doç. Dr. Özgür ÇALIŞKAN**

Üye : **Dr.Öğr.Üy. Sibel TURAN**

Üye : **Dr.Öğr.Üy. Gizem ŞİMŞEK KAYA**

Prof. Dr. Saime ÖNCE
Anadolu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

MODERN FOLK KORKU FİLMLERİNDE CADILIK ÜZERİNE BİR İNCELEME

Buğra Mert ALKAYALAR

Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mayıs 2024

Danışman: Doç. Dr. Özgür ÇALIŞKAN

İnsanlık tarihini ve folkloru oluşturan söylenceler, masallar ve rivayetler, korkunun birer parçasıdır. Folklor, coğrafyadan coğrafyaya değişiklik gösterse de ortak korkulara, tuhaflıklara ve gerilimlere sahiptir. Antik çağlardan süregelen ve popüler kültüre de yerleşmiş olan büyü ve cadılık da folklorun önemli bir parçasıdır. Sinemada folklor, neredeyse sinemanın doğuşundan bu yana işlenmektedir. İngiliz Sinemasında folklor ile cadılığın ortak paydada anlatımı “Folk Korku” [Folk Horror] adında bir terimin ve türün doğuşuna öncülük etmiştir. Folk korku terimi, 2010 senesinde A History of Horror’da Mark Gatiss’in kullanımı ile popülerlik ve resmiyet kazanmıştır. Robert Eggers’in The Witch (2015) adlı filminin ise 21. yüzyılda folk korkuyu dirilttiği iddia edilmiştir. 21. yüzyıl yapımlarında, folk korku sinemasının öncü ve kült örneklerinin günümüz dünyasının etkisiyle folk korku elementleri ile cadılığın farklı ve “modern” bir biçimde işlendiği düşünülmektedir. Bu çalışmada 2015 sonrasında son on yılda gösterime giren ve cadılığı temeline alan folk korku filmlerine odaklanılmıştır. Tezin örnekleme ile alanyazınına uygun amaçlı olarak seçilen The Witch (2015), The Wailing (2016), Gretel & Hansel (2020), Hellbender (2021) ve You Won’t Be Alone (2022) analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Filmlerin analizi tür filmi eleştirisi kapsamında yorumlayıcı yaklaşım yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Filmlerin analizinde folk korku zincirinin öğeleri, cadılık tarihi, cadılık-kadın ilişkisi ve filmde korkunun yaratım biçimi ele alınmıştır. Folk korku sinemasının yeni sayılabilecek bir alan oluşu ve bu kapsamdaki çalışmaların özellikle ulusal alanda azlığı nedenleriyle bu tez çalışmasının ulusal alanda öncü bir nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Folk korku, Korku sineması, Cadılık, Sinemada cadı, Modern korku

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF WITCHCRAFT IN MODERN FOLK HORROR FILMS

Buğra Mert ALKAYALAR

Department of Cinema and Television

Programme in Master of Arts (MA)

Anadolu University, Institute of Graduate Programs, May 2024

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Özgür ÇALIŞKAN

Legends, tales, and rumors that shape human history and folklore are crucial components of fear. Despite geographic variations, folklore shares common fears and oddities. Witchcraft and magic, enduring since ancient times and embedded in popular culture, are pivotal elements of folklore. Folklore has been explored in cinema from its early days. The term "Folk Horror," used by Mark Gatiss in 2010's *A History of Horror*, gained official status and outlined a genre that intertwines folklore and witchcraft, particularly noted in British Cinema. Robert Eggers' *The Witch* (2015) is claimed to have revived folk horror in the 21st century. Modern productions are believed to adapt folk horror elements in novel ways influenced by contemporary society. This study examines folk horror films from the last decade that centralize witchcraft, including *The Witch* (2015), *The Wailing* (2016), *Gretel & Hansel* (2020), *Hellbender* (2021), and *You Won't Be Alone* (2022). These films were analyzed through an interpretive genre film criticism approach. Elements of the folk horror chain, the history of witchcraft, the relationship between witchcraft and women, and the creation of fear in films have been analyzed in the context of film studies. Given that folk horror cinema is a relatively new field and studies in this area, particularly on a national level, are limited, this thesis is considered to be pioneering in the national context.

Keywords: Folk horror, Horror cinema, Witchcraft, Witches in cinema, Modern horror

ÖNSÖZ

Sinemaya olan ilgim henüz küçük yaştayken beni sürekli sinemaya götüren babam sayesinde başladı. Başlarda her çocuk gibi sıklıkla animasyon izlemiş olsam da korku türüyle de küçük yaşta tanıştım. O gün bugündür korku ve gerilim türleri özellikle sinemada olmak üzere sanatın her alanında ilgimi çekiyor. Bu türlerde izliyorum, okuyorum, yazıyorum ve bazen de film çekiyorum.

Çalışmanın gerçekleşmesindeki en büyük motive kaynağım sevdiğim ve ilgi duyduğum bir tür olan korkuya yoğunlaşmak olmuştur. Bu tez çalışması sayesinde sinemada korku türü ile yalnızca sanatsal değil aynı zamanda akademik anlamda da ilgilenmeye ve kendimi geliştirmeye başladığımı düşünüyorum. Özellikle Türkiye’de henüz üzerine düşülmemiş bir alt tür olan folk korku üzerine yaptığım araştırmayı ve analizleri ilgililer ile paylaşacak olmak beni fazlasıyla heyecanlandırıyor.

Tez çalışmam boyunca bana destek olup katkı sağlayan herkese teşekkür etmek isterim. Ancak ilk olarak bu tezin var olmasını, üzerine keyifle çalışmamı ve gerildiğimde motive olmamı sağlayan tez danışmanım Doç. Dr. Özgür Çalışkan’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Değerli Hocam Doç. Dr. Özgür Çalışkan, korku türü konusundaki bilgisi ve korku türüne olan ilgisi başta olmak üzere özverili incelemeleri, kesintisiz iletişimi ve anlayışlı tavsiyeleriyle hem tezime hem de akademik gelişimime büyük katkılarda bulunmuştur.

Çalışmamın ilk tez danışmanı olan sayın Doç. Dr. Sırrı Serhat Serter’e ilgilendiği, vakit ayırdığı ve tezin temeline olan değerli katkıları için teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimi yazmaya başladığımda T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, Radyo, Televizyonda ve Sinema Bölümü’nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktaydım ve hala çalışmaya devam etmekteyim. İşe başladığımda tanıştığım, değerli Hocam ve meslektaşım Dr. Öğr. Üyesi Gizem Şimşek Kaya’ya hem kendi gelişimime hem de tezime olan değerli katkılarından dolayı ne kadar teşekkür etsem azdır. Kendisi neredeyse tez danışmanım kadar titizlikle tez çalışmam ile ilgilendi, önerilerde bulundu ve yol gösterdi. Yine korku türüne olan ilgimiz sayesinde bu tez çalışmasına yollarımız kesişti.

Tez savuma jürimde yer almayı kabul eden, tezimi nitelikli bir biçimde inceleyen ve savunma sonrasında önerileriyle önemli katkılarda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Sibel Turan Akan’a ve Dr. Öğr. Üyesi Gizem Şimşek Kaya’ya minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca İKÜ, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölüm'ü Başkanımız Doç. Dr. Perihan Taş Öz'e tez süreci boyunca gösterdiği destek ile anlayış için teşekkürü borç bilirim. Aynı şekilde değerli çalışma arkadaşım ve meslektaşım Arş. Gör. Emre Fırat'ın süreç boyunca sunduğu önerileri, akademik gelişimime olan katkıları ve her zaman yardıma koştuğu için çok teşekkür ederim.

Tezin yazım süreci boyunca stresimi çeken, değerli katkılarda bulunan ve motive eden Melis Nur Dalar'a teşekkür etmek isterim. Ve son olarak tabii ki beni sinemayla tanıştıran babam başta olmak üzere hayatım boyunca beni desteklemiş ve hep yanımda olmuş olan canım aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

BUĞRA MERT ALKAYALAR

İSTANBUL, 2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....
Buğra Mert ALKAYALAR

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK SAYFASI	i
BAŞLIK SAYFASI.....	ii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
GÖRSELLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
Konu ve Problem.....	1
Amaç	3
Önem	4
Varsayımlar	5
Sınırlılıklar	5
Yöntem	5
Etik bildirim	7
1. TARİHTE VE SİNEMADA CADİ	8
1.1 Tarihte Büyü ve Cadılık	8
1.1.1. Büyü, büyücü, cadı kavramlarının kökeni	8
1.1.2. Cadılık tarihi	10
1.1.3. Cadılık kurbanı kadınlar	13
1.1.4. Sinemada cadılara geçmişten günümüze bir bakış	17
2. FOLK KORKUNUN KISA TARİHİ VE 21. YÜZYILDA DİRİLİŞİ	21
2.1. Alt Tür Kavramı ve Folk Korku Tanımının Doğuşu	21
2.2. Unholy Üçlüsü	23
2.3. Folk Korkunun Kökleri.....	25
2.4. Folk Korku Zinciri.....	27
2.5. İngiliz Kırsalı ile Dünyada Folk Korku, İdeolojik Yönü ve 21. Yüzyılda Dirilişi	31
3. BULGULAR VE YORUM.....	37
3.1. The Witch (2015).....	37

3.1.1. Ailenin ve cadılığın orman ile ilişkisi	38
3.1.2. Cadılık tarihine uygun ritüeller	39
3.1.3. Thomasin’e bakış ve cadı olma süreci	43
3.1.4. Cadılığın belirsizliği üzerine	45
3.2. The Wailing (2016)	46
3.2.1. Köyün ve bulunduğu coğrafyanın etkisi	47
3.2.2. Cadılık tarihine uygun elementler	49
3.2.3. Cadının erkek oluşunun filme etkisi	52
3.3. Gretel & Hansel (2020)	54
3.3.1. Gretel’in ve cadının orman ile ilişkisi	55
3.3.2. Cadılık tarihine uygun elementler	55
3.3.3. Gretel’e bakış ve cadı olma süreci	59
3.4. Hellbender (2021)	62
3.4.1. Cadı ailenin orman ile ilişkisi	63
3.4.2. Cadılık tarihine uygun elementler	64
3.4.3. Kadınlar ve cadılıkla ilişkileri	68
3.5. You Won’t Be Alone (2022)	69
3.5.1. Kırsalın filmdeki cadılarla ilişkisi	70
3.5.2. Tarihe ve söylencelere uygun cadılar	72
3.5.3. Cadılar ve kadınlar	76
4. MODERN FOLK KORKUNUN CADILARI	78
4.1. Cadıların Habitatları Olarak Ormanlar	78
4.2. Beyazperdede Cadılık: Büyüler ve Ritüeller	79
4.3. Folk Korkuda Folklorik Bir Figür Olarak Cadı	81
4.4. Kadınlara Atfedilen Asırlık Lanet: Cadılık	84
4.5. Cadılıkla Korku Yaratımı	87
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	94
ÖZGEÇMİŞ	

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 3.1.1. The Witch (Robert Eggers, 2015) / Poster.....	37
Görsel 3.1.1.1. The Witch (Robert Eggers, 2015) / Aile kırsala taşınır.....	38
Görsel 3.1.2.1. The Witch (Robert Eggers, 2015) / Cadı bebekten uçuş merhemi hazırlar.....	40
Görsel 3.1.2.2. The Witch (Robert Eggers, 2015) / Cadının büyülu hayvanı tavşan.....	41
Görsel 3.1.2.3. The Witch (Robert Eggers, 2015) / Black Phillip.....	42
Görsel 3.1.2.4. The Witch (Robert Eggers, 2015) / Thomasin ve cadıların ayini.....	43
Görsel 3.1.3.1. The Witch (Robert Eggers, 2015) / Thomasin.....	44
Görsel 3.2.1. The Wailing (Na Hong-jin, 2016) / Poster.....	45
Görsel 3.2.1.1. The Wailing (Na Hong-jin, 2016) / Köyün bulunduğu coğrafya.....	48
Görsel 3.2.2.1. The Wailing (Na Hong-jin, 2016) / Rivayetlerdeki Japon adam.....	50
Görsel 3.2.2.2. The Wailing (Na Hong-jin, 2016) / Japon adamın ritüel odası.....	51
Görsel 3.2.2.3. The Wailing (Na Hong-jin, 2016) / Şamanın ritüeli.....	52
Görsel 3.2.3.1. The Wailing (Na Hong-jin, 2016) / Japon adamın iblis formu.....	53
Görsel 3.3.1. Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Poster.....	54
Görsel 3.3.2.1. Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Cadının kulübesi.....	56
Görsel 3.3.2.2. Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Ormanda gözüken cadılar.....	57

Görsel 3.3.2.3. Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Cadı.....	58
Görsel 3.3.2.4. Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Cadının sofrası, cadı, Gretel ve Hansel.....	59
Görsel 3.3.3.1. Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Gretel.....	60
Görsel 3.4.1. Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / Poster.....	62
Görsel 3.4.1.1. Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / Cadı ailenin evi.....	64
Görsel 3.4.2.1. Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / İdam sahnesi.....	65
Görsel 3.4.2.2. Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / Ormanda bitkilerle ilgilenen cadı anne.....	65
Görsel 3.4.2.3. Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / İblis görünümlü Izzy.....	67
Görsel 3.5.1. You Won't Be Alone (Goran Stolevski, 2022) / Poster.....	69
Görsel 3.5.1.1. You Won't Be Alone (Goran Stolevski, 2022) / Kırsaldaki cadı ve kız.....	71
Görsel 3.5.2.1. You Won't Be Alone (Goran Stolevski, 2022) / Cadı, dönüşüm için ölünün organlarını vücuduna sürüyor.....	73
Görsel 3.5.2.2. You Won't Be Alone (Goran Stolevski, 2022) / Dönüşüm esnasında cadı.....	74
Görsel 3.5.2.3. You Won't Be Alone (Goran Stolevski, 2022) / Yakılarak idam edilen cadı.....	75

GİRİŞ

Konu ve Problem

Sinemada filmler, işledikleri konulara ve hikâyelere göre türlere ayrılmaktadır. Dram, gerilim, komedi, korku gibi türlere ayrılan filmler, bazen birden fazla türün özelliklerini de içerebilir. Türler arasında geçişler ve kesişmeler mümkündür. Ayrıca türler kendi içlerinde alt sınıflandırmalar da içermektedir. Korku sinemasında psikolojik korku, slasher, gore, vücut korkusu/biyolojik korku, found footage (buluntu görüntü), folk horror (folk korku) gibi alt türler mevcuttur (LA Film School, 2021; Nofilmschool, 2022). Korku filminde işlenen konunun veya hikâyenin içeriğine göre bu alt türler belirlenmektedir.

Folk korku, korku sinemasında geleneklere, batıl inançlara, paganizm gibi inanç temellerine dayanan konular üzerine yapılan filmlerin dâhil edildiği bir alt türdür. Doğaüstü/Paranormal korku alt türü ile bağı mevcut olmakla birlikte paranormal korkunun aksine filmdeki içeriğin doğaüstü bir öğeye sahip olması gerekmemektedir. Folk korku, direkt olarak inanç ve gelenek temelli davranış ve olaylara odaklanmaktadır. Örneğin paranormal korku alt türünde cadılık, büyüler ve doğaüstü öğeler içeren bir tema iken folk korku alt türünde cadıların inançları ve davranışları da türe dâhil olmaktadır. 1922 Danimarka yapımı *Häxan*¹ cadılığı işleyen ilk film olsa da cadılık tarihini belgesel türüyle anlattığı için doğrudan folk korkunun ilk örneği olarak görülmemektedir. Yazar ve oyuncu olan Mark Gatiss, 2010 yapımı BBC belgesel serisi *A History of Horror*'da folk horror türünü tam anlamıyla temsil eden ilk örnekler olarak İngiliz yapımı *Witchfinder General* (Michael Reeves, 1968), *The Blood on Satan's Claw* (Piers Haggard, 1971) ve *The Wicker Man* (Robin Hardy, 1973) filmlerinden bahsetmektedir. Yazar ve film yapımcısı olan Adam Scovell'in British Film Institute'ün resmî sitesindeki "*10 great lesser-known folk horror films*" başlıklı makalesine göre az bilinen Finlandiya yapımı *The White Reindeer* (Erik Blomber, 1952) folk korkunun daha erken tarihli örneklerindendir. Alt türün geçişli ve kompleks temellerinden dolayı resmi olarak belirtilen net bir ilk örneği yoktur.

¹Tezde yer alan filmlerin her birininin Türkçe isimleri mevcut olmadığı için filmlerin yalnızca İngilizce isimlerinin kullanımı tercih edilmiştir.

“Cadı” kelimesi Cambridge sözlüğünde “sihirli güçleri olduğuna inanılan ve bunları iyilik veya kötülük için kullanan kadın” ve “sihirli güçleri olup şeytan ile iş birliği yapan kadın” olarak tanımlanmaktadır (Cambridge Dictionary Online, 2024). Kaynaklarda açıkça görüldüğü üzere cadılar kadın olarak ifade edilmektedir. Tarih boyunca erkek cadılar olsa da cadılık ve büyücülük işleri kadınlarla eşleştirilmektedir. 15. yüzyıl ile 17. yüzyıl arasında özellikle Avrupa’da cadı avları gerçekleştirilmiş ve çoğunluğu kadın olan pek çok insan öldürülmüştür. Bunun nedeni de Malcolm Gaskill’in *Cadılık* kitabında tanımladığı gibi cadılığın, şeytan ya da kötü ruhla yapılan anlaşma sayesinde büyülerin ve efsunların kötüye kullanımı olarak görülmesidir. Kadınların cadılıkla daha çok ilişkilendirilmelerinin nedeni kadınların doğaları gereği şeytan tarafından kandırılmaya açık zayıf varlıklar olarak konumlandırılmalarıdır.

Sinemada kadınların temsili sinemanın varoluşundan bu yana dünyadaki gelişmelerle birlikte değişim göstermektedir. Feminist düşünce ve hareket başlayana dek ağırlıklı olarak eril bakışın hakimiyetinde bir sinema varlığını sürdürmüştür. Kadının yan rollerde olması, kadın karakterin pasif ve zayıf kalması, giyiminin erkek hazzına hitap edilecek biçimde belirlenmesi gibi tercihler yapılmıştır. Ancak feminist düşüncenin ve hareketlerin başlaması ile sinemada kadının temsili de değişim geçirmeye başlamıştır. Kadınların güçlü ana karakterler oldukları filmler yapılmıştır. Ancak bu filmlerde bile güçlü kadınlar yine erkeksi özellikler ile güçlü hale getirilmişlerdir. Korku sinemasında da benzer bir değişim gerçekleşmiştir. Kurban rolündeki kadın karakterler ana karakter hâline getirilip katilden veya canavardan kaçmayı başarmaya ve hatta onları alt etmeye başlamışlardır. Özellikle slasher alt türündeki korku filmlerinde “Kurtulan Kız (Final Girl)” terimi ortaya çıkmıştır. Filmin sonunda canlı kalan ana kadın karakterler kurtulan kız olarak anılmaktadır. John Carpenter’ın 1978 yapımı *Halloween* filmindeki Laurie karakteri, Wes Craven’ın 1996 yapımı *Scream* filmindeki Sidney karakteri, Ridley Scott’ın 1979 yapımı *Alien* filmindeki Ripley karakteri korku sinemasındaki güçlü kadın karakterlerin, kurtulan kızların bilinen, kültleşmiş örnekleridir. Ancak bu güce rağmen bu ana kadın karakterler daha erkeksi bir imajda yaratılmış ve bulundukları filmlerdeki diğer kadın karakterlere göre daha muhafazakâr bir hayata sahip olarak gösterilmişlerdir. 2010 sonrası korku sineması filmlerine bakıldığında ise daha özgür ve direkt olarak feminen yönleri ile güçlü olan kadın ana karakterler filmlerde yer almaya başlamıştır.

2010 sonrasında korku sinemasındaki kadın karakterlerin filmlerdeki temsil biçimlerinin farklılaştığı nokta ile folk korku türünün modern bir dönüşüme uğrayarak öne çıktığı noktada bir kesişim yaşandığı düşünülebilmektedir. Bu kesişme, özellikle folk korku türündeki cadı kavramı ile korku filmlerindeki kadın karakterlerin mekansal ve film anlatısı açısından özneleştirildiği noktada gerçekleşmektedir. Bu nedenle modern folk korku filmlerindeki cadılık olgusu ve bu olgunun kadın karakterle ve belki de erkek karakterlerle ilişkisi, anlamlandırılması ve anlaşılması gereken bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu tez çalışmasının problemi, modern folk korku türünde cadılığın yeni biçiminin kadın karakterler ve ana karakterler bağlamında film anlatısındaki değişen ve dönüşen etkisinin filmlerde nasıl gerçekleştiği olmaktadır.

Amaç

Araştırmanın amacı; modern korku sinemasının folk korku alt türündeki filmlerinde cadılığın türe uygun örnek filmler üzerinden incelenmesi ve incelemeler üzerinden bir sonuca varılmasıdır. Modern bakış kapsamında cadı baş karakterlerin güçlü olup ölüme karşı koydukları düşünülmektedir. Filmler üzerindeki incelemeler bu düşünce üzerinden yapılmaktadır. Böylelikle günümüzde cadılığın sinemada nasıl ele alındığına dair sonuçlara ulaşmaya çalışılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Cadılık, modern korku sinemasındaki folk korku alt türündeki filmlerde nasıl yansıtılmaktadır?
2. Örnek filmlerdeki cadılığın temsili ile cadılığın köklerindeki farklılıklar ve benzerlikler nelerdir?
3. Cadılığın temsilindeki farkların sebepleri neler olabilir?
4. Folk korku filmlerinde cadılık nasıl korku unsuru haline getiriliyor? Hangi anlatı özellikleri kullanılmaktadır?
5. Folk korku filminde cadının filmin geçtiği kırsal alanlarla veya ormanla ilişkisi nasıldır?
6. Cadının cinsiyeti, cadılığı ve folk korku filminin hikâyesini hangi biçimlerde etkilemektedir?

Önem

Türkiye’de yapılan akademik tez çalışmaları incelendiğinde folk korku veya folk korku sineması üzerine herhangi bir tez çalışmasına ulaşılamamaktadır. Ulusal Tez Merkezi veritabanında “Folk korku”, “Folk horror” ve “Folk korku sineması” anahtar kelime öbekleriyle arama yapıldığında sonuç çıkmamaktadır. Alternatif olarak “Cadı”, “Cadılık” ve “Korku Sineması” üzerine arama yapıldığında da aynı şekilde folk korkuyu birebir anlatan veya nitelendiren bir tez çalışması bulunmamaktadır. “Cadı” ve “Cadılık” üzerine yapılan aramalarda Cadı kelimesi üzerinden dört, Cadılık kelimesi üzerinden otuz beş adet tez çalışması çıkmaktadır ve yalnızca cadılık aramasında çıkan *Cadı-zaman boyunca kadının yansıması* (Kurt, 2008) adlı Yüksek Lisans Tez çalışması Sinema Televizyon Anabilim Dalı’na aittir. Diğer tez çalışmalarının Türk Dili ve Edebiyatı, Antropoloji, Tarih, İngiliz Dili ve Edebiyatı gibi alanlara ait oldukları gözlemlenmektedir. Korku Sineması aramasında kırk dört adet tez çalışması çıkmaktadır. Bu tezlerin arasında cadıyı ve cadılığı içeren bir çalışma yer almamaktadır. Folk kelimesine bakıldığında ise *Türkiye sahası halk anlatmaları (Masal-efsane) ve Türk korku sineması üzerine karşılaştırmalı arketip incelemesi* (Soyyılmaz, 2022) adlı Yüksek Lisans Tez çalışması bulunmaktadır. Ancak bu çalışmanın Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’na ait olup folk korkuyu ve folk korku sinemasını temel almadığı gözlemlenmektedir. Korku Sineması aramasındaki diğer tezlerin ağırlıklı olarak Türk Korku Sinemasında dine ve kadına yönelik çalışmalar gerçekleştirdiğine ulaşılabilmektedir. Bu araştırma sonucunda Sinema ve Televizyon alanında folk korkuya veya folk korku sinemasına ve sinemada cadılığa ait tez çalışmaları sayıca yok denecek kadar az olduğu tespit edilebilmektedir. *Modern Folk Korku Filmlerinde Cadılık Üzerine Bir İnceleme* adlı bu tez çalışması, ulusal alanda güncel, öncü ve ilk akademik çalışma olacaktır. Bu nedenlerden dolayı önemli olup alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma; sinemada cadılık ve folk korku alt türündeki çalışmaların az sayıda olmaları ve güncel olmamaları nedenleriyle önem arz etmektedir. Ayrıca Türkiye’de bu konuda yapılacak ilk tez çalışması olması açısından da önemlidir. Araştırma, son on yılda çıkan folk korku alt türündeki korku filmlerini örnek alacağı için güncel ve ilgi çekici olacağı düşünülmektedir. Araştırma, korku sineması, cadılık ve folk korku alt türü üzerine çalışma yapacak olan araştırmacılar için bir başvuru kaynağı niteliği

taşıması ve bu konuda başka araştırmalara da olanak sağlayacak olması açısından önemlidir.

Varsayımlar

Bu tez çalışmasında, modern korku sinemasındaki folk korku filmlerinde cadılığa ve cadılığın kökeniyle ilgili benzerlik ve farklılıklara bakılmaktadır. Çalışmadaki evrene uygun olarak örneklem alınacak filmlerde cadılığın temsilinin günümüz toplumundaki sosyolojik çalışmalardan, toplumsal cinsiyet alanındaki gelişmelerden ve feminist hareketlerden etkilendiği, bu nedenle de filmlerdeki cadıların kökeninden farklı modern bir bakışla işlendiği varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırmanın içeriği nedeniyle modern korku sinemasının folk korku alt türündeki filmler önem arz etmektedir. Folk korku filmlerinin bulunduğu listeler Google üzerinden “Modern Folk Horror Films”, “New Folk Horror Films”, “Best Folk Horror Films”, “2000’s Folk Horror Films” cümleleriyle taranmış ve incelenen listelerde ortak bulunan yakın dönem folk korku filmlerinden çalışmaya uyan filmler amaçlı örneklem metoduyla örneklem olarak seçilmiştir ve araştırmanın inceleme alanı sınırlandırılmıştır². Bu filmler; *The Witch* (2015), *The Wailing* (2016), *Gretel&Hansel* (2020), *Hellbender* (2021), *You Won’t Be Alone* (2022). Örneklem alınırken son 10 yılda çıkan ve direkt olarak cadılığı temeline alan filmler dikkate alınmıştır. Filmler incelenirken başkarakterlerin cadılıkla ve kırsal alanla olan ilişkisi, cadının cadılık tarihiyle olan bağlantısı ve cinsiyetin cadılığa olan etkisi dikkate alınmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada korku sinemasında son on yılda çıkan yakın dönem folk korku alt türündeki filmlerde cadılık ele alınmakta ve incelenmektedir. Bunun için de bu şartlara uygun filmler örneklem olarak seçilmiştir. Bu filmler; *The Witch* (2015), *The Wailing* (2016), *Gretel & Hansel* (2020), *Hellbender* (2021), *You Won’t Be Alone*

²Google üzerinden taranan folk korku filmleri listeleri:

<https://collider.com/best-folk-horror-movies-ranked/#39-you-won-39-t-be-alone-39-2022;>
[https://screenrant.com/horror-movies-eastern-european-folklore/;](https://screenrant.com/horror-movies-eastern-european-folklore/) <https://mubi.com/en/lists/folk-horror;>
<https://www.imdb.com/search/keyword/?keywords=folk-horror;> <https://www.bfi.org.uk/lists/10-great-lesser-known-folk-horror-films;> <https://www.theguardian.com/film/2022/aug/27/streaming-men-and-the-best-british-folk-horror-films;> [https://www.slashfilm.com/771859/the-15-best-folk-horror-movies-ranked/;](https://www.slashfilm.com/771859/the-15-best-folk-horror-movies-ranked/)

(Erişim tarihi: 16.10.2023)

(2022) olarak belirlenmiştir. Cadılık/büyücülük temelli hikâyelere sahip olan bu filmler yalnızca bununla sınırlı kalmayıp pagan geleneklerine dayandıkları ve folk korku zincirinin parçalarını içerdikleri için folk korku alt türüne dâhil olmaktadır. Çalışmadaki filmlerde cadı/cadılık, cadının mekân olarak belirlediği kırsal ile ormanın cadı üzerindeki etkileri, anlatının cadılık tarihiyle olan ilişkisi anlatı ve mizansen üzerinden tür filmi eleştirisi kapsamında, sosyal bilimlerde yorumlayıcı yaklaşım yöntemiyle incelenmektedir.

Tez kapsamında incelenen filmlerin tamamı direkt olarak korku türünde yer almaktadır. Korku türündeki filmler “tür filmleri” olarak sınıflandırılmaktadır. Tür filmlerinin kalıplaşmış yapısı incelemede referans kaynağı olmaktadır. Zafer Özden, tür eleştirisi yaklaşımının temelinde, her filmde tekrar eden kalıplaşmış bir anlatı yapısına sahip olan ve bu nedenle tür filmi olarak sınıflandırılan filmlerin analizinin yer aldığını belirtmektedir. Ayrıca Özden, tür filmi eleştirisinin diğer eleştiri yöntemlerinden de faydalanarak akademik film analizinde önemli bir yere sahip olduğunu söylemektedir (Özden, 2004, s.211).

Korku türünün ve folk korku türünün kalıplaşmış öğeleri filmlerin detaylı incelemelerinde göz önüne alınacak konu başlıklarının ve sınıflandırmaların oluşumunu sağlamaktadır. Bu nedenlerden dolayı tezin örneklemindeki filmler, tür filmlerine özgü yapıyı temel alan tür filmi eleştirisi kapsamında incelenmektedir.

Sosyal bilimlerde bir araştırma yöntemi olarak, Hermenötik yani yorumbilgisi ile ilişkili olan yorumlayıcı yaklaşım, sanat tarihi, felsefe, edebiyat gibi beşerî bilimlerde kullanılmaktadır. Yorumlayıcı yaklaşım ile yazılı veya görsel bir eser derin ve detaylı bir biçimde incelenmekte ve görünmeyen bir yanı ortaya çıkartılabilmektedir. Ancak kesin ve tek bir sonuca ulaşılmamaktadır. Detaylı inceleme ile ulaşılan sonuç öznel olup bağlamlar kapsamında değişiklik gösterebilmektedir. Lawrence Neuman’a göre yorumlayıcı yaklaşım, insanların birbirleriyle olan ilişkilerini ve dünyalarını yaratma biçimlerini incelemektedir (Neuman, 2020, s.193-195). Bu tez çalışmasında da birer sanat eseri olan filmler, cadılık gibi tanımı zor, belirsizlik içeren ve insan ilişkileriyle birebir bağlantılı bir kavram üzerinden detaylı bir biçimde incelendikleri için yorumlayıcı yaklaşım yöntem olarak uygun görülmektedir.

Etik bildirim

Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar, insan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması, insanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar, hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar, kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar için Etik Kurul Onay Belgesi gerekmektedir. Bu tez çalışmasının Etik Kurul Onay Belgesi Gerektirmeyen çalışmalar arasında yer aldığını beyan ederim.

1. TARİHTE VE SİNEMADA CADİ

1.1 Tarihte Büyü ve Cadılık

1.1.1. Büyü, büyücü, cadı kavramlarının kökeni

Büyücü veya cadı büyü işleriyle uğraşan kişi olup bu kavramların kökeni insanlık tarihi kadar eskidir. Britannica çevrimiçi ansiklopediye göre;

Büyü, olayları etkilemek, maddi koşullarda değişim yaratmak veya değişim yanılması sunmak için görünmez güçlere başvuran bir rasyonalite veya düşünce tarzını tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Büyü olarak sınıflandırılan uygulamalar arasında kehanet, astroloji, efsunlar, simya, büyücülük, ruh aracılığı ve ruh çağırma yer alır. Büyü terimi aynı zamanda Batı popüler kültüründe eğlence amaçlı hokkabazlık ve el çabukluğu eylemlerini ifade etmek için de kullanılmaktadır (Britannica Online, 2024).

Büyünün bu tanımına göre günümüzde popüler bir konumda olan astroloji ile sihirbazlık da büyü sayılmaktadır. Bu nedenle de büyü yapan herkes cadı değildir. Britannica çevrimiçi ansiklopediye göre cadılık;

Cadılık, geleneksel olarak, insanları veya olayları kontrol etmek için sözde doğaüstü güçlerin kullanılması veya çağırılması, tipik olarak büyücülük veya sihir içeren uygulamalardır. Farklı tarihsel ve kültürel bağlamlarda farklı şekillerde tanımlansa da cadılık özellikle Batı'da genellikle geceleri gizlice buluşan, yamyamlık yapan, Şeytan'la ayinler düzenleyen ve kara büyü yapan kocakarların işi olarak görülmüştür (Britannica Online, Lewis ve Russell, 2024).

olarak tanımlanmaktadır. Yazar ve tarihçi Malcolm Gaskill *Cadılık* adlı kitabında (Gaskill, 2016, s.11) cadılığın veya cadılık işlerinin büyü kullanımından, şeytanla veya iblislerle anlaşmalardan oluşan doğaüstü güç kullanımı olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca Pagan tanrıça Diana (Artemis) Kültü cadılığın kökeni olarak da kabul edilmektedir. Dinin çarpıtılmış hali gözükken ve kara büyü ile beslendiği düşünülen bu kültürte kötü kadınların geceleri toplanıp ayinler düzenledikleri ileri sürülmüştür. Bu sebeple bu kadınların birer cadı olduğu kabul edilmiştir (Crow, 2006, s.13; s.256-258).

Cadılığın ve büyücülüğün temel bir parçası olan doğaüstü güç kullanımı olarak büyü, dine ve inanca karşıdır ve batıl inançlara dayanır (Scognamillo ve Arslan, 1999, s.17). Günümüzde din ile büyü veya bilim ile büyü keskin sınırlarla ayrılmaktadır ancak eski dönemlerde bu ayrım bu kadar kesinleşmemiştir. Zamanında astronomi, tıp, kimya ve benzeri pek çok uygulama cadı işi veya büyü olarak görülmüştür. Bu nedenle de eski dönemlere ilişkin cadılığı tanımlamak güçleşmektedir ve anlamı değişkenlik

gösterebilmektedir (Gaskill, 2016, s.23). Genellikle büyü; ak büyü ve kara büyü olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Scognamillo ve Arslan, 1999, s.17). Ak büyüler şifa ve iyilik için kullanılıyorken kara büyülerin olumsuz enerji, kötülük, şeytani uygulamalar için kullanıldığı söylenmektedir. Ancak ak büyü her ne kadar şifacılar veya halk hekimleri tarafından iyilik için kullanılmış olsa da büyüün temelinde şeytani güçlerle iş birliği yattığı için ikircikli bir durum ortaya çıkmıştır. Ak büyü de bir kesim tarafından kara büyüyle aynı kefeye konulmuştur (Klaniczay, 2022, s.42-43). Büyüye karşı kötü bakış ise semavi olarak nitelendirilen dinlerle beraber gelmiştir. Antik toplumlarda büyü yaşamın bir parçası olarak kabul edilmiştir ve dinle iç içe konumlandırılmıştır. Buna karşın Hristiyanlık ve İslam ile büyüye bakış değişmiş, günahlar ve yasaklar yerleştirilmiştir (Dell, 2023, s.8). Büyü ve cadılık, insanlığın başından bu yana hayatının bir parçası olmuştur ancak toplumun dinamikleri ile sürekli olarak değişim geçirmeye devam etmektedir. *Büyünün, Cadılığın ve Okültizmin Tarihi* adlı eserde W.B. Crow'un ileri sürdüğüne göre; cadılığın kökeni belirli bir dinle bağlantılı değildir, ancak tüm dinlerde cadılar olmuştur. Cadılık, dine, doğaya ve Tanrı'ya tümüyle başkaldırmaktır (Crow, 2006, s.255).

Latince kökenli olan “Okült” kelimesi “gizli olan” anlamına gelmekle birlikte var olan görünür dünyamız ile gizli başka bir âlemin bağlantı kurabildiği inancını da kapsamaktadır. Okült, cadılık, büyü ve doğaüstü gizemli güçlerin tamamını kapsayan bir kavramdır. İnsanların bir kısmı, antik zamanlardan bu yana, görünmeyen, gizemli, ezoterik ya da okült güçlerin dünyada var olduğuna ve bu güçlerin bazı insanlar tarafından iyi ya da kötü emellerle kullanıldığına inanmaktadır. Gizli olana ve ona ulaşmaya yarayan büyülere, ritüellere olan bu inanç sosyal hayattan söylencelere, masallardan sanat eserlerinin içeriğine kadar yansımıştır. Romalı Alim Plinius MS 1. yüzyılda büyüye olan inancın temelini tıp olduğunu ve dini bilgilerle astrolojiyi bünyesinde birleştirdiğini söylemiştir. Bu kapsamı nedeniyle de büyü yalnızca cadılar ve büyücülerin başvurduğu bir yöntem ve araç olmamıştır. Simyacılar, falcılar, astrologlar, kişisel gelişimle ilgilenenler vb. farklı kişiler de büyüye başvurmuşlardır (Dell, 2023, s.7-8). Buradan da anlaşılacağı üzere büyü yalnızca kötülük veya sağlık için kullanılmamış, hayatın birçok alanında yer almıştır. Özellikle tıp bilimi ilerlememişken şifacılar, halk hekimleri,

kocakarılar³ ve ebeler hastalarla ilgilenmişlerdir. Özellikle kadınlardan oluşan bu kişiler şifalı otlar, tılsımlar ve iksirler ile tıp biliminin kökenini oluşturmuşlardır (Ehzenreich ve English, 1992, s.7). Ancak buna rağmen tarihte cadı olarak anılmışlardır, öldürülmüşlerdir ve birçoğunun ismi bugünlere ulaşmamıştır.

Gaskill'in de belirttiği gibi (Gaskill, 2016, s.15-16) tarihte her ne kadar erkekler de cadılık veya büyücülük ile suçlanmış olsalar da cadıların çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Günümüzdeki popüler cadı imgesinin de kadın olması tesadüf değildir. Çirkin, iğrenç, yaşlı kadın, acuze olarak veya büyüleyici, cazibeli, baştan çıkarıcı genç kadın olarak tanımlanan cadılığın niteliği değişkenlik gösteriyor olsa da cinsiyeti kadın olarak temsilştirilmektedir. Bununla birlikte tarih boyunca cadı ve cadılık kavramları suçlama ve hakaret için kullanılmış olup günümüzde de olumsuz niteliğini sürdürmektedir.

1.1.2. Cadılık tarihi

Cadılığın bir ilim olarak Tanrıça Artemis'e (Diana)⁴ dayandığı düşünülmektedir. Bu düşünce de cadılığın kadınlıkla bağdaştırılmasını kuvvetlendirmektedir. Ayrıca Mısır, Babil ve Sümer uygarlıklarının dönemlerinde Lilith/Lilitu⁵ adlı habis iblise karşı olan korku da cadılık ile kadın arasındaki bağlantıyı antik çağlarda kurmaktadır (Gaskill, 2016, s.48). Buradan da anlaşılacağı üzere dinler her ne kadar cadılığı ve büyü işlemlerini reddediyor olsalar da cadılığın ve büyücülüğün temelleri dini inanışlara ve dinlerde anlatılan mitlere dayanmaktadır. Antik çağlara dayanan bu cadılık suçlaması doğal olarak büyük dinlere de sıçramıştır. Silvia Federici, kilisenin, kadınların cinsel arzu üzerindeki gücünün erkekleri zayıflattığını düşünerek 4. yüzyıl kadar eski zamanlarda kadınların hayatlarına müdahaleler ve kısıtlamalar getirdiğini belirtmektedir. Federici'nin değindiğine göre, kilise kadınların cinsel hayatlarından partnerlerine, toplumsal konumlarından kıyafetlerine kadar birçok şeye karışmaya başlamıştır. Cinselliği bir tabu

³Kocakarı, argoda ve halk dilinde "Yaşlı kadın, anne" anlamında kullanılmaktadır (TDK Sözlük Online), <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 04.07.2023)

⁴Diana, Sabine, Roma ve Helenistik dinlerinde bir tanrıçadır ve kırların, avcılarının, kavşakların ve Ay'ın koruyucusu olarak kabul edilir. Yunan tanrıçası Artemis ile bir tutulur. Diana, Roma neopaganizmi, Stregheria ve Wicca gibi modern neopagan dinlerinde saygı görmektedir. Antik, ortaçağ ve modern dönemlerde Diana, bir ay tanrıçası olan Luna/Selene ve yeraltı dünyası tanrıçası Hekate ile birleşmiş üçlü bir tanrı olarak kabul edilmiştir (Britannica Online, 2024).

⁵Mezopotamya uygarlıklarında Lilitu olarak adlandırılan dişi şeytani figür, Musevi inancında Lilith olarak yer almaktadır. Musevi inancına göre Lilith, Adem'in ilk eşi sayılmaktadır ve Adem'i terk edip Şeytan'ı tercih ettiği söylenmektedir. Lilith, çocuklara ve gebe kadınlara musallat olan şeytani bir varlık olarak anılmaktadır (Britannica Online, 2024).

ve utanç kaynağı haline getirerek ruhban sınıfın eril gücünü elinde tutmak için çaba göstermiştir. Bu durum yüzyıllarca benzer şekilde devam etmiştir (Federici, 2012, s.60-62). Kilisenin bu suçlamaları ve kısıtlamalarının zaman içindeki değişimi ve artışı cadılık tarihinin tartışmalı ve popüler Ortaçağ Avrupası dönemini meydana getirmiştir. 14. yüzyılda neredeyse kadınlar kadar erkekler de cadılıkla suçlanıyorken 15. yüzyılda kadın düşmanlığı patlak vermiş ve bu nedenle de cadılık suçlamalarının büyük bir çoğunluğu kadınlara yöneltilmiştir. Din görevlilerinin ve yüksek mevkideki insanların söylemleri, halkın galeyana gelmesinde etkili olmuştur. Ayrıca bu dönemde çıkarılan ve cadılık tarihi boyunca önemli bir etkisi olan *Malleus Maleficarum* (Cadı Çekici) adlı eser Heinrich Kramer ile Jacob Sprenger tarafından yazılmış olup kadınların cadılıkla suçlanmalarına ve avlanmalarına yol açmıştır. Kitap bir cadıyı tespit etme yöntemlerinden işkence yöntemlerine kadar kapsamlı bir rehber olarak ortaya çıkmıştır. Birçok ruhban sınıfı üyesi ve hekim bu kitabı İncil gibi yanında taşıyıp topluma yaymıştır (Akın, 2022, s.169-170). Bu rehber niteliğindeki kitap cadı avlarının başlamasında önemli bir rol oynayarak kadınları hedef göstermiştir.

15. yüzyılın sonlarında yazılan *Malleus Maleficarum*, kadınların iblisler ve şeytan tarafından ayartılmaya meyilli, zayıf, sadakatsiz, boşboğaz, melankolik ve benzeri özelliklere sahip olduğunu belirterek kadınları cadılıkla suçlamıştır. Bu suçlamaların arasında ritüelistik orjiler⁶, gece uçuşları, şeytana bebek kurbanları, özel merhem ile iksir yapımları, erkeklerin erkeklik organlarını çalmak bulunmaktadır (Gaskill, 2016, s.50-51; Akın, 2022, s.131-135). Büyüye karşı olunması, büyücülüğün cezalandırılması Babil uygarlığına kadar dayanmaktadır. Tarih boyunca büyü yapanlara dinden aforoz, suda yüzdürme testleri, yakmak, çarmıha girmek gibi şiddetli cezalandırmalar ve infazlar uygulanmıştır. Kilise iblislerin varlığını kabul etmiş ancak büyüü reddetmiş, tanrının duası dışındaki ayinleri ve istekleri kâfirlik olarak görmüştür. *Malleus Maleficarum* kitabıyla birlikte 17. yüzyıla kadar sürecek olan cadı avı resmen başlamıştır (Dell, 2023, s.169-170). Katolik Kilisesi bu kitaba karşı çıkmış ve içeriğini kabul etmemiştir ancak buna rağmen kiliseyi göz ardı eden Katolikler ve Protestanlar kitabın yayılmasına ve uygulanmasına vesile olmuşlardır (Dell, 2023, s.215). *Malleus Maleficarum*'ın İngilizce

⁶Fransızca orgie veya İngilizce orgy "grup halinde yapılan taşkınlık, grup seksi" sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Eski Yunanca ὄργια "Eski Yunanda topluca yapılan gizli ayin" sözcüğünden alıntıdır. Yunanca sözcük Hintavrupa Anadilinde yazılı örneği bulunmayan *worg- "çalışma, iş" biçiminden evrilmiştir (Etimoloji Türkçe, tarihsiz). <https://www.etimolojiTurkce.com/kelime/orji> (Erişim tarihi: 04.07.2023)

çevirisinin önsözünün yazarı Montague Summers, Avrupa'nın üç büyük devletlerinden Fransa, İngiltere ve İtalya'da soylu ve köylü ayırt etmeksizin papazlardan çiftçilere kadar birçok insanın cadılıkla suçlandığını ve öldürüldüğünü belirtmektedir. Birçok önemli kraliyet mensubunun büyü ve okült çalışmaları öne sürerek taht oyunları gerçekleştirdiklerini, bu huzursuzluk ortamında Papa VIII. Innocentus, cadılıkla mücadeleye yönelik olan *Summis desiderantes affectibus* adlı bir bildirge yayınlayarak cadılıkla mücadele için Heinrich Kramer ile James Sprenger'ı görevlendirdiğini ve bu sayede geniş yetkiler elde eden Kramer ile Sprenger'ın *Malleus Maleficarum* adlı kitabına popülerlik ve neredeyse bir kutsallık kazandırdığını söylemektedir. Öyle ki Summers, *Malleus*'un, Katolik veya Protestan, mezhebi fark etmeksizin yargıçlardan hakimlere dönemin yasama organlarının temel ve itibarlı bir başucu kitabı haline geldiğini iddia etmektedir (Summers, 2018, s.7-18). Lois Martin *Ortaçağda Bilge Kadının Katli* adlı kitabında *Malleus Maleficarum* için şunları söylemiştir:

Malleus, klasik cadılık prototipinin şekillendirilmesi yönündeki ilk sistematik yaklaşımdır. Bu şekilde, cadı inançlarına dair bir çeşit "ansiklopedi" işlevi üstlenerek sonraki cadı avlarının genelindeki yaklaşımların ve fikirlerin şekillenmesinde etkili olmuş ve bu inançların kökten yok edilmesi için kullanılan tek kaynağa dönüşmüştür. Yine de *Malleus*'un ilk yayımlanışının ardından gelen yıllarda gerçekleşen yaygın cadı avları üzerinde doğrudan bir etki yaptığını söylemek için bir kanıt yoktur. Aksine, seçkinlere has cadı inançlarının toplumun geri kalanına yayılması ve toplumun genelinde cadıların şeytani etkinliklerine dair bir korku ve endişe iklimi ve onlara karşı harekete geçme ihtiyacı yaratması sürecinin bilinçlendirici parçası haline gelmiştir (Martin, 2009, s.64).

15. yüzyıl ortalarında başlayan popüler cadı avı döneminin öncesinde de gerçekleşen avlar bulunmaktadır. 11. ve 12. yüzyıl aralığında cüzzam hastalığının yaygınlaşması toplumda paniğe neden olmuştur. Bu panikle birlikte cüzzamlılar öfke kontrolsüzlüğü, aşırı cinsel istek, habislik gibi suçlamalara maruz bırakılarak benzer şekilde avlanmışlardır. Buna ek olarak yabancılar, melankolikler, Yahudiler gibi toplumda farklı ve sıra dışı kalan grupların pek çoğu benzer şekillerde suçlamalara ve işkencelere maruz bırakılarak avlanmışlardır (Akın, 2014, s.357). Bu suçlamaların arasında doğal olarak cadılık/büyücülük ve şeytanla iş birliği suçlamaları da bulunmaktadır. Bu nedenle de cadılık suçlamaları 15. yüzyıla dek yalnızca kadın ağırlıklı olmamıştır. Ancak 15. yüzyılın ortalarında değişen bakış açısı, çıkarılan kitaplar ve söylemler sonrasında cadılık ağırlıklı olarak kadınlara ithaf edilen bir durum haline gelmiştir.

Cadılık ve cadı kimliği ağırlıklı olarak kadınlara yüklenmesinin ardından av döneminde de değişimler yaşanmıştır. Başlarda aciz, fakir veya hasta durumda olan yaşlı ve fiziki deformasyonları olan kadınlar cadılıkla suçlanırken zamanla şifacı kadınlar, genç ve güzel kadınlar da cadılıkla suçlanmaya başlamıştır (Akın, 2022, s.148). Hatta avın son dönemlerinde suçlamalar aciz halktan çıkartılarak soylulara da yöneltmiştir. Toplumda saygın ve nüfuslu kadınlar ve bazen erkekler de cadılıkla suçlanıp işkenceye maruz bırakılmışlardır. Bunun nedeni de kurban ilan edilecek aciz, muhtaç durumdaki kadın sayısındaki azalmadır. Böylece burjuva sınıfı da tehlikeye girmiştir (Ülgen, 2022, s.41). Yönetmenliğini Michael Reeves'in yaptığı *Witchfinder General* (1968) filminde orduda asker olan Richard'ın sevgilisi Sara cadılıkla suçlanır. Sara'nın amcası ise rahip olarak görev yapmaktadır. Tarihi gerçeklere dayanan bu filmi örnek aldığımızda askerin sevgilisinin nüfuslu bir ailesi olmasına rağmen cadılıkla suçlandığı görülmektedir.

Ortaçağa ait skolastik düşünce sistemi 17. yüzyıl sonlarına doğru Aydınlanma Çağı'nın yarattığı şüphecilikle sarsılmaya başlamıştır. Skolastik düşüncenin aydınlarla olan mücadelesi de Cadı Avı döneminin sonunu hazırlamıştır. 18. yüzyıl başlarında yasalarla cadılık hurafe olarak görülmüş ve avlar ile işkenceler yasaklanmıştır (Martin, 2009, s.66-68). Cadılık yasaklara ve büyük avın bitişine rağmen günümüze dek hem pratik hem de kavramsal olarak varlığını ve güncelliğini korumaktadır. Geçmişe oranla azalmış olsa da medeniyetten uzak, geri kalmış kırsal bölgelerde cadılık, büyücülük inanışları devam etmektedir.

1.1.3. Cadılık kurbanı kadınlar

Adem'in ilk eşi Lilith, Adem'e boyun eğmeyip eşit olduğunu iddia ettiği için kötü bir şöhrete sahip olmuştur. Daha sonra Adem'in kaburga kemiğinden yaratıldığı rivayet edilen Havva ise zayıf ve ayartılmaya müsait yapısı ile yılan formundaki Şeytan'a uyarak yasak elmayı koparmaya ikna olarak Adem'i de ikna etmiştir. Sümerler, Babiller gibi antik uygarlıklardan büyük dinlere kadar benzer rivayetlerle anlatılan bu yaratılış hikâyelerinden yola çıkıldığında kadının insanlığın başlangıcından bu yana farklı sebeplerle de olsa kötülendiği ve erkekle bir tutulmadığı gözlemlenmektedir (Gaskill, 2016, s.48). Kadınların zayıf, kırılgan, şehvetli ve manipülasyona müsait yapıları nedeniyle şeytanla birlik olmaları mümkün görülmüştür. Ortaçağ teologları da Havva örneğini öne sürmüşlerdir (Akın, 2022, s.148). Kadınların büyük oranda cadılıkla

suçlanmalarının ve kurban edilmelerinin kökeninin yaratılış rivayetlerine kadar uzandığı düşünülmektedir.

Mitolojik ve dini temellere dayanan kadın düşmanlığı toplumların iç dinamiklerini de etkilemiştir. Özellikle soylu olmayan işçi sınıfındaki kadınlar kolayca gözden çıkarılmışlardır. Tacize veya tecavüze uğrayan kadınlar şereflerini ve işlerini kaybedip kenti terk etmek zorunda bırakılmışlardır. İşsiz kalan kadınların seks işçisi olmalarına da yol açan bu kadın düşmanlığı cadı avlarının da zeminini hazırlamıştır (Federici, 2012, s.76-77). Kadınları değersizleştiren erkek egemen sistem kendi çıkarları doğrultusunda işleyen düzeni sürdürmüştür. Başta bitki karışımları ile şifa dağıtan halk hekimi, şifacı ya da ak büyücü olarak görülen kadınlar bile cadı avı döneminde doğrudan suçlu ve kurban konumuna yerleştirilmişlerdir. 15. yüzyılda başlayan cadı avcılığı 16. yüzyılda etkisini arttırmıştır. Erkekler de büyücülükle suçlanmış ve kurban edilmişlerdir ancak çoğunluk kadınlarda olmuştur (Scognamillo ve Arslan, 1999, s.62). Melankoli, depresyon, cüzzam gibi ruhsal ve fiziksel rahatsızlıklara sahip olan kadınlar doğrudan cadı olarak damgalanmışlardır. Regl kanamaları bile bu suçlamaların bir parçası olmuştur. Ehzenreich ile English yazdıkları *Cadılar, Büyücüler ve Hemşireler* adlı kitapta cadı avlarını büyücülük safsatası olarak adlandırmış ve bu şiddet içeren olayları egemen sınıfın köylerdeki kadınlara karşı bir terör kampanyası olarak nitelendirmiştir. Olayın kiliselerden ibaret olmadığını, devletin de direkt olarak sorumlu olduğunu belirtmiştir (Ehzenreich ve English, 1992, s.15). Ayrıca halk da devlet otoritelerinin korkutma ve sindirme politikaları sebebiyle masumun yanında durmamış, suçlamaları körüklemiştir. Hoşlanmadıkları komşularını cadı olarak bildirmiş, cadı olduğu düşünülenleri cezalandırmış ve dışlamışlardır.

Cadı avı öncesinde ve cadı avı dönemi esnasında kadınlarda cadılık belirtisi olarak görülen veya cadı olarak suçlanan kadınların yaptıkları düşünülen bazı hadiseler şunlardır:

- Sevddiği erkeğin sevgisini kazanmak isteyen veya ilişkisini bozulmadan sürdürmek isteyen cadı erkeğe büyü yapar. Bu bazen erkeğin vücuduna çizilen bir işarettir bazen de erkekten alınan tırnak, saç gibi parçalarla hazırlanan iksirdir (Akın, 2022, s. 137-139).
- Rahiplerden fayda bulamayan halkın ihtiyaçlarını gidermeye çalışan şifacı, büyücü kadınların (ve bazen de erkeklerin) devlet yönetimini ele geçirme isteği,

iktidarı ele alma planı olduğu düşünülmüştür ve bu nedenlerle cadılıkla suçlanmışlardır. Bu suçlamalar Antik Yunan'a kadar uzanmaktadır (Gaskill, 2016, s.25).

- Dönemin ekonomisi için önemli olan süt ürünlerinin bazı kadınların evlerinde normalin üstünde olması, bu kadınların daha fazla ürün elde etmeleri kadınların tereyağı, süt cadısı olarak suçlanmalarına sebep olmuştur (Akın, 2022, s.120-121).
- Özellikle cadı avı döneminde bazen yalnızca taraflar veya komşular arasındaki bir anlaşmazlık, kıskançlık veya çekememezlik cadılık ve büyü uygulamaları suçlamalarına sebebiyet vermiştir (Nenonen, 2022, s.222).
- Orta Çağ'da, özellikle 16. ve 17. yüzyıllarda kadınların kariyer sahibi olmaları, bir işte çalışmaları, gelir elde etmeleri kötü ve şeytani olarak görülmüştür. Kadının tek mesleğinin evlilik, gelir kaynağının ise eşi olması beklenmiştir. Sokaklarda yalnız dolaşan, seks işçiliği yapmak zorunda bırakılan, yalnız yaşayan, cinsel gücünü elinde tutan kadınlar şeytanla iş birliği yapan, ahlaksız, kötücül cadılar olarak damgalanmışlardır (Federici, 2012, s.136-138; s.147-149; Ülgen, 2022, s.61). Dönemin kadın düşmanlığının had safhada olup cadılık suçlamalarının bahane olduğu açıkça görülmektedir.
- Var olmayan cadılık işkencelerle var edilmiştir. Cadı olduklarını düşündükleri kadınlara (ve bazen erkeklere) yapılan işkencelerin oranı itiraf alana dek sürdürülmüş ve hatta arttırılmıştır. Kurban acıya dayanamadığı noktada kurtulmak için cadı olduğunu itiraf etmiştir veya dayanamayıp ölmüştür (Akın, 2014, s.541; Cole, 2022, s.101; Martin, 2009, s.61).
- Kadınlar melankoli, depresyon, şizofreni gibi ruh haliyle birlikte davranışları da etkileyen hastalıklar nedeniyle şeytanla birliktelik, kötülüğe hizmet ve cadılıkla suçlanmışlardır (Akın, 2014). Tarih boyunca açıklanamayan hastalıkların şeytani güçlere, cinlenmeye yorulması sıklıkla karşılaşılan bir hadisedir. Ancak cadı avı döneminde özellikle kadınlar bu suçlamalardan mustarip olmuşlardır. Kadınların zayıf, ayartılmaya meyilli, narin bir yapıda görülmeleri bu suçlamalarda etkili olmuştur.
- Cadılıkla suçlanan kadınlar yalnızca başkalarına büyü ile kötülük yapmakla suçlanmamışlardır. Cadıların kendi aralarında gerçekleştirdikleri şeytani toplantılardan, iblislerle cinsel birliktelik kurdukları orjilerden ve şeytani

güçleriyle gerçekleştirdikleri gece uçuşlarından bahsedilmektedir. Medeniyetten uzak, ıssız, uçurum kenarı veya dört yol ağzlarında gerçekleştirdikleri toplantılara Sabbat denilmektedir. Bu sabbatlarda yamyamlık, seks partileri, çocuk kurban etme gibi çeşitli ritüeller gerçekleştirdikleri iddia edilmiştir (Breuer, 2009, s.129; Harris, 1995, s.177; Martin, 2009, s.41-49). Sabbatlarda kurban ettikleri bebek ve çocuklardan elde ettikleri özel bir yağ ile bir krem hazırladıkları ve bu krem ile gece uçuşu yapabildikleri de iddialar arasında yer almıştır.

Antik çağlarda başlayan kadın düşmanlığı cadılık suçlamalarını güçlendirmiş, hatta cadılık suçlamaları bu kadın düşmanlığının bahanesi olmuştur. Ataerkil düzenin başındakiler, kadınların yönetimi ve gücü ellerinden almalarından korktukları için kadınları tehlikeli ve sinsi göstermişlerdir. Çıkarlarına hizmet ettiği müddetçe cadılık, büyücülük, şeytanla iş birliği gibi suçlamalarda bulunmuşlardır (Ülgen, 2022, s.125-126). 1700'lerin başlarında ağır suçlamalar ve yaptırımlar içeren, cadılara yönelik olan yasalar yürürlükten kaldırılmıştır. Cadı avı çılgınlığı sona ermeye başlamıştır (Crow, 2006, s.261). James Haught'un belirttiğine göre resmi kayıtlara geçen yasal olan son cadı infazı 1782 senesinde İsviçre'de gerçekleştirilmiştir (Haught, 1999, s.57). Bu gelişmelere rağmen İngiltere'deki 1736 Cadılık Yasası, 1951'de yürürlükten kaldırılmış ve yerine Sahte Medyum Yasası getirilmiştir. Bu yasa ise 2008 senesinde yürürlükten kalkmıştır (UK Parliament, Tarihsiz).

Büyü ve cadılık, çağdaş dünyada kadınları suçlayan bir lekeleme olmaktan çıkmıştır. Bilimin insan hayatına dâhil oluşu yavaş ilerlediği için 19. yüzyılda halen büyü ile uğraşan kesimler olmuştur. Özellikle kırsal alanlarda, merkezlere uzak bölgelerde (Doğu Avrupa, İskandinav ülkeleri, Britanya) iyileşme, şifa ve korunma için halk büyücülerini hizmet vermiştir (Dell, 2023, s.297). 1700'lerin sonlarında akılcılık, aydınlanma ve Sanayi Devrimi'ne rağmen büyüye, doğaüstüne olan inanç özellikle Avrupa'da artış gösterip seçkin kesimler arasında popüler hale gelmiştir. Ruhçuluk, okültizm ve teoloji ile ilgilenen pek çok insan ortaya çıkmıştır ve bu merak ortamını iyice alevlendirmiştir. Meşhur okültistlerin derlemelerinden oluşan Magus 1800'lerde büyük ses getirmiş ve 1800'lerin ikinci yarısında okültist cemiyetler artmıştır. Madam Blavatsky'nin doğu ile batı okültizmini sentezlediği Teosofi Cemiyeti ile meşhur büyücü Aleister Crowley'nin üyesi olduğu Altın Şafak Hermetik Cemiyeti en bilindiklerinden olup günümüzde büyüyle ilgilenenleri de etkilemiştir (Dell, 2023, s.327-329). Günümüzde büyü ve cadılık

direkt olarak tanrıça Hekate⁷ ile ilişkilendirilmektedir. Bütün bu gelişmelerle birlikte büyü ve cadılık popüler kültürün bir parçası haline gelmiştir. Edebi eserlerden bestelere, resimlerden sinemaya dek insan hayatındaki yerini korumuştur.

1.1.4. Sinemada cadılara geçmişten günümüze bir bakış

Cadılık ve büyü, insanlık tarihinin antik dönemlerinden günümüze kadar varlığını korumaktadır. Birçok sanat dalına ve esere konu olan cadılık, sinemanın ilk dönemlerinden itibaren konu olarak yer almıştır. İskandinav yapımı *Häxan* (1922) sinemanın cadılığı temel alan ilk örneklerindendir. Yönetmen Benjamin Christensen, *Häxan* adlı filminde cadı avlarından sabbatlara, çocuk kurban edilmesinden histeriye cadılık konusunda konuşulması gereken pek çok içeriğe yer vermektedir. Film, cadılığı kurmaca sahnelerle gerçekçi bir nitelikte sunarak tarihi ve antropolojik bir belge niteliği taşımaktadır (Basxtrom ve Meyers, 2016, s.1). Ancak sinemada cadılığın popülerleşmiş örnekleri Amerikan sinemasından gelmiştir. Amerikan film endüstrisinin başta gelen firmalarından Walt Disney, 1937 senesinde *Snow White and the Seven Dwarfs* animasyonunu, 1939 senesinde ise sinema tarihinde kült haline gelen *The Wizard of Oz*’u gösterime sokmuştur. *Häxan*’ın aksine kurmaca hikâyeye sahip olan bu filmlerdeki cadılar yaşlı, çirkin ve katıksız bir biçimde kötü olarak imgeleştirilmişlerdir. Burada yaratılan cadı imgesi ilerleyen dönemde popüler kültürün cadı imgesini büyük oranda etkilemiştir.

Popüler Amerikan sinemasında müzikaller ve animasyonlarla başlayan cadılık bir süre sonra komedi unsuru haline gelmiştir. *I Married a Witch* (1947) ve *Bell, Book and Candle* (1958) cadıların komedi unsuru olarak kullanıldığı popüler Amerikan filmi örnekleridir. Televizyonun popüler bir hale gelmesiyle birlikte cadılar televizyon ekranlarında da yer almaya başlamışlardır. Ancak televizyon izlemek bir aile etkinliği olarak görüldüğü için cadıların sevimli ve dost canlısı olması gerektiği düşünülmüştür. Bunun etkisiyle 1964-1972 seneleri arasında *Bewitched* dizisi ile 1964-1966 seneleri arasında *The Addams Family* dizisi yayınlanmıştır. Bu projeler devam projeleri,

⁷Hekate’nin orijini, günümüzde Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye’yi kapsayan Trakya bölgesine dayanmaktadır. Hekate, vahşilik ve gebelik ile ilişkilendiriliyorken özellikle Antik Yunan’da büyü, yeraltı dünyası ve kesişimler ile anılmaktadır. Genellikle üç başlı tasvir edilmektedir ve büyü ile bilgelik tanrıçası olarak nitelendirilmektedir (Brooklyn Museum, Tarihsiz).

https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/dinner_party/heritage_floor/hecate#:~:text=Mythic%2C%20worshipped%20in%20ancient%20Greece,of%20crossroads%20and%20the%20underworld.

(Erişim tarihi: 26.04.2024)

animasyonlar ve yeniden yapımlarla (remake) günümüzde de popülerliklerini sürdürmektedirler.

1960'lar popüler Amerikan sinemasında cadılar tatlı ve komik bir biçimde yansıtılıyorlarken Avrupa sinemasında durum farklı olmuştur. Kadın olan cadının sinemadaki yansımasının kökenleri erken dönemdeki mitoloji, folklor, edebiyat ve kültür öğelerine dayanmaktadır. Cadı mahkemeleri ve ölümden sonraki yaşama olan inanç etkili olmaktadır. Korku sineması cadıların bu inançlara dayanan eski ve bilindik güçlerini gösterebileceği gibi onları alt üst edebilme olanağına da sahiptir (Buckley, 2019, s.22-38). Başlıca İngiliz sinemasında olmak üzere cadılar filmlerde korku unsuru haline gelmeye başlamıştır (Blecourt, 2023, s.263). *Horror Hotel* (1960), *Night of the Eagle* (1962), *Witchcraft* (1964), *The Witches* (1966), *Witchfinder General* (1968) dönemin bilinen İngiliz yapımı cadılık temalı korku filmlerine örnek olarak verilebilmektedir. Hem popüler Amerikan örneklerine hem de İngiliz sineması örneklerine bakıldığında cadılığın tarihte olduğu gibi sinemada ve televizyonda da büyük oranda kadınlarla eşleştirildiği gözlemlenmektedir. Filmlerdeki ve dizilerdeki senaryolarda yer alan cadı tatlı da olsa korkunç da olsa genellikle kadındır. Aynı zamanda kadınlar büyü güçlerine sahip oldukları halde zayıf, kötü, kurban ve benzeri biçimlerde temsil edilmektedirler. 80'lerin sonuna doğru bu durum değişmeye başlamıştır. Dünyadaki sosyal ve siyasi değişimler sinemayı da etkilemektedir. Dönemin feminist hareketlerinin artışı cadılık temalı filmlere de yansımaya başlar.

1987 yılı yapımı bir roman uyarlaması olan *The Witches of Eastwick* güçlü kadın portresi çizen cadı filmlerinin öncü ve popüler örneklerindendir. Devamında ise 90'lı yıllarda *The Witches* (1990), *Death Becomes Her* (1992), *The Craft* (1996) gibi popüler örnekler güçlü cadı, korkulan kadın imajını sürdüren filmler olmuşlardır. *The Witches of Eastwick* filminde, kasabaya musallat olan tehlikeli bir adamla mücadele eden üç cadı anlatılmaktadır. Bu kadınlar başlangıçta hor görülürken cadı güçleri arttıkça güçlü ve bağımsız olmaya başlamaktadırlar. *The Witches*'da cadıların aramızda yaşadığını elit ve senelik bir toplantıda keşfeden küçük bir çocuğun cadılarla olan mücadelesi işlenmektedir. *The Craft* filminde ise liseli genç kızların cadılığa bulaşmaları ve büyüünün tehlikeleri ile mücadele etmeleri anlatılmaktadır. Burada da asi ve güçlü genç kadın imajı çizilmektedir. Bu filmler sayesinde cadı imajı artık yalnızca vahşi, yaşlı veya çirkin olarak değil aynı zamanda havalı, güçlü, çekici ve içimizden birisi olarak gösterilmeye

başlanmıştır. Hür iradeye sahip olup ahlak bekçilerinin düşüncelerine göre hareket etmek zorunda olmaktan çıkmışlardır. Feminist ideolojinin izleri gözükmeye başlamıştır.

Cadılık teması, 2000'lerde de sinemada ve televizyonda varlığını sürdürmüştür. Fantastik edebiyat uyarlamaları olan *Harry Potter* (2001-2011) ile *Narnia* (2005-2010) film serilerinde, *Bewitched* (2005) gibi romantik komedilerde, *Drag Me to Hell* (2009) gibi korku filmlerinde ve *Enchanted* (2007), *Brothers Grimm* (2005) gibi masal uyarlamalarında cadılık teması işlenmiştir. Televizyonda ise cadılık daha çok gençlik dizisi (Teen Drama) malzemesi olarak görülmüştür ve *Buffy the Vampire Slayer* (1997-2003), *Merlin* (2008-2012), *True Blood* (2008-2014), *The Vampire Diaries* (2009-2017) gibi projeler popüler hale gelmiştir. 90'lı yıllarda başlayan güçlü ve bağımsız cadı imajı 2000'lerdeki filmlerin ve dizilerin bir kısmında sürdürülmüştür. Buna rağmen yukarıdaki pek çok örnekteki erkek karakterlerin gücü ve görünürlüğü cadı kadınlarınkinden fazla olmaya devam etmiştir.

2010 ve sonrası cadılık temalı filmlerin ve dizilerin birden fazla yönden değişim ve yenilik sunduğu bir dönem olarak önem arz etmektedir. *American Horror Story* 3. Sezonu *Coven*'da (2013-2014) ve *Chilling Adventures of Sabrina*'da (2018-2020) siyahi cadı karakterler yer almıştır. Ayrıca hem cadılığın tarihi, tehlikeli ve ürkütücü kökenlerini ihmal etmemişler hem de modern ve tarz sahibi cadılar sunmuşlardır. Cadılığın beyazperdede değişimine ve cadılık temasının alt metni dolu sunumuna öncülük eden film ise Robert Eggers'in yönetmenliğini yaptığı 2015 yapımı *The Witch: A New England Folktale* filmi olmuştur. Filmde, 17. yüzyıl İngiltere'sinde Püritenler yüzünden ormanda yaşamaya başlayan koyu Hristiyan bir ailenin bebekleri Sam'in gizemli bir biçimde kaybolması ve ailenin, genç kızları Thomasin'i günahkâr, cadı olarak görmeye başlamaları anlatılmaktadır. *The Witch*, cadılığın muğlak yapısını vurgulamakla birlikte folk korku türünün günümüzdeki dirilişini ve popüler hale gelmesini sağlamıştır. Bilinen popüler cadı filmlerinin aksine burada cadılığın muğlaklığı zayıflık olarak gösterilmemektedir, muğlaklık bir güç ve erdem belirtisi olarak yer almaktadır (Buckley, 2019, s.23-24). Film boyunca ailesi ve Thomasin'in kendisi cadılığı sorgulamaktadır. Bunu yaparken de buna neden olan Hristiyanlık öğretileri, dönemin sosyal ve ideolojik yapısını kullanmaktadır. *The Witch*'in öncü başarısının ardından *The Love Witch* (2016), *Hagazussa: A Heathen's Curse* (2017), *Suspiria* (2018), *Hereditary* (2018), *Midsommar* (2019), *Gretel & Hansel* (2020) gibi folk korku veya modern korku (Post korku/yükselen

korku/yavaş korku) alt türlerine dâhil olan, cadılık ile büyücülüğe yeni bakışlar sunan filmler yapılmıştır. Niteliklerinin yanı sıra Sundance, Toronto, SXSW gibi büyük, köklü ve prestijli uluslararası film festivallerinin seçkilerinde yer alarak korku türünü bir üst seviyeye taşımışlardır. Bu da korku türüne verilen önemi, görünürlüğü ve değeri arttıran bir etken olmuştur (Church, 2021, s.2).

2. FOLK KORKUNUN KISA TARİHİ VE 21. YÜZYILDA DİRİLİŞİ

2.1. Alt Tür Kavramı ve Folk Korku Tanımının Doğuşu

Filmler içeriklerine, olayörgüsüne veya temalarına göre türlere ayrılmaktadır. Sinemada bu tür ayrımı Fransızca kökenli “janr” (*genre*) terimi ile de ifade edilmektedir. Dram, komedi, korku, aksiyon, bilim-kurgu gibi yerleşmiş belli başlı türler vardır. Ancak tür kavramı devamlı olarak gelişmekte ve değişmektedir. Bu nedenle de keskin sınırları bulunmamaktadır. Türlerin ortak özellikleri olabilmekte, türler arası geçişler yapılabilmektedir (Bordwell, Thompson ve Smith, 2020, s.329). Örneğin; *Alien* [Yaratık], (Ridley Scott, 1979) filmi yalnızca korku türünde bir film olmamakla birlikte uzayda geçtiği ve uzaya ait öğelere sahip olduğu için aynı zamanda bilimkurgu türünde, yaratıktan kurtulmaya çalışma eyleminin yarattığı gerginlik sebebiyle de gerilim türünde bir filmidir. Filmin tanıtımında da “Uzayda kimse çığınızı duyamaz.” sözünü vurgulamaktadır. Ancak araştırmacılara ve sinema yazarlarına göre ana türler belirsiz, geniş ve geçişli sınırları sebebiyle filmleri ayırmada, tanımlamada veya gruplandırmada yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle de ana türlerdeki elementler kendi içlerinde de filmleri gruplandırarak alt türleri oluşturmuştur. Alt türlere ait bu gruplandırmalar da tıpkı ana türler gibi sürekli olarak bir gelişim ve değişim içerisinde. Akademisyenlerin, sinema yazarlarının, yönetmenlerin, izleyicilerin deneyimlerine ve söylemlerine göre ortaya çıkıp şekillenmektedir. (Bordwell, Thompson ve Smith, 2020, s.330-331). Yine *Yaratık* filmini örnek verecek olursak içerdiği uzaylı varlık/yaratık elementi nedeniyle korku türünün “canavar filmi” alt türüne dâhil olmaktadır. Fakat bir film tek bir türe dâhil olmadığı gibi tek bir alt türe de dahil olmamaktadır. Alt türlerin de keskin sınırları yoktur, alt türler arasında da geçişlilik mevcuttur. *Yaratık* bir canavar filmi olduğu kadar bilimkurguda “uzaylı filmi”, “uzayda seyahat filmi”, “ilk temas” gibi alt türlere de dâhil olmaktadır.

Sinemada korku türü, ölüm, kan, hortlak, cadı, cinayet, kanlı dehşet, bilinmezlik gibi elementleri içermekte, bu elementleri kullanarak yarattığı atmosfer ile izleyicide korku, dehşet, gerilim yaratmayı amaçlamaktadır (Kawin, 2012, s.4). Bunu yaparken kullandığı elementler ise korku türünün alt türlerini meydana getirmektedir. Bu alt türler sürekli olarak değişim ve gelişim içinde olsalar da tıpkı ana türler gibi başlıca alt türler mevcuttur. “Gotik”, “Doğaüstü, okült filmler”, “Psikolojik korku”, “Canavar filmi”, “Slasher”, “Body Horror”, “Gore”, “Torture Porn” vb. sinemada korku türünün yerleşmiş

başlıca alt türleridir (Filmsite, Tarihsiz). Alt türlerin adlandırmalarından da anlaşıldığı üzere filmlerde yer alan karakterler, olaylar, mekânlar bu gruplandırmaları ve adlandırmaları oluşturmaktadır. Alt tür gruplandırmaları sayesinde birbirinden farklı izleyici kitlelerine ulaşılabilir. Bu sayede türün cazibesi de artmaktadır. Belli bir kitle bol kanlı gore korku filmlerini izlemeyi severken başka bir kitle hayaletlerin veya cadıların olduğu doğüstü korku filmlerini sevebilmektedir. Ayrıca alt türler arasındaki ortak kullanımlar ve kesişimler izleyici tatminini de olumlu yönde etkileyebilmektedir. Örneğin; *The Woman in Black* (2012) filmi hayalet içerdiği için doğüstü korku filmi alt türüne dâhil olmakla birlikte geçtiği dönem, mekân ve atmosferi sebebiyle aynı zamanda gotik korku filmi alt türüne de dâhil olmaktadır. Böylece her iki alt türü seven farklı kitleleri memnun edebilmektedir.

Folk korku, sinemada korku türünün yakın zamanda resmi olarak eklenmiş olan alt türlerindendir. Şehirden, medeniyetten uzak, izole kırsal bölgelerde yaşayan topluluklar ve onların Pagan ve Hristiyanlık geleneklerine dayalı çarpık inançları folk korkusunu oluşturmaktadır (Anderson, 2019, s.36). Cambridge Dictionary'ye göre folk; özellikle kırsal kesimde yaşayan geleneksel veya kendine has bir grup veya halk, olarak tanımlanmaktadır (Cambridge Dictionary Online, Tarihsiz). Folk korku, sıklıkla kırsal bölgelerle eşleştirildiği için bazen *kırsal korku* (*Rural Horror*) olarak da anılmaktadır (Scovell, 2017, s.9). Türkçede yer alan “folklor” kelimesinin kökeni de folk'tan gelmektedir. Yine Cambridge Dictionary'e göre folklore; belli bir grubun veya halkın geleneksel öyküleri ve kültürü olarak tanımlanmaktadır (Cambridge Dictionary Online, Tarihsiz). Korku türü de var olduğundan bu yana bu halk öykülerinden, kültüründen ve masallarından beslenmektedir (Kawin, 2012, s.3). Folklor ile korkunun arasındaki simbiyotik ilişki, folk korkunun melez bir kavram olmasına ve basit bir tanımının yapılamamasına neden olmaktadır. Folklor, korku ve travmanın yarattığı melezlik kavramın birden fazla türle ilişki kurmasını sağlamaktadır (Flavin, 2024, s.9). Korku doğal olarak beraberinde gelmesine rağmen folk korku terimi ele alınırken yalnızca korku kısmına odaklanmak veya büyük oranda korkudan meydana geldiğini öne sürmek yeterli değildir. Terimin halk ve insanla olan bağı nedeniyle korku doğal olarak gelişen bir parçasıdır, mutasyonudur. Folk korku teriminin kökeni düşünüldüğü kadar eskiye dayanmamaktadır. İki kelimenin bir arada görüldüğü en eski eser; James B. Twitchell'in 1983 tarihli *The Living Dead: A Study of the Vampire in Romantic Fiction* adlı kitabıdır (Scovell, 2017, s.6-7). Ancak folk korkunun sinema alanındaki resmi kullanımının 1970

yapımı *The Blood on Satan's Claw* filminin yönetmeni Piers Haggard'ın 2003 yılında *Fangoria* dergisine verdiği röportajda yer aldığı iddia edilmektedir (Paciorek ve Charles, 2017, s.20; Paciorek, 2018, s.12). Adam Scovell de bu röportajın folk korkunun günümüzde terim olarak yerleşmesine yol açan etkenlerden birisi olduğunu söylemektedir (Scovell, 2017, s.7). Piers Haggard verdiği röportajda folk korkudan şu şekilde bahsetmektedir:

Birkaç korku filmine gittim ve neyin gerekli olduğunu anladım. Ama yapılması gerektiği gibi yapmaya kararlıyım. Türü bozmak istemedim ancak bütün kurallara boyun eğmek de istemedim. Sanırım olayı ciddiye almaya çalışıyordum, sanki gerçekmiş gibi. Ayrıca, kırsal bölge benim için çok önemliydi. Bir çiftlikte büyüdüğüm için kırsalı bir sembol veya imge olarak kullanmam doğaldı. Ormanda gerçekleşen batıl inançlara maruz kalan insanlar hakkında bir hikâye olan bu karanlık şiir beni cezbedti. Sanırım bir Folk Korku filmi yapmaya çalışıyordum (Paciorek ve Charles, 2017, s.21).

Folk korku üzerine yapılan akademik çalışmaların pek çoğunda, 2010 senesinde BBC için yapılan *A History of Horror with Mark Gatiss* belgesel dizisinin, daha doğrusu bu belgeselin yaratıcısı ve sunucusu Mark Gatiss'in folk korku terimini günümüzde popüler hale gelmesini sağladığı vurgulanmaktadır. "Home Counties Horror" adlı ikinci bölümündeki folk korku kısmında terimin net bir şekilde kullanımı ile günümüzdeki popülerliği başlamıştır. Mark Gatiss belgeselde yalnızca İngiliz sinemasının belirli dönemine ait sınırlı sayıda örnekler vermektedir. Bunlar dışında farklı ülkelere ve dönemlere ait folk korku örnekleri de mevcuttur (Paciorek ve Charles, 2017, s.21; Paciorek, 2018, s.12). Hem Mark Gatiss belgeselinde hem akademik kaynaklarda hem de 2021 yapımı *Woodlands Dark and Days Bewitched* (Kier-La Janisse) adlı folk korku tarihi üzerine yapılan belgeselde folk korku teriminin temeli ve türün özellikleri Unholy Trinity (Kutsal Olmayan Üçleme) olarak adlandırılan üç filme dayandırılmaktadır. *Witchfinder General* (Michael Reeves, 1968), *The Blood on Satan's Claw* (Piers Haggard, 1971), *The Wicker Man* (Robin Hardy, 1973) bu üçlemeyi oluşturan filmler olarak kabul edilmektedir (Gatiss, 2010; Ingham, 2018; Anderson, 2019, s.38; Janisse, 2021). Bu nedenle bu üç filmin içeriklerinin ve özelliklerinin incelenmesi alt türün özelliklerinin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir.

2.2. Unholy Üçlüsü

Witchfinder General'da, 1645 İngiliz İç Savaşı dönemindeki genç bir asker, nişanlısını taciz eden, etrafa terör salan ve amcasını öldüren kötücül cadı avcısını alt

etmeye çalışmaktadır. Cadı avcısı ise yaptığı işin kutsal bir görev olduğunu, tanrının işini yapığını düşünerek ve bunu vurgulayarak masumları öldürmektedir. Halkın bir kesimi de bu nedenle onu desteklemektedir. Film, senaryosu ve atmosferi ile folk korku alt türünün sinemadaki mihenk taşlarından birisi olarak *Unholy Üçlüsü (Unholy Trinity)* filmleri arasında yer almaktadır. Witchfinder General, cadılık tarihinin bir kısmına yer veren kurmaca bir dönem folk korku filmi olarak bağnaz düşünceleri ve masumların (özellikle kadınların) katledilmesini işlemektedir. Ancak bunu yaparken hiçbir doğaüstü öğeye yer vermeden, büyüü gerçekliğe dâhil etmeden yapmaktadır. Bu yönüyle folk korku alt türünün açıklamasına uygun bir temel oluşturmaktadır.

The Blood on Satan's Claw'da, 17. yy. İngiltere'sinde, bir köyün çocukları yavaş yavaş Şeytan'a tapanlardan oluşan bir tarikata dönüşür. Tarikatın amacı İblis Behemoth'a beden sağlayıp dünyaya gelmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda tecavüzler ve cinayetler gerçekleşir. Köyün yargıci tarikatı dağıtmak ve şeytanı alt etmek için mücadele verir. *Unholy Üçlüsü*'nün ve folk korkunun temellerinin bir parçası olan film yine İngiltere'nin kırsalında cadılığı işlemektedir ancak ortada gerçekten şeytani bir güç vardır. Filmdeki olaylar yalnızca bağnazlık nedeniyle gerçekleşmez, iblis insanları yönlendirir. Yani geleneklerin yanı sıra doğaüstüne de açıkça yer verilmektedir. Bu nedenle de *Unholy Üçlüsü* filmleri arasında ayrılmaktadır.

The Wicker Man'de, polis memuru Neil Howie'nin izole bir İskoç adası olan Summerisle'da kaybolan bir kızı arayışı ve bu arayışta Kelt pagan bir topluluğu keşfedişi işlenmektedir. *Ritual* (David Pinner, 1967) adlı romandan uyarlanan film, üçlemedeki diğer filmlerin aksine geçmişe ait gelenekleri, paganizmi o dönemde (70'lerde) sürdürmekte olan bir topluluğu göstermektedir. Ayrıca paganizm ritüelleri ile ilgilenen topluluk kırsal kesimdeki herhangi bir halk yerine varlıklı aristokratlardan oluşmaktadır. Aristokrasinin çarpıklaşması ve bozulması ele alınmaktadır. Adanın sahibi ve tarikatın lideri olan Lord Summerisle topluluk üzerinde hâkimiyetini kurmaktadır. Filmin yönetmeni Robin Hardy, tarikat liderlerinin manipülatif insanlar olduklarını ve tarikat kurbanı olmanın korkunç deneyim olduğunu, günümüzde de devam ettiğini söylemektedir (Janisse, 2021). Robin Hardy ile filmin senaristi Anthony Shaffer filmin senaryosunu yazarken, İskoç sosyal antropolog Sir James George Frazer'ın 1922 senesinde çıkarttığı *Altın Dal: Dinin ve Folklorun Kökleri (The Golden Bough: A Study of Magic and Religion)* adlı çalışmadan faydalanmıştır. Bu sayede paganizmin kökleri,

ritüelleri ve öğretileri ile tutarlı bir hikâye ortaya çıkmıştır (Koven, 2008, S.34). Robin Hardy filmin yaratım sürecinde 20. yüzyılda geçen bir ayin/tarikat hikâyesi kurarken Noel, Paskalya gibi Paganizm temelli bayramların/kutlamaların birçok dinde kutlanmaya devam ediliyor oluşunu örnek almıştır (Pilgrim and Hardy, 2018, s.366). Bu konuya Türkiye’deki nazar, kurşun dökme, Hıdırellez gibi uygulamalar da örnek erilebilir. Geçmişe yönelik eski ve batıl uygulamalardır ancak günümüzde aktif olarak sürdürülmektedirler.

Unholy Üçlüsü, genellikle eril bakışın ve ataerkil düzenin birer örneği olarak ele alınıyor olsa da Catherine Spooner’a göre tamamıyla kadın karşıtı filmler değildir. 60’ların sonu, 70’lerin başındaki feminist hareketlerin etkisi gözlemlenebilmektedir ancak bu etki yapıldıkları döneme özgü stereotiplerin gölgesinde kalır. *Witchfinder General*’da kadınların masum kurbanlar oluşları, *The Blood on Satan's Claw*’da kadınların kilise ile şeytan arasında sıkışıp kalmaları ve *The Wicker Man*’de ise kadınların doğurganlıkları ile tarikatın temelinde yer alıyor olmaları Spooner’ın gördüğü feminist hareket yansımalarıdır. Fakat filmlerin genelinin kadın bedenini öne çıkarması, eril bakışa sahip olması, kadınlıkla ilgili alışılmış kalıpların uygulanması vb. durumlar karmaşık mesajların oluşmasına neden olmaktadır (Spooner, 2024, s.150). Bu durum aynı zamanda akademik okumaların çeşitlenmesini de sağlamaktadır. Spooner her ne kadar Unholy Üçlüsünde feminist bakışa dair izler bulsa da genel kaniya göre ilk dönem folk korku filmlerinde kadının kurban, aciz veya kötü konumda olduğu eril bir bakış mevcuttur. Folk korkunun günümüzde dirilişiyle modern folk korku sinemasında bu durumun değiştiği düşünülmektedir.

2.3. Folk Korkunun Kökleri

Medeniyetten, modernlikten uzak köyler, kasabalar, kırsal alanlar folk korkunun oluştuğu, beslendiği mekânlardır. Bunun sebebi ise bu mekânların gelişime ve dışarıya kapalı izole alanlar olmasıdır. İzolasyon beraberinde gelenek ve göreneklerin, eski inanışların (folk korku çalışmalarında “The Old Ways” olarak geçmektedir.) varlıklarını sürdürebilmesini getirmektedir (Ingham, 2018). Bahsi geçen eski inanışlar bir din ile keskin bir biçimde bağdaştırılmamakla birlikte genellikle Hristiyanlık öncesi Pagan inanışları ve Paganizm kökenlidir. Bunun nedeni de pagan geleneklerinin Hristiyanlık başta olmak üzere dinlerde ve hayatımızda başka biçimlerde yer alıyor oluşudur. Paganizmin farklı biçimlerde varlığını hayatımızda sürdürüyor oluşu folk korkunun da

bir alt tür olarak popülerliğini ve varlığını korumasını sağlamaktadır (Janisse, 2021). Geçmişe ve geleneklere sıkı sıkıya bağlı olan yerel halkın düşmanları genellikle yabancılar ile ziyaretçilerdir. Tehlike dışarıdan beklenmektedir. Bu bağnaz toplulukların düşüncelerini, inançlarını kabullenmeyecek, kural dışı davranış gösterecek yabancılar kötü kabul edilir. Toplulukları için kötü örnek oluşturacaklarını düşünürler. Bu da aslında folk korkunun korku bölümünü meydana getiren kısımdır.

Kırsal kesimdeki yerel halkın yabancı ziyaretçilere karşı tutum ve tavırları; yolu oraya düşen ziyaretçilerde korku, gerilim ve tehlikeye yol açmaktadır (Anderson, 2019, s.36). Geleneklerine ve inançlarına körü körüne bağlı olan bu bağnaz topluluklar doğru bulmadıkları, onaylamadıkları davranışları kınamak veya cezalandırmak için ritüelistik ayinler, kurban etme törenleri veya fiziksel yaralama gibi yöntemler kullanmaktadır. Yabancı ziyaretçiler dışındaki bir diğer tehlike/tehdit unsuru ise doğa ve toprağın kendisidir. Yaşadıkları kırsal coğrafyanın özellikleri, geçmişte ev sahipliği yaptığı olaylar, antik uygarlıklar, yapılar vb. hepsi burada yaşayan toplulukların fiziksel ve zihinsel etkilennemelerine sebep olmaktadır. Şeytani güçlerin, kötülüklerin topraktan, yerin altından geldiğini düşünmektedirler. Bu nedenle de ortada herhangi bir ziyaretçi olmasa dahi kendi içlerinde yaşanan bir sıkıntıyı çarpık inançları ve bağnazlıkları ile yanlış yorumlayıp korkuya ve dehşete sebep olabilmektedirler (Scovell, 2017, s.35-38; Anderson, 2019, s.36). Folk korkuyu meydana getiren sapkın ve çarpık inançlar genellikle dünya dışı ilahi bir varlığın çağırılmasıyla veya dehşet verici bir ritüel ile sonlanmaktadır. Bu her ne kadar izole halkın bir parçası olarak anılsa da aynı zamanda modern dünyaya karşı bir eleştiri olarak da görülmektedir. Özellikle 60'larda karşı kültür tarikatlarına ve yeni dini hareketlere karşı olan hayranlık folk korkuya yansır (Corcoran, 2024, s.65). Bu da folk korkunun politik ve sosyolojik yönlerini göstermektedir.

Doğanın tekinsiz ve gizemli yanı, bilinmeyen yönleri folk korkunun temel yapıtaşlarından. *The Blood on Satan's Claw*'un yönetmeni Piers Haggard verdiği röportajda, büyüdüğü İngiliz kırsalından etkilendiğini ve filmi yaparken de büyüdüğü bölgeden, coğrafi yapısından esinlendiğini söylemektedir. Kırsalı gizemli, antik ve ürkütücü bulmaktadır. Bu nedenle de kötülüğün topraktan, yerin altından geldiği bir film yapmak istediğini eklemiştir (Gatiss, 2010). Filmin açılış sahnesinin yere yakın bir biçimde toprakta başlamasının ve film boyunca toprağa yakın alt aç çekimlerin kullanılmasının nedeni de kötülüğün topraktan, yerin altından geldiğini vurgulamaktır.

Toprağın, mekânın folk korkudaki yeri buradan da anlaşılabilir. Özellikle İngiliz kırsalı, İngiliz toprakları, coğrafyası folk korkunun temellerini atmıştır. *Unholy Trinity*'deki filmlerinin İngiliz yapımı olmaları, İngiliz topraklarında geçmeleri Britanya'nın önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir (Ingham, 2018). Öyküleri folk korku türünün özelliklerini taşıyan Gotik edebiyatın ünlü isimlerinden M.R. James'in *Hayalet Öyküleri*'nin tamamına yakınında İngiliz kırsalı hikâyelerin temelini oluşturmaktadır (Scovell, 2017, s.35-38). Sinemanın edebiyatla olan yakın ilişkisinden dolayı bu eserler folk korku alt türünün özelliklerini meydana getiren temelleri atmışlardır. İngiliz kırsalı mekân olarak folk korkuya yerleşmiştir.

2.4. Folk Korku Zinciri

Adam Scovell, folk korkuyu oluşturan öğeleri bir zincirin parçaları olarak tanımlayarak *Folk Korku Zinciri* (Folk Horror Chain) genel tanımını ortaya koymuştur. Scovell'e göre folk korku eserlerinde tasvir edilen korkunç olaylarla olayların gerçekleştiği koşullar arasındaki sebep-sonuç, etki-tepki, fikir-eylem gibi etkileşimler folk korku zincirini meydana getirmektedir. Olayların geçtiği bölge (Topografya), izolasyon, kırsallık [rurality], ritüelistik toplanmalar ile şeytani güç çağırımları zinciri meydana getiren başlıca parçalardır (Scovell, 2017, s.15-18). Paciorek, *Otherworldly: Folk Horror Revival at the British Museum* adlı kitabında ve Ingham ise *We Don't Go Back: A Watcher's Guide to Folk Horror* adlı kitabında folk korku zincirinden bahsetmektedir. Folk korkunun anlaşılmasına ve çözümlenmesine yardımcı olan bu tanımlama literatürde yerini bulmuştur. (Paciorek, 2017, s.22; Ingham, 2018). Ingham, Scovell'in tanımını için şu sözleri söylemektedir:

Folk Horror: Hours Dreadful and Things Strange gördüğüm en titiz ve kullanışlı Folk Korku tanımına sahiptir. Scovell, Folk Korkunun bir yer duygusuna sahip olduğunu ve hikâyenin büyük ölçüde bulunduğu yerden etkilendiğini söylemektedir. Bu yerin izole oluşunun çarpık bir ahlaki pusulaya veya olağandışı inançlara yol açtığını ekler. Mekân, izolasyon ve çarpık inanç üçlüsünün de ritüelistik olaylara, çağırımlara sebebiyet verdiğini söylemektedir. İşte bu zincirleme etkileşimler folk korku zincirini meydana getirir ve açıkçası Folk Korku gibi tanımlanması kolay olmayan bir tür için en kullanışlı tanımlama/ölçü olmaktadır (Ingham, 2018).

Doğanın, insandan uzak bölgelerin esrarengizliği, tekinsizliği ve yarattığı ürperti folk korkuyu yaratan güçlü esanslardan birisidir. Medeniyetten uzak, kırsal bölgeler insanda bir panik, korku ve endişe duygusu yaratmaktadır. Bilinmezliğin, söylence ve masalların geçtiği kırsal alanlar, sık ağaçlı ormanlar, su kenarları vb. folk korkunun

bölgeleridir. Bu bölgeler sinemadaki folk korku türünden önce edebiyatta, romantizm akımında ve gotik eserlerde betimlenip yer almıştır (Anderson, 2019, s.39). Folk korku sinemaya özgü olmayıp öncesinde edebiyatta kendini göstermiştir. Algernon Blackwood, Arthur Machen, M.R. James, H.P. Lovecraft gibi ünlü korku yazarlarının eserlerinde folk korku türüne ait özellikler ve hikâyeler bulunmaktadır. Sinema ve edebiyatta folk korku ilhamını, besinini garip [wyrd]⁸ tarihten, folklardan ve halk hikâyelerinden almaktadır. *Malleus Maleficarum*, *The Discoverie of Witches*, *Daemonologic* gibi cadılık ve şeytanlık üzerine yazılmış, tarihi etkileyen kitaplar türün üzerinde de etkili olmaktadır (Paciorek, 2018, s.16; Janisse, 2021). Bu bilgiler dikkate alındığında türün tamamen kurmacaya dayanmadığı, tarihi gerçekleri de içerdiği anlaşılmaktadır.

Gotik edebiyatın öne çıkan yazarlarının eserlerindeki hikâyelerde mekânlar büyük bir önem arz etmektedir. Lanetli topraklar, hayaletli evler, şeytani kasabalar, garip ve ürkütücü ormanlar gibi mekânlar yer almakta ve bu mekânlar hikâyelerdeki insanları hem ruhsal hem de fiziksel olarak etkilemektedir. Folk korku türündeki eserlerde ve filmlerde de durum aynıdır. Olayların geçtiği kırsal bölgenin özellikleri, topografyası, coğrafi yapısı insanları ruhsal ve fiziksel olarak genellikle olumsuz yönde etkilemektedir, söylencelerin oluşmasını sağlamaktadır. Bu olumsuz etkiler folk korkuyu oluşturan kilit noktalardandır. (Scovell, 2017, s.35-38; Janisse, 2021). Özellikle İngiliz kırsalı ile öne çıkmış olan folk korku türündeki filmlerde de mekân öne çıkmaktadır. *Unholy Üçlüsü*'ndeki filmlerin tamamı, antik ve tarihi özelliklere sahip olan İngiliz topraklarında çekilmişlerdir. Gatiss'in belgeseline konuk olan Piers Haggard, *Blood on Satan's Claw*'u çektikleri kırsal alanı, bölgedeki yıkıntı St. James Kilisesi'ni göstermekte ve bu mekânın filmin rahatsız edici etkisini arttırdığından bahsetmektedir. Toprağın altında yatanla, gizli olanla ilgilendiğinin altını çizmektedir. İngiliz kırsal korkusunun ortak teması da tam olarak budur (Newland, 2016, s.164). Scovell de İngiliz kırsalının, folk korku kırsalını oluşturduğunu söyler. Bahsi geçen İngiliz kırsalı anormal kırsallık, garip kırsallık olarak da anılmaktadır. Yaşadıkları bölgeyle şekillenen insan topluluğu ve güçlü çarpık inanç sistemleri bu garip kırsallığı oluşturan iki kilit noktadır. Her ne kadar İngiliz kırsalı referans alınıyor olsa da kırsallık etkisi Japonya ve Amerika gibi bölgelerin folk korku sinemalarında da bulunmaktadır. Hatta Amerikan folk korku sinemasının garip kırsallık

⁸Wyrđ kelimesinin anlamı ve kökeni için, https://www.etymonline.com/word/wyrđ#etymonline_v_40238 ; <https://bosworthtoller.com/036952> (Erişim tarihi: 27.03.2023)

anlayışı İngiliz kırsalına oldukça yakındır. Ancak kırsallık farklı bölgelerin folk korku anlayışlarını birbirinden ayıran temel etkenlerden birisidir. (Scovell, 2017, s.96-118). Bunun nedeni de ülkeden ülkeye, kıtadan kıtaya kırsal meydana getiren coğrafi koşulların, yer yapısının, hava şartlarının değişkenlik gösteriyor olmasıdır. Bu değişkenlerin mekân ve o mekânda yer alan insanlar üzerinde farklı etkileri olmaktadır.

Medeniyetten uzak kırsal topraklar, izolasyonu da beraberinde getirmektedir. İzole edilmiş, toplumdan ve medeniyetten uzak bölgeler, kırsal araziler kötücül düşüncelere ve güçlere daha yatkın olarak görülmektedir. Efsanelere ve söylencelere göre de yaratıklar ve doğaüstü varlıklar bu izole bölgelerde yaşamaktadır. Bu da korkuya ve cadılık olaylarına yol açılmasına neden olabilmektedir. Medeniyetten uzak olduğu için de bağnaz ve gerici düşünceler varlığını güçlü bir şekilde sürdürmektedir. Ayrıca izole kırsal alanlardaki zorlu hava koşulları da insanların ruhsal ve bedensel dengelerini olumsuz biçimde etkilemektedir. İzole edilmiş kırsal alanlardaki çarpık inanç ve ahlak sistemleri sosyal ilerlemenin durmasına yol açmaktadır. Bu da batıl inançların, bağnaz düşüncelerin ve dinin baskınlığını artırır ve varlığını sürdürmesine neden olur. Çarpıcı olan ise bu geri kalmış bölgelerin medeni zaman dilimlerinde varlıklarını sürdürmeleridir. Medeni olmayan bir zaman diliminde yaptıkları şaşırtıcılığını yitirmektedir. Bu nedenlerden dolayı da izolasyon folk korku zincirinin bir diğer önemli parçasıdır (Scovell, 2017, s.17-18). *The Wicker Man*'de olayların geçtiği mekânın bir ada oluşu direkt olarak bölgeyi izole bir hale getirmektedir ve bu sayede adadaki topluluk lordun manipülatif söylemlerine uymaktadır, çarpık inançlarını sürdürebilmektedir. Günümüz folk korku örneklerinden *Midsommar* (Ritüel, Ari Aster, 2019) filmi de benzer şekilde izole bir İsveç kasabasının halkının Pagan inançlarını yüzyıllardır körü körüne sürdürebilmeleri ile izolasyonun folk korkudaki yeri ve etkisi açısından doğru bir örnek oluşturmaktadır. Filmdeki yerel halk gelenekleri ve inanışları ile hem kendi halklarından insanları hem de kasabaya gelen yabancıları çeşitli törenlerle kurban etmektedir. Ortada doğaüstü bir öge olmasa da doğaüstüne inanış korkuyu doğurmaktadır.

Folk korku zinciri'nin bir diğer parçası kırsalın ve izolasyonun beraberinde getirdiği terk edilmeyen gelenek-görenekler, çarpık inanç sistemleridir. Bu inançlar genellikle antik veya büyük dinlerin öncesine ait oldukları için "The Old Ways" yani "Eski Yöntemler" olarak anılmaktadır. Scovell, Paciorek ve Ingham folk horror hakkındaki eserlerinde bu tanımlamaya sıkça yer vermektedir. İzole olmuş bu topluluklar

çetin bir coğrafya ile baş başa kaldıkları için inanışları da doğayla iç içedir. Bu coğrafi şartlar ve inanç sistemleri topluluğun zihinsel, fiziksel ve ruhani yönden olumsuz etkilemekte ve katı ahlaki tutumlar oluşturmaktadır. Karakterlerin sosyolojik yapıları bu izole edilmiş atmosferle şekillenmektedir. (Janisse, 2021; Scovell, 2017, s.22). Bu nedenle de genellikle büyük dinler öncesinde doğayı temel alan Paganizmi benimsemişlerdir. Ancak elbette Hristiyanlık, Musevilik, Hinduizm gibi günümüzdeki dinlerin daha katı veya Pagan inanışlarıyla iç içe olan hallerini benimseyen kırsal topluluklar da mevcuttur. Folk korku, İngiliz kırsalı, toprakları ile anıldığı için o topraklara ait olan Kelt Paganizmi, Kelt inanışları, Paganizm ile karışmış olan Hristiyanlık gibi inanç sistemleri folk korkuda daha çok ön plana çıkmaktadır. Unholy üçlemesinden *The Wicker Man*'deki topluluğun inanç sistemi buna bir örnektir (Koven, 2008, s.34; Paciorek, 2018, s.99). Pagan inanışları da doğaüstüne olan inancı beraberinde getirmektedir. Folk korku alt türünü *doğaüstü* alt türünden ayıran nokta ise doğaüstünün yalnızca bir inanç, temel olarak var olabilmesidir. Burada odaklanılan nokta bu topluluktaki insanların nasıl etkilendikleri ve neler yaptıklarıdır. Doğaüstü güçleri gösterip göstermemek eserin yaratıcısına, hikâyeye kalmış bir tercihtir. Düşünceyle sınırlı kalabilir veya tasvir edilebilir. Korkuyu ve gerilimi oluşturan kırsaldaki topluluğun çarpık inanç sistemleri ile hem kendi içlerindeki hem de modern/günümüz toplumundan gelen ziyaretçilerle olan çatışmasıdır (Scovell, 2017, s.7-9). Bu nedenle de folk korku toplumun bizzat kendisinden beslenir. Eski-yeni çatışması, din-bilim çatışması, sınıf çatışması, görüş çatışması vb. yüzyıllardır devam eden karşıt görüşler bu alt türe zemin oluşturmaktadır.

Folk korku türündeki eserler, filmler sıklıkla paganizm, okült, ayinler ve büyücülük temalarıyla anılmaktadır. Bu nedenle Folk korku zincirinin son halkası da ayinlerden, ritüellerden ve şeytani çağırımlardan oluşmaktadır. Bu ritüeller folk korku alt türündeki filmlerde genellikle Hristiyanlık öncesi İngiliz kültürüne dayanıyor olmakla birlikte her ülkenin kendi kültürüne, okült uygulamalarına, inançlarına ait film örnekleri de mevcuttur (Jolly, 2018, s.292). Medeniyetten ve gelişimden uzak kalmış, izole edilmiş kırsal alandaki topluluklar eski geleneklere, inançlara bağlı kaldıkları için doğaüstü söylencelere ve uygulamalara güçlü bir şekilde inanmaktadır. Doğaüstüne olan bu inanç da büyü uygulamalarını, ayinleri, ritüelleri ve şeytani güçleri çağırımları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle de folk korku eserlerinde genellikle bu ayinlerin, ritüellerin veya büyü uygulamalarının sonuçları ile yüzleşilmektedir. Ancak ortada gerçekten

doğüstü bir gücün var olması gerekmez. Doğüstüne olan inancın ve bunun sonuçlarının topluluk içinde neden olduğu sorunlar folk korkudaki korkuyu ve gerilimi meydana getirir (Scovell, 2017, s.18). Bu korku izole topluluk için büyü uygulamaları veya dışarıdan gelen bir yabancı/ziyaretçi iken ziyaretçi için normal gözüken bağnaz halkın ta kendisidir. Masumlar cadılıkla/büyücülükle suçlanıp çeşitli dehşet verici uygulamalarla öldürülür, dışarıdan gelen, yolu o kırsala düşen yabancılar ritüellere kurban gider veya cezalandırılır... Bunlar garip ve günümüz normalinin dışı olsalar da bir o kadar da doğal ve normal gösterilir. Folk korku tam olarak bu “normalin garipliği” hissinden beslenmektedir. İnanılan geleneklerin, ritüellerin, uygulanan ayinlerin geçmişte geçme zorunluluğu yoktur. Medeniyetten izole yaşayan halk zaten kendi zaman algısına, kendi gerçekliğine sahiptir. Bundan dolayı da folk korku tam olarak halkın korkusudur, böyle adlandırılmıştır (Ingham, 2018). *The Village* (Köy, M. Night. Shyamalan, 2004) filmi, köy/kasaba halkının kendine ait zaman algısı oluşturmaya uygun bir örnek olarak verilebilir. Filmde köyün gelenekleri, giyim ve yaşam biçimi nedeniyle film boyunca filmin eski zamanda geçtiği düşündürülmektedir ancak film sonlarında günümüz dünyasında ormanın ortasında izole kalmış ve medeniyetten uzak kalmış olduğu ortaya çıkar. Bu nedenle mekân ve yaşam biçimi büyük bir etkiye sahiptir.

2.5. İngiliz Kırsalı ile Dünyada Folk Korku, İdeolojik Yönü ve 21. Yüzyılda Dirilişı

Günümüzde folk korkunun dirilişini sağlayan filmlerden birisi olan *The Witch*’in yönetmeni Robert Eggers, birçok araştırmacı gibi, *Woodlands Dark and Days Bewitched* adlı belgeselde en çok folk korku filminin İngiltere’de üretildiğini vurgulamaktadır (Janisse, 2021). Ancak folk korku ile İngiliz topraklarının özdeşleşmesinin tek sebebi üretim yoğunluğu değildir, birden fazla etken bulunmaktadır.

Korku türünün temellerini atan gotik edebiyatın önemli isimleri Arthur Machen, Blackwood ve M.R. James hikâyelerinde İngiliz kırsalından ve İngiliz söylencelerinden, mitlerinden bolca beslenmektedir. Bu da doğal olarak hem korku türünde hem de direkt olarak folk korku türünde sonradan verilen eserleri (roman, hikâye, şiir, film) etkilemiştir. M.R. James’in hayalet öyküleri birçok kez film, dizi ve TV filmi olarak uyarlanmıştır. 1957 yapımı *Night of the Demon* filmi ve 1971-1978 seneleri arasında BBC’nin *A Ghost Story for Christmas* adı altında yılbaşı gecelerine özel yayınladığı TV filmleri M.R. James’in öykülerinden uyarlanmıştır. Bu filmler gösterdikleri ile değil sunma biçimleri, atmosferleri ile korkutmuşlardır (Janisse, 2021). Ancak folk korku alt türü özellikle

Unholy Üçlüsü ile anılmaktadır, tanımlanmaktadır. Bu üç film (*Witchfinder General, The Blood on Satan's Claw, The Wicker Man*) türün özelliklerini en iyi şekilde içeren, tanımlayan filmler olarak kabul edilen yine İngiliz yapımı filmlerdir (Anderson, 2019, s.38). Türün özellikle 1960-1970 senelerinde ortaya çıkmış olması ve bu türde filmlerin yoğunlaşmasının nedenleri ise dönemin siyasi, sosyal ve ekonomik olayları ile direkt olarak ilişkilidir.

Hammer firması 1950-1960 senelerinde İngiltere’de korku türünde yaptıkları film üretimiyle bilinmektedir. Bu klasik İngiliz korku filmleri folk korkunun ataları kabul edilmektedir. 60’larda ise dönemin sosyal ve politik olayları sebebiyle İngiltere’deki korku filmlerinin içerikleri, hikâyeleri de dönüşüm geçirmiş, ortamdaki etkilenmiş ve bu dönemde folk korku türündeki filmlerin yapımı başlamıştır (Cowdell, 2019, s.300). Korku filmleri arzuları ifade etmek ve bastırılmış duyguları açığa çıkarmak için kullanılan türlerden birisidir. Dönemin sosyal krizleri, sorunları bu türdeki filmlerde sembolik bir biçimde yer bulmaktadır. Folk korku filmlerinin güçlendiği 70’lerdeki korku filmlerinin içeriğinde ve anlatım tarzlarında da bu nedenle dönemin siyasi, sosyal ve politik etkileri gözlemlenmektedir (Jolly, 2018, s.292). Sanayi devrimi sonrası toplulukların şehirlere göç etmeleri ile toplumun bir kısmında kırsala ve geleneklere özlem ortaya çıkmıştır. 60’larda ise cadılık popüler bir hale gelip yalnızca kırsaldaki bağınaz toplulukların ilgisi olmaktan çıkmış, eğitilmiş, şehirli entelektüellerin hobi gibi uğraştıkları modern bir uğraş haline gelmiştir. Bu popülerleşme sanatın pek çok alanına yansımıştır. 70’lerde İngiltere ve ABD’de insanların bir kısmı ekolojik hareketler ve hippie kültürü kapsamında kırsala yerleşmeye çalışmışlardır. Kırsala giden şehirli doğaya dönüşle birlikte eski öğretilere, geleneklere sürüklenmişlerdir. Bu da kırsaldaki insanların şehirli istilası, ele geçirmesi olarak görülebilmektedir (Janisse, 2021). 1970’lerde bu pagan mirası, karşı kültür hareketiyle birleştirilmiş ve kültürler, İngiliz toplumundaki normlara “özgür, sevgi dolu” olarak nitelendirilen bir tehdit biçiminde tasvir edilmiştir. Bu sosyal ve ideolojik değişimi 70’lerdeki ekonomik kriz meydana getirmiştir.

Hristiyanlık öncesine ve Pagan kültürüne artan ilgiyle muhafazakar Hristiyanların arasındaki çatışma tam olarak bu değişime ve folk korkunun doğuşuna sebep olan etkenlerden birisidir. Dönemin cinsel politikaları folk korku sinemasının içerik ve söyleminde etkili olmuştur. Yapılan filmlerde kadın bedeni ön plana çıkarılmış ve

kirletilerek utanç nesnesi haline getirilmiştir. Bunun filmdeki rahatsız ediciliği arttırdığı düşüncesinden hareketle hem folk korku sinemasında hem de korku sinemasının genelinde kadın bedeninin kötüye kullanımı giderek artış göstermiştir. *The Wicker Man*'deki birçok sahnede ve özellikle ayin sahnelerinde bu açıkça gözlemlenebilmektedir. Kadın çıplak bir biçimde ritüellerini gerçekleştirmektedirler. İngiliz Okültist Aleister Crowley'nin cinselliği okült pratiklerle birleştirdiği çalışmaları dönemin Cinsel Devrim'i ile folk korku sinemasına yansımıştır. Özellikle bu türü oluşturan ve besleyen İngiliz yapımlarında okült film dönemi başlamıştır. Bu okült filmlerde de bolca cinsellik ve şiddet içeren ayin sahnelerine yer verilmiştir. Roman Polanski'nin *Rosemary's Baby* (1968), William Friedkin'in *The Exorcist* (1973) ve Richard Donner'in *The Omen* (1976) filmleri hem folk korku zincirini başka bir yöne genişletip olayları hem şehir hayatına taşımışlardır hem de döneminin abartılı şiddet ve cinsellik içeriklerine yer vermemişlerdir. İzolasyon için medeniyetten uzak bir mekâna ihtiyaç olmadığını şehrin göbeğindeki apartmanlarda gerçekleşen ritüelistik olaylarla göstermişlerdir (Scovell, 2017, s.136-144; Jolly, 2018, s.295-303). Zincirin parçalarından birisi medeniyetten uzaklık ancak bu filmler bu uzaklığın ve izole oluşun kırsaldan ibaret olmadığını göstermektedir. Bir apartman, bir müstakil ev veya başka herhangi bir bina bağnazlığı, gelenek ve inançları muhafaza ederek, insanları dış dünyadan izole edebilmektedir. Birçok şehirde mevcudiyetini sürdüren tarikatlar bunun en güçlü örneklerindendir.

Andy Paciorek, folk korkunun bir sis gibi her bölgeye, alana yayılabildiğini, belirli bir şekli ve sınırları bulunmadığını söylemektedir (Paciorek, 2018, s.12). Özünü korumakla birlikte kırsaldan şehre taşındığı hikâyeler olduğu gibi İngiliz kırsalı dışında da varlığını sürdüren bir türdür. Dünyadaki her ülkenin, kültürün geçmişine, inanç sistemlerine ve coğrafi yapılarına göre değişkenlik göstermektedir. Temelinde yine izolasyon, coğrafi yapı, medeniyetten uzaklık, çarpık inançlar yer alıyor olsa da bunların içerikleri ve sunum biçimleri İngiliz folk korkudan ayrılmaktadır. Doç. Dr. Cüneyt Çakırlar'ın Altyazı Dergisi'ne verdiği röportajda, folk korkudaki Anglo-Sakson, Anglo-Amerikan kültürü baskınlığı sebebiyle folk korkunun İngiliz ve Amerikan örnekleri ile bilindiğini söylemektedir. Bu baskınlık içinde Anglo-Sakson tarihi ile İngiliz-Amerikan sömürgeci tarihinin eleştirildiğini ve bu yönüyle de folk korku filmlerin siyasi ve ideolojik bir yöne sahip olduğunu eklemektedir (Çakırlar, 2022). Amerikan folk korku örneklerinin İngiliz örneklerinden hemen sonra gelmesinin nedeni de Amerika'ya

yerleşip kültürlerini taşıyan sömürgeci İngilizlerdir. İngiltere'den vaat edilmiş topraklara yani Amerika'ya yerleşmeye başlayan Püritanlar yerlilere test ögesi veya şeytanla iş birliğinde gibi bakmışlardır. Amerikan folk korku bu nedenle yerliler üzerine kurulmuştur. Büyü ve kötücül güçler yerlilerden gelmektedir (Janisse, 2021). Amerikan folk korku temelinde İngiliz kültürü ve yapısı ile benzerlik göstermekte ancak içerik ve sunum biçiminde farklılıklar içermektedir. Amerika'ya ait bir folklorun olmadığı, Avrupa'dan gelip yerleşen halkın folkloru ile Amerikan yerlilerinin folklorunun birleşimi ile çeşitli folklorların oluştuğu bazı kesimler tarafından belirtilmektedir. Buna karşın folklor değişken bir forma sahiptir. İngiliz folklorunun temeli de Keltlerin folklorunun iletişim, söylenceler ve benzeri yollarla değişiminden oluşmaktadır.

Amerikan topraklarının yapısı, yerlilerin inançları, söylenceleri ile işgalci İngilizlerin inançları ve geleneklerinin karışımından oluşan melez garipliğe *Weird Americana* adı verilmiştir. *Weird Americana* 20. yüzyıl ortalarında şekillenmiş olsa da zamansızdır. Texas western ile, güney kesiminin derinlikleri gotik ile, Louisiana bataklıkları ise voodoo büyülerıyla anılmaktadır. Bunların nedeni tarih, coğrafi koşullar, göç eden halkın kökeni, medeniyete uzaklık gibi folk korku zincirinin parçalarıyla bağlantılıdır (Paciorek, 2018, s.99-100). Amerikan folk korkuda kırsal kesimde yaşayan insanlar, Güneyliler cahil, geri kalmış, vahşi, barbar ve genetik bozukluklara sahip beyazlar olarak gösterilmektedirler. Buna sebep olan da yine izole, medeniyetten uzak ortamlarda yaşamlarını sürdürmeleridir.

70'ler Folk Korku sineması temel alındığında kadın yönetmenlerin eksikliği, yokluğu dikkat çekmektedir. *The Other Side of the Underneath* (1972) filmiyle Jane Arden bu dönemin bilinen tek örnek kadın yönetmenidir. Bu dönemdeki folk korku filmlerde kadının genellikle kurban rolünde olması, vücudu ile fetiş nesnesi haline getirilmesi filmlerin erkek yönetmenlerden tarafından yazılıp yönetilmesinin sonuçlarıdır (Scovell, 2017, s.124-125). Feminizmin güç kazanması ile 70'ler sonu, 80'ler başı filmlerde cadılık kadınlar için güç ve birlik olma üzerinden temsil edilmiştir. Cadı olmayı, cadılık güçlerine sahip olmayı etkileyici biçimde sunmuşlardır (Janisse, 2021). *Witches of Eastwick* (George Miller, 1987), *The Craft* (Andrew Fleming, 1996) gibi örnekler verilmiştir. Bu filmlerde kadınlar başrollerde yer alıp cinsellikleri ile değil cadılıklarının gücü ile öne çıkarılmışlardır.

Free Radio Santa Cruz'daki *Other Side of The Tracks* programında öne sürüldüğü üzere 60'lardaki hippie hareketleri sonrası farkındalığı ve kırsala dönüşün mantıksızlığının anlaşılmasıyla folk korku gündeme gelmiştir. Ayrıca bu dönemdeki paganizm, cadılık ve okülte olan ilgi de bunun üzerinde etkili olmuştur. Dönemin en güçlü örnekleri İngiliz sinemasında verilmiştir. Ancak İngiliz sineması veya İngiliz kırsalı ile sınırlı olmayan folk korkunun başka ülkelere, kırsallara ve senelere ait örnekleri de mevcuttur; *Haxan* (Danimarka, 1922), *Kwaidan* (Japonya, 1964), *Viy* (Rusya, 1964) (Paciorek, 2018, s.13). Folk korku alt türü belli bir ülkeye veya kültüre bağlı değildir. Batı'da, Güney Amerika'da, Afrika'da, Kuzey'de veya Asya'da folk korku örnekleri mevcuttur, folk korku küresel bir olgudur. Ülkelerin inançlarına, kültürlerine ve söylencelerine göre içeriği değişir ancak zinciri oluşturan parçalar ortaktır. Kültürleri ve halk anlatıları nedeniyle Japon Folk Korku örneklerinde (*Kwaidan*, Masaki Kobayashi, 1964; *Onibaba*, Kaneto Shindo, 1964) ruhlar, ele geçirmeler ön planda iken İtalyan Folk Korku örnekleri (*Black Sunday*, Mario Bava, 1960) cadılık ile vampirizm içermektedir (Paciorek ve Charles, 2017, s.23-26). Ülkelerin inanışları ve tarihleri evrensel mitlerin içeriklerini de etkilemektedir. Bu da folk korkunun çeşitliliğini doğal olarak arttırmakta ve keskin sınırlarının olmamasına neden olmaktadır.

80'lerde ve 90'larda *The Crucible*, *The Craft*, *Blair Witch Project* gibi örnekler verilmiştir ancak eski usulleri, inançları belirgin olarak kullanan örnekler 21. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu nedenle folk korkunun 21. yüzyılda yeniden doğduğu/dirildiği öne sürülmektedir. 2010'larda küresel bir ekonomik krizin patlak vermesi ve 70'lerdeki gibi muhafazakâr bir iktidarın İngiliz hükümetinin başına geçişi sanat, sosyal refah, eğitim gibi alanlardaki harcamalarda yüksek vergilerin alınmasına ve kesintilere yol açmıştır. Bir zamanlar toplumun ahlaki savunucuları olarak görülen muhafazakâr hükümet, artık halk şeytanı olarak tasvir edilmektedir. Sembolik olarak reddedilmiş veya 'dışlanmış' olarak görülmektedir. Bu da benzer koşullarla birlikte folk korkunun tekrar popüler olmasına ve üretimine zemin sağlamaktadır. Hristiyanlık öncesi kült tasvirleri yeniden gündeme gelmiştir. *Wake Wood*, *A Field in England*, *Kill List*, *The VVitch* folk korkunun dirilişine öncülük eden yapımlar olmuştur (Paciorek ve Charles, 2017, s.30; Jolly, 2018, s.299-300). Özellikle *The Witch* ile *A Field in England*'in tarihle bağ kurarken Unholy üçlüsü filmleri gibi ilk folk korku filmlerinin estetiğini de çağrıştırdıkları söylenmektedir. Ancak bunu yaparken topluma karşı bir modernite eleştirisi mi yoksa gelenek-görenekleri savunan dar bir görüşün milliyetçi savunusu mu olduğu net değildir (Walsh, 2024, s.29).

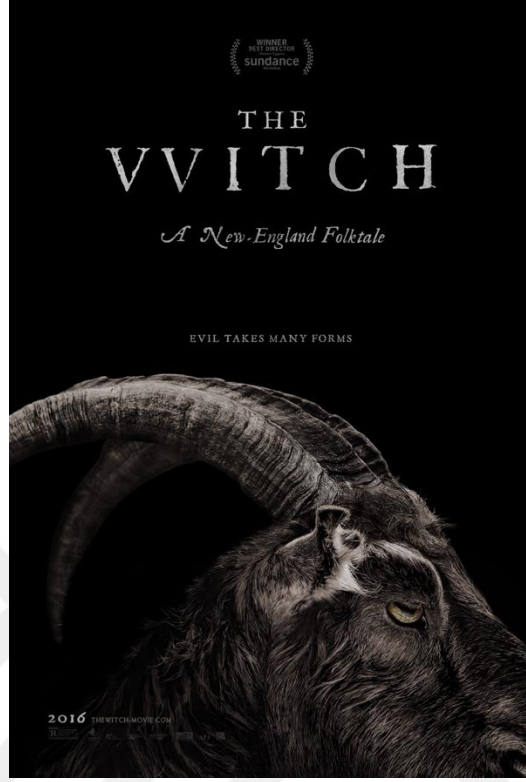
Bu nedenle folk korkunun kökeninde olduğu gibi modern folk korku sineması da kompleks ve belirsiz yapısıyla çoklu okumalara açık olup akademik araştırmalara uygun bir zemin hazırlamaktadır.

2015 senesinde festivallerde açılışını yapan, yönetmenliğini Robert Eggers'in üstlendiği *The VVitch: A New-England Folktale* filmi festivallerdeki ilgi ve vizyon girişi sonrasında 2016 senesinde korku alanındaki tartışmaların merkezine yerleşmiştir. *Witchfinder General*, *The Wicker Man* gibi kült folk korku filmlerinin benzerleri seneler içinde pek çok kez yapılmış olsa da *The VVitch* sunum biçimi ve kalitesi ile öne çıkmaktadır. Sadeliğinin yanı sıra folk korkunun temelini oluşturan İngiliz kırsalını, çarpık dini inanç sistemini, insanın duyarlılığı ile acımasızlığını o dönemin dil yapısıyla sunmaktadır. Ayrıca yakın dönemde jump-scare⁹ vb. tekniklerle korkutan korku filmlerinin aksine ağır ve gizemli atmosferi ile gerilimi yavaş yavaş arttırması ile dikkat çekmektedir. *The VVitch* başarısı nedeniyle modern korku sinemasında yeni bir soluk, folk korku alt türünün yeniden keşfi/doğuşu olarak görülmektedir (Scovell, 2017, s.165-167).

⁹Bir filmdeki bir sahnede izleyiciyi yerinden sıçratan ve şok etkisi yaratan şey (Cambridge Dictionary Online, Tarihsiz). <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/jump-scare> (Erişim tarihi: 19.03.2024)

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. The Witch (2015)

Görsel 3.1.1. *The Witch* (Robert Eggers, 2015) / Poster

*The Witch*¹⁰ filminde, 1630'ların İngiltere'sinde, İngiliz yerleşimci William ve ailesi- karısı Katherine, ergenlik çağındaki kızı Thomasin, küçük oğlu Caleb ve küçük çift yumurta ikizleri Mercy ve Jonas- dini bir anlaşmazlık yüzünden Püriten yerleşiminden sürülürler. Büyük, تنها bir ormanın yakınında bir çiftlik kurarlar ve Katherine beşinci çocuğu Samuel'i doğurur. Samuel, Thomasin'in gözetimi altındayken aniden ortadan kaybolur. Thomasin bu kaybın sorumlusu olarak suçlanır ve aile tarafından cadılıkla uğraştığı iddia edilir.

Tezin *Sinemada Cadılara Geçmişten Günümüze Bir Bakış* bölümünde değinildiği üzere *The Witch*, folk korku elementlerini içeren ve cadılık tarihini örnek alan içeriği,

¹⁰Yönetmen Robert Eggers'in ilk uzun metraj filmi olan *The Witch*, 2015 yapımı bir folk korku filmidir. Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın uluslararası ortak yapımı olan filmin prömiyeri 27 Ocak 2015'te Sundance Film Festivali'nde yapılmıştır, 18 Eylül 2015'te 2015 Toronto Uluslararası Film Festivali'nin Özel Sunumlar bölümünde gösterilmiştir ve 19 Şubat 2016'da A24 tarafından geniş çapta gösterime girmiştir. Eleştirel ve finansal açıdan başarılı olan film, 4 milyon dolarlık bütçesine karşılık 40 milyon dolar hasılat elde etmiştir ve 2010'ların en iyi korku filmlerinden birisi olduğu iddia edilmektedir (Vorel, 2019; Craig, 2022).

estetik sunumu ve cadiya bakışı nedeniyle 2010 sonrası folk korku alt türünü diriltten önemli bir film olarak literatürde yer almaktadır.

3.1.1. Ailenin ve cadılığın orman ile ilişkisi

The Witch'in hikâyesi şehirden uzak kırsalda, bir ormanın yanında geçmektedir. Ailenin dini tercihleri sebebiyle şehir merkezinden sürülmesiyle başlayan hikâye ıssız kırsala taşınmaktadır. Filmdeki bütün uğursuz olaylar da ailenin kırsala taşınması ile başlamaktadır. Cadıların ve büyücülerin sapa mekânlarda, ormanlarda, su kenarlarında vb. ıssız ve şehirden uzak bölgelerde yaşadıkları, ortaya çıktıkları veya toplandıklarına ilişkin durum, bu filmde yer almaktadır. Uğursuz ve doğaüstü elementler genellikle medeniyetten uzak coğrafi bölgelerde ortaya çıkmaktadır. İssızlığın ve yalnızlığın insan üzerinde yarattığı psikolojik etkilerle birlikte masallar, söylenceler ve hikâyeler bu konuda etkili olmaktadır.

Görsel 3.1.1.1. *The Witch* (Robert Eggers, 2015) / Aile kırsala taşınır

Filmin kırsalda ve ormanda geçiyor oluşu *The Witch*'i folk korku filmi yapan unsurlardan birisidir. Kırsal ile izolasyon Scovell'in Folk Kork Zinciri'nin parçalarındandır. Medeniyetten uzaklık ve izolasyon batıl inançlara, çarpık inanç sistemlerine, psikolojik bunalımlara ve geri kalmışlığa yol açmaktadır. Filmde ailenin kırsala taşınmaları ormandaki cadının hedefi olmalarına, koyu dindarlıkla aile içi kaosa ve ölümlere neden olmaktadır. Aile, bebeklerinin kayboluşunda birilerinden yardım

istemek yerine direkt olarak tanrıya sığınmayı tercih etmektedir. Alışkın olmadıkları kırsalda temel ihtiyaçlarını karşılayamamaları ve geçim sıkıntısı aileyi psikolojik olarak olumsuz etkilemeye başlamaktadır. Birbirlerinden başka kimseyi görmemeleri ve avlanma ile ev işinden başka meşguliyetleri olmaması da bu olumsuz etkileri tetiklemektedir. Bu olumsuz etkiler de aile içinde tartışmaları ve ergenliğe girmiş olan Thomasin'in para karşılığı evlendirilmesi planını doğurmaktadır.

Kırsalın ve ormanın mekân olarak kullanımı yalnızca ailenin davranışları üzerinde etkili olmamaktadır. Kırsal ve orman, sinematografik ve atmosferik yönlerden gerilim, gizem ve korku unsurlarının yaratımını büyük oranda sağlayan etkenlerdendir. Bu mekânlar insanın içgüdüsel olarak bilinmeyene karşı olan korkusunu tetiklemektedirler. Filmin başlangıcında zoom hareketi ve ürkütücü müzik kullanımı eşliğinde karanlık ormanın gösterimi filmin atmosferine ve olacaklara dair izleyiciye ipuçları verip hazırlamaktadır.

3.1.2. Cadılık tarihine uygun ritüeller

The Witch, hem hikâyesiyle hem de görsel sunumuyla orta çağ cadılık tarihinde yaşananlara ve o döneme dair söylentilere uygun bir filmidir. Filmdeki aile gerçek değildir ancak yönetmen Robert Eggers, aileyi ve filmde yaşananları 1692-1693 Salem cadı mahkemelerinin kayıtlarından esinlenerek yaratmıştır (Wilhelmi, 2020). Filmin açılış sahnesinde yargının dini temellere dayalı olması ve genele uymayan farklar yüzünden ailenin toplumdan dışlanması ile insanların giyimleri dönemi yansıtmaktadır. 17. yüzyılda kilise üyeleri otorite konumundadırlar ve genelin kabul ettiği iyi ile doğruyu kabul etmeyenler filmdeki aile gibi papaz tarafından köylerin dışına sürgün edilmişlerdir. Ayrıca genel kanı dışındaki inançlara veya düşüncelere sahip insanlar öteki konumuna yerleştirilip şeytan tarafından ayartılmış olarak görülmüşlerdir. Filmdeki ailenin de dışlanmasının nedeni Hristiyanlığa bakışlarının farklı olması ve Püritenlere¹¹ karşı çıkmalarıdır. Ayrıca o dönemde Salem Cadı Mahkemeleri Püritenler tarafından düzenlenmiştir. Bu da filmin yansıttığı tarihi bir gerçektir.

Filmde cadı, Samuel'i ormandaki kulübesine kaçırmaktadır. Cadı ile bebek cadının derme çatma kulübesindeyken kısa kesitler halinde ve karanlık, gölgeli bir atmosferde gösterilir. Cadının evinin derme çatma ve korkunç görünümlü bir kulübe

¹¹Puritanism, <https://www.britannica.com/topic/Puritanism> (Erişim tarihi: 31.10.2023).

olması da masallardaki ve söylencelerdeki anlatıya uymaktadır. Bu gösterilen kesitlerde cadı çıplaktır ve vücudunun görünen kısımları buruşuk ve kötüdür, tırnakları da uzundur. Klasik cadı söylencelerine uyan bir portre çizmektedir. Bebek kenarda beklerken bir hazırlık yapmaktadır. Açıkça gösterilmese de bebeği de kullanarak, yani kurban ederek bir merhem/macun benzeri bir şey hazırlayıp bütün vücuduna sürdüğü gösterilmektedir. Bunun ardından da yavaş yavaş aya doğru yükselmeye başlamaktadır. Bu sahne direkt olarak cadılık tarihinde bahsedilen uçuş merhemi hazırlama ritüelini içermektedir. Cadılar bebeklerin kanlarından, yağlarından özel bir merhem hazırlayarak gece uçuşlarına çıkmaktadırlar. Bu özel krem yerden yükselmelerini sağlamaktadır. Söylencelere ve tarihe uyan bu kesitler yalnızca uygun olmakla kalmayıp filmin korku-gerilim elementlerini de oluşturmaktadır. Cadının korkunç kulübesinin atmosferi, iğrendirici bedeni ve bebeğin kurban edilişinin rahatsızlık verici etkisi korku ve gerilim yaratmaktadır.

Görsel 3.1.2.1. *The Witch* (Robert Eggers, 2015) / Cadı bebekten uçuş merhemi hazırlar

Thomasin ile Caleb aileye haber vermeden ormana Samuel'i aramaya giderler ve bu sefer de Caleb kaybolmaktadır. Thomasin'e yönelik suçlamalar ve şeytanla iş birliği yaptığı düşüncesi artmaktadır. Caleb ormanda kayıpken cadının kulübesine rastlamaktadır. Kesitler halinde gördüğümüz sahnelerde buruşuk ve korkunç bir bedene sahip olan cadı bu sefer genç ve güzel bir kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Caleb'i

büyüsü altına alır. Caleb sorgulamadan cadının kulübesine gider. Buradan bebek Samuel'den elde ettiği merhemini cadıyı gençleştirdiği de anlaşılmaktadır. Cadı, Caleb'i direkt olarak öldürmez ancak büyüleyip göndermektedir. Caleb kendinden geçmiş bir biçimde eve dönmektedir.

Thomasin ailenin en büyük kızı olarak bütün ev işlerini yapmaktadır. Buna rağmen her türlü hata ve sorunda ailede laf işiten tek çocuktur. Ergenlik çağına girmiş genç bir kız olması nedeniyle de ailede şeytan tarafından ayartılmaya en müsait kişi ve sürekli dua etmesi gereken bir günahkâr olarak görülmektedir. Samuel'ın kayboluşu ile Thomasin üzerindeki ve yük de artmaktadır.

Görsel 3.1.2.2. *The Witch (Robert Eggers, 2015) / Cadının büyüdü hayvanı tavşan*

Film boyunca hayvanlar göz önündedirler. Özellikle ormandaki tavşan ve evlerindeki kara keçi öne çıkmaktadır. Cadılık tarihinde cadıların sihirli hayvanları olduğundan bahsedilir. Söylencelere göre bu sihirli hayvanlar cadıların büyülerinde kullanılmakta, cadıların gözü kulağı olup gözcülük yapmakta ve bazen de cadılar biçim değiştirerek hayvan kılığına girmektedir. Filmde de ormandaki tavşan dikkatli bir şekilde aileyi izler ve hatta cadıya yönlendirmektedir. Kesin olmamakla birlikte bu tavşan ya cadı için gözcülük yapmaktadır ya da direkt cadının kendisidir. Kara keçi ise cadının sihirli hayvanı olmaktan öte bir konumdadır. Küçük çocukların Black Phillip adını verdikleri kara keçi, filmde şeytanın ta kendisidir. Film boyunca çocuklar karanlık bir tekerleme

eşliğinde bu keçi ile oynamaktadır ve keçinin onlarla konuştuğunu iddia etmektedir. Kara keçi veya direkt olarak keçi figürü cadılık ve din tarihinde de kötülük ve şeytan ile ilişkilendirilmiştir. Kökeni net olarak bilinmemekle birlikte Tapınakçıların taptığı iddia edilen, sonrasında okült camia tarafından benimsenen ve kurmaca bir şeytan olan Baphomet'in¹² tasvirinden bu noktaya geldiği söylenmektedir. Eggers'in filmi yaratırken yararlandığı Salem kayıtlarında böyle bir tasvir bulunmamaktadır. Eggers cadılık tarihine ait gravürlerden ve yağlı boya tablolarından esinlendiğini, Black Phillip'in bir noktada kendi yaratımı olduğunu dile getirmektedir (Bloomer, 2016). Ancak keçi imgesi pek çok fantastik veya korku türündeki filmde ve dizide (*The Blackcoat's Daughter*, 2015, Oz Perkins; *Chilling Adventures of Sabrina*, 2018-2020, Roberto Aguirre-Sacasa) şeytanı temsilen kullanılmaktadır, *The Witch* bu konuda ilk değildir. Filmde Black Phillip tansiyonun yükseldiği son dakikalara kadar yalnızca küçük çocukların iddialarına maruz kalan sıradan bir keçi gibi gözükmemektedir. Fakat filmin doruk noktasında Thomasin'in babasını boynuzlayarak öldürür ve o andan sonra küçük çocukların iddia ettiği gibi Thomasin ile konuşmaya başlamaktadır. Thomasin'e gücü, özgürlüğü ve refahı teklif eder. Bu noktada keçinin şeytan olduğu anlaşılır. Cadılık tarihinde cadının şeytanla yaptığı anlaşmadan bahsedilmektedir. Filmde de Thomasin bu teklifi kabul ederek, şeytanın kitabını kanıyla imzalar ve şeytanla anlaşma yapmaktadır.

¹²Baphomet, <https://www.britannica.com/topic/Baphomet> (Erişim tarihi: 01.11.2023)

Baphomet; Dionysos ayinleri ve Pan'dan esinlenilerek oluşturulmuş bir figürdür. (Güngören, 1998, s.48)

Görsel 3.1.2.3. *The Witch* (Robert Eggers, 2015) / *Black Phillip*

Thomasin filmin son dakikalarında kıyafetlerinden kurtulup özgür ve kendinden emin bir şekilde ormana giriş yapmaktadır. Ormanda ateş başında bir grup cadının ritüeline (büyük ihtimalle Sabbat'ına) katılmaktadır. Diğer cadılar da çıplaktırlar. Cadılar ateş çevresinde ritüel şarkısı eşliğinde dans ederlerken bir süre sonra yer çekimine karşı gelerek yükselmeye başlamaktadır. Onları izleyen Thomasin de yükselmeye başlar. Bu ritüel sahnesi hem cadılık tarihine ve cadıların ayinleri üzerine yapılmış Sabbat çizimlerine uyum sağlamakta hem de özgürleşme düşüncesini desteklemektedir. Thomasin'in yüzündeki gülümseme, kıyafetlerden kurtulması ve yükselmesi gücünü ve özgürlüğünü yansıtmaktadır.

Görsel 3.1.2.4. *The Witch* (Robert Eggers, 2015) / *Thomasin ve cadıların ayini*

3.1.3. Thomasin'e bakış ve cadı olma süreci

Thomasin, film boyunca ailesi tarafından haksız yere suçlanarak günah keçisi ilan edilmektedir. Sırf genç bir kadın olmaya başladığı için her türlü kötülük ile hata, ilk olarak ondan beklenmektedir. Kardeşlerin kaybolmaları ve küçük çocukların cadı iddiaları ile Thomasin'in şeytan tarafından ayartılabileceği düşüncesi ailesi tarafından kabul görmeye başlamaktadır. Filmin başlarında ailesi gibi dindar olan ve ailesini alttan alıp yardım etmeye devam eden Thomasin, suçlamalar ve baskı arttıkça hem dine hem de ailesine olan bağlılığını yitirmektedir. Bağlılığını yitirdiği ve ailesine karşı durduğu

noktada direkt olarak cadı olmakla suçlanmaya başlamaktadır. Babasına başkaldırdığı ve konuşma hakkını kullandığı anda ailede Thomasin'den taraf tek işi olan babası da Thomasin'in şeytan tarafından ayartıldığını düşünmeye başlamaktadır.

Görsel 3.1.3.1. *The Witch (Robert Eggers, 2015) / Thomasin*

Thomasin'in bir noktadan sonra kendini açıklaması ve ailesine karşı durması güçlü bir kadın portresi çizmektedir. Fakat bu portre vurgulanacak kadar güçlü değildir. Sözlü olarak başkaldırmasının hemen ardından ailesi tarafından hapsedilmektedir. Bu başkaldırı noktasına da kısa sürede gelememektedir. Ormandaki cadının ve Black Phillip'in eylemleri gerçekleşmese ailesi tarafından suçlanmaya ve cezalandırılmaya devam edeceği muhtemeldir.

Cadılık tarihinde tıpkı filmde olduğu gibi kadınlar zayıf, kırılgan ve narin yapıları ile şeytan tarafından ayartılmaya müsait gözüktükleri için cadı olarak suçlanmışlardır. Ancak filmde görüldüğü üzere tam tersine Thomasin'in başkaldırışı ve özgürleşme çabası cadının dikkatini çekmiştir. Cadılık teklifi Thomasin'in ayağına gelmektedir. Tam da bu noktada Thomasin'in hür iradesi ve cadı olma süreci belirsiz bir hâle gelmektedir. Eğer ormandaki cadı olmasaydı Thomasin bu suçlamalara maruz kalmayabilir, ailesi yaşıyor olabilir, Thomasin'in bağları kopmayabilirdi. Bir noktada Thomasin, ormandaki cadının eylemleri yüzünden cadı olma yoluna itiliyor gibi gözükmektedir. Bu durum Gaskill'in

bahsettiği “cadılığın muğlak yapısı” söylemine uymaktadır. Araştırmacılar cadılığın bilinmez ve muğlak yapısı nedeniyle net bir biçimde tanımlanamayacağını ileri sürmüşlerdir. Filmde de Thomasin’in cadılığı konusunda bir netlik mevcut değildir. Yalnızca bir katarsis yaşadığı ve özgürleşme yoluna girdiği belirgindir. Gerçek cadılık suçlamalarında, engizisyon mahkemelerinde cadı olmayan masum insanlardan işkence ile zorla cadılık itirafı alınması gibi Thomasin bu yola itilmiştir, tercih olmaktan çıkmıştır.

3.1.4. Cadılığın belirsizliği üzerine

The Witch, senaryosunun içeriğindeki unsurlar ile folk korkunun özelliklerini taşımaktadır. Filmde tercih edilen izole orman, medeniyetten uzaklık, çarpık ve aşırı dini inanç, izole mekânın insanlar üzerindeki etkisi gibi folk korku zincirinin parçaları yer almaktadır. Bunun yanı sıra temelinde cadılığı konu edindiği için tezin örnekleme için uygun bir filmidir.

Filmde, ıssız ve izole bir mekân olan ormanın hem aileye hem de cadılığa olan etkisi gözlemlenebilmektedir. Orman, aileyi psikolojik ve fiziksel olarak olumsuz yönlerde etkilerken cadılığa ve cadılara özgür bir yaşam alanı sunmaktadır. Ormanın kendisi ile hem görsel hem de içerik olarak kullanım biçimi filmde tekinsizliği, gerilimi, gizemi ve korkuyu yaratan etkenlerdendir. Aynı zamanda Thomasin’in cadı olmasına neden olan veya sağlayan muğlak sürecin gerçekleştiği mekân ve tarihteki söylencelerde de yer alan mekân olarak öne çıkmaktadır.

Filmin senaryosu, orijinal Salem Cadı Mahkemelerinin kayıtları araştırılarak uyarlandığı için filmin cadılık tarihindeki gerçekleri ve söylenceleri sadık bir biçimde yansıtabildiği gözlemlenmektedir. Cadının görünümünden bebekten uçuş ve gençlik merhemi hazırlamasına, cadıya hizmet eden sihirli hayvanlardan keçi görünümündeki şeytanla anlaşmaya değin sahneler içermektedir. Bu sahneler cadılık tarihine ve ritüellerine uygun olmakla kalmayıp filmin gizem, gerilim ve korku yönlerini oluşturup desteklemektedir. Cadılık tarihine ve ritüellerine uygunluğu sunulan cadı portresini etkili ve ikna edici kılmaktadır.

Thomasin, ailenin, genç kadın olma sürecindeki, en büyük çocuğu olarak film boyunca azara ve haksız suçlamalara maruz kalmaktadır. Kardeşlerinin kayboluşları ile ailesinin Thomasin’in üzerindeki baskısı artmaktadır. Cadı olmadığı halde cadı olmakla, şeytan tarafından ayartılmakla suçlanan Thomasin bir noktada kendini açıklamaya

çalışarak babasına karşı gelmektedir. Thomasin'in filmde güçlü ve hür iradeli duruşu yalnızca burada net bir biçimde gözükmemektedir. Cadılıkla olan ilişkisi ve cadı olma süreciye belirsizdir, net değildir. Cadılığı filmin sonunda kabul etse de yaşanan olumsuz olaylar sonucunda ve ailevi bağlarının tamamen kopması sonrasında bu gerçekleşmektedir. Cadılığın güç ve özgürlük sağladığı filmin sonunda vurgulansa da Thomasin'in hür iradesiyle cadı olup olmadığı muğlak bırakılmıştır. Araştırmacıların cadılığın muğlak olduğu savını destekler niteliktedir. Film, tarihi gerçeklere ve söylencelere uymasına karşın cadıyı ve cadılığı kurban konumundan çıkartarak güç sahibi haline getirmektedir. Ancak filmin baş karakteri Thomasin'e bakıldığında hür güçlü ve hür iradeye sahip bir kadın portresini net bir biçimde yansıtmamaktadır.

3.2. The Wailing (2016)

Görsel 3.2.1. *The Wailing* (Na Hong-jin, 2016) / Poster

*The Wailing*¹³ hikayesinde Güney Kore'nin Gokseong adlı bir köyünde gizemli ölümler gerçekleşmeye başlar. Köy halkı, Japonya'dan gelen yabancı adamın ölümlere neden

¹³Güney Kore yapımı *The Wailing*, yönetmenliğini ve senaristliğini Na Hong-jin'in üstlendiği 2016 yapımı folk korku filmidir. Prestijli film festivallerinden adaylıklarla ve ödüllerle dönen film 12 Mayıs 2016'da Güney Kore'de vizyona girmiştir ve 18 Mayıs 2016'da Cannes Film Festival'in "Out of Competition" bölümünde gösterilmiştir. Dünya çapında beğeni toplamayı başaran film, Rotten Tomatoes'da 86 eleştirmen

olduğunu düşünmektedir. Polis memuru Jong-goo ölümlerin nedenlerini soruştururken ailesiyle birlikte kurban ailelerden birisi haline gelir. Küçük kızının garip ve ürkütücü davranışları nedeniyle musallat olduğunu düşündükleri kötü ruhu kovmak için bir şamandan yardım isterler. Bir yandan da polis memuru ile köy halkından birkaç kişi Japon adamın peşine düşerler. Japon adamın şeytani bir varlık olup olmadığını devamlı olarak sorguladıkları bu korkunç olayların sonunda Jong-goo da bütün ailesini kaybeder.

Film, büyü, şeytani güçleri, büyücü olduğundan şüphelenilen bir erkeği, şamanı¹⁴ dâhil eden folklorik elementlerle oluşturulmuş bir korku hikâyesini anlatıyor olması ve yakın dönem modern korku sinemasına ait bir örnek olması nedenleriyle örneklemeler arasına alınmıştır.

3.2.1. Köyün ve bulunduğu coğrafyanın etkisi

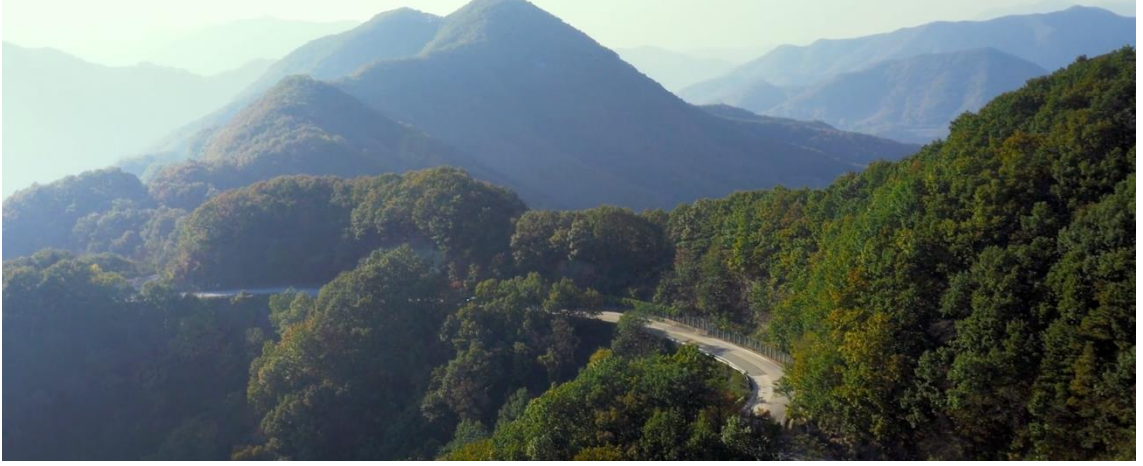
Filmde olayların yaşandığı Gokseong adlı köy ormanların ve dağların ortasında yer almaktadır. Bu nedenle köydeki yerleşim yerleri arasında mesafeler ve ulaşım zorlukları mevcuttur. Filmde bolca yer alan geniş plan ara sahneler sayesinde köyün engebeli ve ormanlık arazi yapısı nedeniyle seyrek ve dağınık bir yerleşime sahip olduğu bilgisine ulaşılabilmektedir. Bu nedenle köyde yaşanan cinayetler, ölümler ve gizemli olaylar gecikmeli olarak köy halkına ve polislerle ulaşmaktadır. Bununla birlikte köydeki güvenliğin sağlanması zor bir hale gelmektedir.

incelemesine dayanarak %99 onay oranına sahiptir. Sitedeki eleştirmenlerin ortak görüşü ise: “The Wailing, etkileyici uzunluğunu haklı çıkaran doğüstü heyecanlarla dolu, atmosferik ve zekice inşa edilmiş bir gizem sunuyor.” Şeklindedir.

The Wailing, https://www.rottentomatoes.com/m/the_wailing (Erişim tarihi: 20.01.2024)

¹⁴Şaman, trans durumunda dini deneyim yoluyla çeşitli güçler elde ettiğine inanılan kişidir. Şamanların repertuarları kültürden kültüre değişse de genellikle hastaları iyileştirme, öteki dünyayla iletişim kurma ve genellikle ölümlerin ruhlarına öteki dünyaya kadar eşlik etme yeteneğine sahip oldukları düşünülür (Britannica Online, 2024).

Şamanizm, <https://www.britannica.com/topic/shamanism> (Erişim tarihi: 23.01.2024)

Görsel 3.2.1.1. *The Wailing* (Na Hong-jin, 2016) / Köyün bulunduğu coğrafya

Folk korkunun zincirlerinden birisi olan mekânın kırsal oluşu bu filmde de ormanlık ve dağlık arazinin kullanımıyla sağlanmaktadır. Ancak filmde, birçok folk korku filminin aksine olaylar günümüz modern dünyasında geçmektedir ve filmdeki köy, okul, market, polis istasyonu gibi yerlere sahip medeni bir yerdir. Buna rağmen köy halkının geneli batıl inanışlara, dini bütünlüğe ve geleneklere sahiptir. Bunda şehirden uzak yaşamanın etkisi vardır. Halk, inançlarını korumaktadır.

Köyün engebeli arazisi ve sık ormanlarla çevrili oluşu haberleşme ve ulaşım zorluğuna neden olmakla birlikte gerçekte hayalin birbirine karışmasına da sebep olmaktadır. Orman ve yağmur köydekilerin tam olarak ne gördüklerini anlamalarını zorlaştırmaktadır. Böylece kulaktan kulağa yayılan ve kişiden kişiye değişiklik gösteren rivayetler köyde dolaşmaya başlamakta; aratılan bilgi karmaşası ve inanç farklılıkları gizemli ölümlerin çözülme sürecini zorlaştırmaktadır.

Orman, cadılık tarihi ve söylencelerinde olduğu gibi yine bu filmde de cadının, büyücünün veya doğaüstü varlıkların yaşam alanıdır. Filmde şüphelenilen ve sonunda doğrulanan büyücü-iblis karışımı bir varlık olan Japon adam genellikle köyden uzak durmakta, ormanın içinde tepede bir evde yaşamaktadır. Yalnızca gizemli ölümlerin gerçekleştiği suç mahallinde birkaç kez uzaktan izlerken gözükmektedir. Hem ormanda yaşamasıyla hem de ormanda derme çatma kulübe benzeri bir evde yaşamasıyla klasik cadı yaşam alanına uyum sağlamaktadır.

Filmin folk korku zincirinin parçalarıyla uyumu yalnızca mekânın izole ve kırsal olmasıyla sınırlı kalmamaktadır. Folk korkunun oluşumunda gelenek görenekler kadar

tarihi, sosyolojik ve siyasi olaylar da etkili olmaktadır. Güney Kore'nin bir köyünde geçen filmde şüphelenilen ve korkulan adamın Japon olması tesadüf eseri değildir. Güney Kore ile Japonya arasındaki tarihe uzanan gerginlik üstü kapalı bir biçimde işlenmektedir. Direkt Japon adamın suçlanmasının nedeni yalnızca yabancı olmasından kaynaklanmamaktadır. Bu durum aynı zamanda bölgeye veya köye dışarıdan gelen yabancının tehlike getirdiği ve bozulmaya sebep olduğu düşüncesine de uymaktadır. Köydeki düzen yabancı tarafından bozulmaktadır. Folk korkuya göre tehlike ya yabancılardan ya da direkt olarak topraktan gelmektedir. Bu filmlerde ise tehlikeyi getiren bir yabancı olmaktadır.

Filmdeki köy, her ne kadar sosyal ve resmî kurumlara sahip olan gelişmiş ve modern bir köy olsa da köy oluşu gelenek-göreneklerin, dini ve batıl inançların muhafaza edilmesine neden olmaktadır. Filmde, gizemli ölümler ve cinayetlerin başlamasıyla birlikte batıl inançların sebep olduğu çeşitli söylenceler kulaktan kulağa yayılmaya başlamaktadır. Ayrıca filmde yalnızca şamandan değil rahipten de destek alınmaktadır. Bu da köydekilerin net olarak belirli bir dine mensup olmadıklarını, çarpık inanç sistemlerine sahip olduklarını göstermektedir. Rahip Hristiyanlığın din adamıyken Şaman da Orta Asya inançlarına mensup bir din insanıdır. Muhtaç durumda kalan aile, çare için her türlü inanaşa başvurmaktadır. Batıl inançların dinlere, dinlerin de birbirlerine karıştığı çarpık bir inanç sistemi söz konusudur. İzolasyonun ve kırsal yaşamın sebep olduğu bu olay folk korku zincirinin de önemli bir parçasıdır. Bu durum filmde net bir şekilde gözlemlenebilmektedir.

3.2.2. Cadılık tarihine uygun elementler

The Wailing, net olarak bir cadıdan bahsetmemektedir ancak filmin tamamı büyü ve büyücülük üzerine kuruludur. Cadı ile büyücü tarihte söylencelerde benzer konumlarda yer almaktadır. Hatta genellikle kadınlara cadı, erkeklere büyücü denmektedir. Filmde de gizemli ölümlerden sorumlu tutulan ve filmin sonunda gerçekten de suçlu olduğu ortaya çıkan Japon adam büyü işleriyle uğraşan bir büyücüdür ancak bir insan değildir. Birçok filmin aksine filmde cadının veya büyücünün bir kadın yerine erkek oluşu filmi diğerlerinden ayırmaktadır. Tarihte cadılıkla suçlananlar ağırlıklı olarak kadınlardır ve bu nedenle filmlerin birçoğunda cadılar ve büyücüler kadınlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel 3.2.2.1. *The Wailing (Na Hong-jin, 2016) / Rivayetlerdeki Japon adam*

Japon adamın varlığının kökeni net olarak verilmemekle birlikte halk tarafından kötü ruh ve iblis olarak anılır ki cadılık tarihinde de cadıların hepsi büyü yapan insanlar değillerdir. Yine pek çok cadı insan formunda gözüken iblis, hortlak vb. varlıklar olarak anılmıştır. Filmde Japon adamın rivayetlerde kırmızı gözlerle gözükmesi ve filmin sonunda gerçek formu olarak iblis formunda gösterilmesi büyücü ve iblis tasvirlerine uymaktadır.

Geleneksel “cadının ormandaki kulübesi” imgesi bu filmde de kullanılmıştır. Japon adamın yaşadığı kulübe benzeri ev ıssız ormanın tepesinde yer almaktadır. Köyden ve insanlardan uzaktır. Polis memurları Japon adamı yakalamaya evine gittiklerinde evde buldukları gizli odacık ve kilitli oda adamın büyü yaptığını vurgulamaktadır. Gizli odacıkta bulunan fotoğrafların ölen insanlara ait olduğu anlaşıldığında ölümlerle Japon adamın ölümlerle olan bağlantısı güçlenmektedir. Kilitli odadaki mumlarla ve kemiklerle bezeli ritüel alanı ise büyüye doğrulamaktadır. Kan izleri, kurbanlardan alınan eşyalar, hayvan kemikleri, sembol kullanımları cadılık tarihinde ve söylencelerde geçen büyü uygulamalarına dayanmaktadır.

Görsel 3.2.2.2. *The Wailing (Na Hong-jin, 2016) / Japon adamın ritüel odası*

Polis memuru olaylar ilerleyince ve Japon adama karşı şüphesi artınca köylü halktan birkaç kişiyi toplayarak Japon adamın evine baskına gitmektedir. Japon adamı bulduklarında ise ormanda kovalamaca başlamaktadır. Yerel halkın toplanıp Japon adamı kovalamaları tarihteki cadı avlarına benzemektedir. Geçmişte cadı olduğundan şüphelenilen kişiler yerel halk tarafından baskın uğramakta, kovalanmakta ve yakalanıp işkence görmektedir. Burada da ölümlerden bıkmış olan bir grup köylü en çok şüphelendikleri kişiyi peşine düşüp yakalamaya çalışmaktadır. Adamın evine ilk gittiklerinde adamı ortalıkta bulamazlar. Onun yerine öldüğünü bildikleri birinin vahşice saldırısına uğrarlar. Bu hadise cadılarla ilgili söylencelerde yer alan cadıların ölülerini diriltme gücüne işaret etmektedir. Japon adam köylü halktan ölümüne sebep olduğu birisini kara büyü ile diriltmiştir. Herhangi bir benliği olmayan bu ölü veya “hortlak” eve baskına gelen adamlara vahşice saldırmakta ve onları yemeye çalışmaktadır. Hiçbir kesici aletin durduramadığı adamı zor zapt etmektedirler.

Polis memuru, kızını kötü ruhtan ve büyüden kurtarmak için bir şaman getirmektedir. Şaman da büyü işlemleri ve ritüellerle kızı kurtaracaktır. Filmin sonunda ise şamanın kötü Japon adam ile iş birliği içinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Şamanın kötü olduğu ortaya çıkana kadar; şaman, filmde ak büyücü, cadı doktor veya şifacı konumundadır. Orta Asya kültürünün cadıları ve büyücülerini konumundaki şamanlar da ak ve kara olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Buradaki şaman ak görünümünde olan bir kara şamandır. Kötülüğe hizmet etmektedir. Kızı ruhtan kurtarıyor gibi yaparken çeşitli sesli ve hayvanın kurban edildiği ritüeller uygulamaktadır.

Görsel 3.2.2.3. *The Wailing* (Na Hong-jin, 2016) / Şamanın ritüeli

Filmde cadılık tarihine ve söylencelerine dayanan bütün elementler aynı zamanda filmin korkusunu ve gerilimini yaratıp destekleyen elementlerdir. Issız atmosfer, lanetlenen insanların makyajları, Japon adamın kulübesi ve kulübesindeki ritüel alanları, Japon adamın söylencelerdeki ve polis memurunun rüyasındaki görünüşleri, filmin sonunda gösterilen gerçek iblis formu, polis memurunun küçük kızının büyülendiği anlar vb. öğeler ile sahneler filmin korkunç atmosferini yaratmakta ve desteklemektedir.

3.2.3. Cadının erkek oluşunun filme etkisi

Tarihte ağırlıklı olarak kadınlar cadılıkla suçlandıkları için ve popüler kültürde de cadılar kadınlarla özdeşleştikleri için filmlerde de genellikle büyü yapan cadılar ve büyücüler kadınlardır. *The Wailing*, filmde yer alan cadının/büyücünün cinsiyetinin erkek oluşu sebebiyle diğer pek çok folk korku filminden ayrılmaktadır. Köy halkının hiçbir kadını suçlamadan direkt olarak Japon adamdan şüphelenmesi ve film boyunca onun peşine düşmesi net bir şekilde gösterilmektedir. Buna karşılık yardım istedikleri şaman da bir erkektir. Filmde kadınlar, genelde gösterilenin aksine, cadı veya suçlu konumunda değildirler ancak başrolde de yer almamaktadırlar. Polis memurunun kızı kurban konumunda, annesi ve büyük annesiye aciz, yardıma muhtaç konumundadırlar. Cadıyla mücadele edenler, köyü kurtarmaya çalışan başroller veya kahramanlar (!) erkeklerdir. Kadınlar her ne kadar cadı veya kötü olmasalar da arka planda kalmaktadırlar. Erkek egemen bakış köye ve filme hakimdir.

Görsel 3.2.3.1. *The Wailing* (Na Hong-jin, 2016) / Japon adamın iblis formu

Filmin geneli boyunca kadınlar cadılıkla ve kötülükle suçlanmıyor olsalar da finalde yaşananlar cinsiyete bakışı yani erkek egemen görüşün baskınlığını bir kez daha vurgulamaktadır. Polis memurunun filmin başlarında cinayet mahallinde karşılaştığı beyaz elbiseli genç kadın filmin sonunda tekrar karşısına çıkmaktadır. Filmde birkaç anda gözüken bu kadının köyün ve o bölgenin koruyucu ruhu olduğu anlaşılmakta ancak polis memuru bunu bilmemektedir. Koruyucu ruh filmin finalinde polis memuruna ailesini kurtarabilmesi için bir yol olduğunu anlatmakta ve beklemesi gerektiğini söylemektedir. Ancak polis memuru bütün kötülüklerin asıl suçlusunun kadın olduğuna karar verip ailesine koşmaktadır. Kadını dinlemediği için bütün ailesini kaybeder. Film boyunca Japon adamdan şüphelenmelerine ve bir noktada emin olmalarına rağmen beyaz elbiseli genç kadın finalde suçlu ve kötü cadı konumuna düşer. Bu durum en ufak ikilemde kadınlığın etkisini göstermektedir. Film boyunca Japon adam kadar beyaz elbiseli ruh da yer almış olsaydı ilk suçlananın Japon adam yerine kadın olabileceği ihtimalini ortaya koymaktadır. Bu nedenlerle *The Wailing*, yakın dönem modern folk korku sinemasına ait bir örnek olmasına rağmen kadınları ön plana alan, kadınları cesur, güçlü ve bağımsız yansıtan yapımlardan birisi değildir. Yalnızca cadı için bir kadına yerine erkek tercih edilmiştir.

3.3. Gretel & Hansel (2020)

Görsel 3.3.1. *Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Poster*

*Gretel & Hansel*¹⁵ filminde, Genç Gretel ve küçük erkek kardeşi Hansel, babaları vefat edince anneleri tarafından evden atılırlar. Ormanda bir başlarına kalan kardeşler sığınacak bir yuva ve karınlarını doyuracak yemek aramaya başlarlar. Bu esnada ormanın ortasında yardımsever yaşlı bir kadının evine rastlarlar ve kadın onları evine alır. Karşılıksız bir şekilde onları beslemeye başlayan kadının kısa bir süre sonra cadı olduğu ve hatta Gretel'in de doğuştan benzer yeteneklere sahip olduğu ortaya çıkar. Ancak cadının Hansel için başka planları vardır.

¹⁵Yönetmen Oz Perkins'in üçüncü uzun metraj filmi olan ve Grimm Kardeşler'in Hansel ve Gretel adlı popüler Alman masalından uyarlama olan *Gretel & Hansel*, 2020 yapımı bir folk korku filmidir. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve İrlanda ortak yapımı olan filmin çekimleri İrlanda ormanlarında gerçekleştirilmiştir. Korku, gizem, fantastik türlerinde olan film Fangoria Chainsaw Awards ile Fright Meter Awards gibi uluslararası festivallerde yer almıştır.

Gretel & Hansel, https://www.imdb.com/title/tt9086228/?ref_=nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_q_gretel%2520%2526%2520hansel (Erişim tarihi: 20.04.2024)

Film, temelinde cadılığı işlemesi, folk korkuyu oluşturan elementleri içermesi ve yakın dönem modern korku sinemasına ait olması nedenleriyle tezin örneklemeine uygun bulunmuş ve incelemeye alınmıştır.

3.3.1. Gretel'in ve cadının orman ile ilişkisi

Gretel & Hansel'in hikâyesi ıssız ve tekinsiz bir ormanda geçmektedir. Filmin uyarlandığı Hansel ve Gretel masalı da ormanda geçtiği için filmde mekân olarak ormanın kullanılması tutarlıdır. Söylencelerde ve masalarda doğaüstü varlıkların, büyücülerin ve mistik olayların sapa, uzak ve ıssız mekanlarda yer aldığından bahsedilmektedir. Orman da sıklıkla bu bahsi geçen mekanlardan birisidir. Ormanın filmde ana mekân olarak kullanılıyor oluşu hem korku ile gerilimi yaratmakta hem de filmin Scovell'in folk korku zincirinin bir parçası olmasını sağlamaktadır.

The Witch filminde olduğu gibi ormanda geçen filmde; *The Witch*'in aksine bağnaz dini inançlar ve bu inançların ormandaki yalnızlık ile olumsuz etkilenmesi mevcut değildir. Fakat filmin başından itibaren ormandaki doğaüstü güçlerin varlığına olan inanç vurgulanmaktadır. *The Witch*'deki gibi bir belirsizlik bulunmamakla birlikte ormandaki cadının varlığı net bir biçimde belirgindir. Ormanın bir diğer özelliği ise diğer folk korku eserlerinde olduğu gibi zincirin diğer bir parçası olan izolasyon ve coğrafyanın insan psikolojisi üzerindeki olumsuz etkisidir. Kardeşler evden atılıp ormanda bir başlarına kalınca ormanın karanlığı ve tekinsizliği üzerlerine çökmektedir. Bu da onlarda korku ve endişe yaratarak psikolojik durumlarını olumsuz etkilemektedir. Muhtaçlık ve açlık durumları hem yabani mantar zehirlenmelerine hem de cadının evine sığınmalarına neden olmaktadır. Filmin ilerleyen olay örgüsünde ormanın bu olumsuz atmosferinin cadıyı güçlendiren ve muhtaç kurbanları ayağına getiren etken olduğu ortaya çıkmaktadır. Cadı, ormanda muhtaç durumdaki çocukları evine alıp onların bedenlerinden beslenerek güçlü ve genç kalmaktadır. Çocuklara sunduğu lezzetli yiyeceklerin de büyüyle çocukların iç organlarından yapıldığı gösterilmektedir.

3.3.2. Cadılık tarihine uygun elementler

Filmin açılışı bir masal/söylence anlatısı ile başlamaktadır. Anlatılan söylenceye hasta küçük çocuğun şifacı bir cadıya başvurulmasıyla özel güçler kazanması ve toplum tarafından dışlanan cadı bir kızdan bahsedilmektedir. Toplum tarafından dışlanınca acımasızca çevresindekileri öldüren bu kız karanlık yolu seçen bir cadı olarak resmedilmektedir. Filmin başındaki bu cadı tasviri, dışlanması ve karanlık büyüyü tercihi

sebebiyle tarihteki masallar ve söylencelerle uyum sağlamaktadır. Son çare olarak cadı olması ve büyüye başvurması göz ardı edilip şifa için cadıya başvurulması da cadıların toplumdaki şifacı rolünü vurgulamaktadır. Ancak çocuk iyileşse de şifanın kaynağı karanlık büyüden gelmektedir ve çocuğa cadı güçleri aktarılır. Tarihte cadılar ile büyücüler, ak ve kara olmak üzere ikiye ayrılıyor olsalar da büyüün kaynağının her türlü karanlık taraftan, şeytani yönden geldiği söylenmektedir. Filmde de bu durum, filmin başındaki küçük kızdan cadıyla Gretel'in seçimlerine dek vurgulanmaktadır. Cadı ile Gretel'in cadılığa ve büyüye olan yaklaşımı ak büyücü ile kara büyücü ayrımını ortaya koymaktadır. Filmin sonunda aydınlık ormanda beyaz kıyafetlerle yürümesi ak büyücü, şifacı ya da iyi bir cadı olacağına işaret ettiğini düşündürebilmektedir. En sonunda ellerinin diğer cadı gibi kararması ise iyiliğine rağmen güçlerin karanlık ve şeytani tarafını, temelini göstermektedir. Cadılık tarihi kaynaklarında da cadı iyi ya da kötü de olsa güçlerinin şeytani taraftan geldiği söylenmektedir.

Görsel 3.3.2.1. *Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Cadının kulübesi*

Hem cadının kulübesinin ormanda oluşu hem de ormanda sık sık gözüken cadı imgeleri cadılığın ormanla olan güçlü ilişkisini yansıtmaktadır. Cadılar toplumdan ve medeniyetten uzak bir şekilde ormanda özgürce ritüelleriyle büyülerini gerçekleştirebilmektedirler. Ayrıca büyüler için gereken bileşenleri veya kurbanlarını

ormandan doğa yoluyla elde edebilmektedirler. Filmdeki cadı da hem kurbanlarını hem de büyülerinde kullandığı bitkileri ormandan elde etmektedir.

Görsel 3.3.2.2. *Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Ormanda gözüken cadılar*

Cadı, filmde yaşlı ancak dinç bir kadın olarak gösterilmektedir. Elleriye kara ve tırnakları uzundur. Filmin sonlarına doğruysa genç hâlini gördüğümüz cadının gençlik ve güç için muhtaç ve kimsesiz çocuklardan beslendiği anlaşılmaktadır. Cadılık anlatıları boyunca cadıların bebekleri ve küçük çocukları kaçırdığından, onlardan faydalandıklarından, büyülerinde malzeme olarak kullandıklarından ve hatta onları yediklerinden bahsedilmektedir. Ayrıca filmin uyarlandığı Hansel & Gretel masalındaki cadı da çocukları fırında pişirip yemek istemektedir. Bu nedenle filmdeki cadı portresi de bu açıdan hem tarihe hem de uyarlandığı masala uygunluk göstermektedir.

Görsel 3.3.2.3. *Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Cadı*

Filmde hayvan olarak ormanda kargalar ve cadının evinde kedi yer almaktadır. Ormandaki kargaların veya cadının evindeki kedinin büyüğü olup olmadığı veya cadıya hizmet edip etmediğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak kargalar ormandaki ürkütücü atmosferi destekler niteliktedirler ve kedi ise masallardaki cadının evcil hayvanı kalıbına uymaktadır.

Görsel 3.3.2.4. *Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Cadının sofrası, cadı, Gretel ve Hansel*

Cadının kulübesinden gelen pasta ve yemek kokuları çocukları kulübeye çekmektedir. Bu da Hansel ve Gretel masalına uyum sağlamaktadır. Ancak masaldaki gibi şekerden ve tatlılardan yapılma bir kulübe yer almamaktadır. Filmdeki cadının kulübesi siyah ahşaptan olup mimarisiyle ürkütücü ve kasvetli bir görünümündedir. Cadının kulübenin içinde yer alan yemeklerle çocukları her gün beslemesi de filmin masala sadık kalan bir yönüdür. Fakat Gretel'in güçleri nedeniyle cadı yalnızca Hansel'i sürekli beslemekte ve kurban konumuna yerleştirmektedir. Gretel'in güçlerini uyandırmaya ve kendisi gibi bir cadı olmasını sağlamaya çalışmaktadır.

3.3.3. Gretel'e bakış ve cadı olma süreci

Hansel'in ablası Gretel, kısa saçlı olup filmde erkeksi bir görünümde yer almaktadır. Yalnızca maskülen bir görünüme sahip olmayıp cesur ve sorumluluk sahibi bir portre çizilmektedir. Gretel film boyunca küçük kardeşi Hansel'e ebeveynlik yapmakta; iş, yemek ve barınma bulmaya çalışmaktadır. Filmin başlarında iş ararken iş verenlerin Gretel'in bedeninden cinsel anlamda faydalanmak istemeleri ve Gretel'in direkt olarak buna karşı çıkıp lafını esirgememesi onun dik duruşunu, cesaretini ve güçlü kadın portresi çizdiğini vurgulamaktadır. Cadı güçlerine sahip olması ve kulübedeki cadının da onu kendisi gibi görmesi bu durumdan kaynaklanmaktadır.

Görsel 3.3.3.1. *Gretel & Hansel (Oz Perkins, 2020) / Gretel*

Gretel, *the Witch* filmindeki Thomasin'in aksine baş kaldırışı ve cesaretiyle daha belirgin bir güçlü kadın portresi çizmektedir. Aynı zamanda Thomasin'e sonradan cadılık teklifi sunuluyorken Gretel doğuştan cadı güçlerine sahiptir, büyüdükçe bunların daha çok farkına varmaya başlamaktadır. Thomasin'de cadılığa muhtaç bırakılma durumuna karşılık bu filmde Gretel'in cadı olup olmamayı seçme şansı bulunmaktadır. Yalnızca güçleri doğuştan gelmektedir, kullanıp kullanmamak kendi elindedir. Gretel'in zor durumda kalması güçlerini kullanmayı öğrenmesini sağlamaktadır. Özellikle kardeşi Hansel'in cadı tarafından öldürüleceği an Gretel'in gerçek gücünü keşfetmesini ve cadıyı öldürmesini sağlamaktadır. Gretel'in içine düştüğü zor durum yeteneklerini kullanabilmesi için itici bir güç görevi görmektedir.

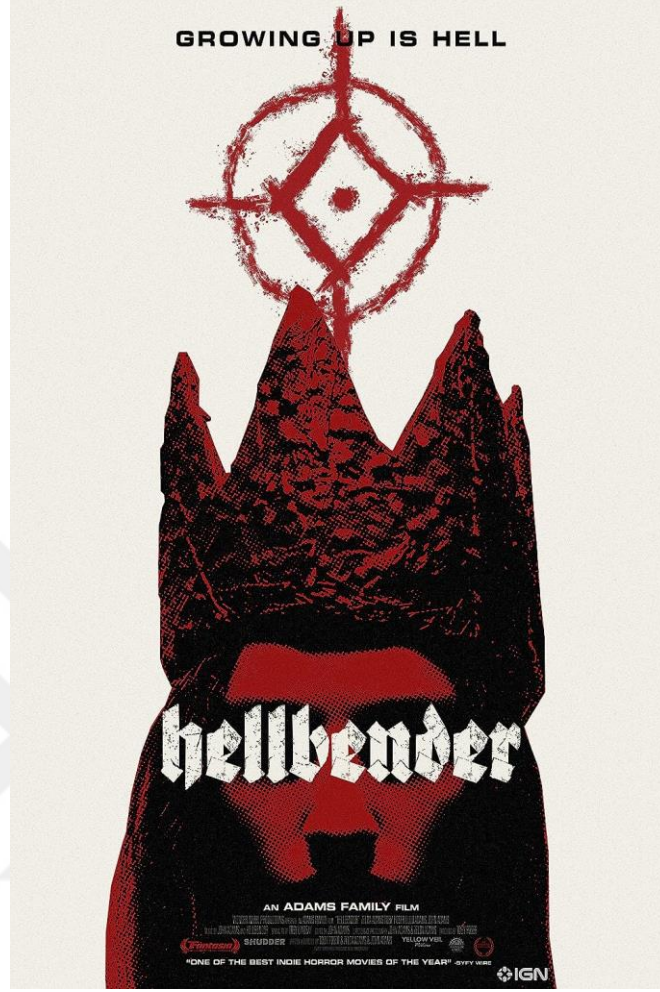
Filmde Hansel kurban konumundadır. Başlarda iki kardeş de kurban gibi gözükse de Gretel güçlerini keşfettiğinde ve cadı da Gretel'i desteklemeye başladığında filmdeki gerçek kurbanın Hansel olduğu anlaşılmaktadır. İlk dönem folk korku ve cadı filmlerinde kurban genellikle cadı veya cadılıkla suçlanan masum kadınlar olmakta ve filmin sonunda öldürülmektedir. Bu filmde ise cadılar güçlü konumdadırlar, kurban edilmezler.

Filmin uyarlandığı Hansel ve Gretel masalında kardeşler yakın yaşlardadır ve küçüktürler ancak filmde Gretel olgunlaşma evresinde genç bir kadındır, Hansel ise

küçük bir çocuk olarak konumlandırılmıştır. Gretel hem kardeşinin sorumluluğunu üstlenmektedir hem de filizlenen cadılık güçlerinin farkına varmaktadır. Cadılık suçlamalarının tarihte çoğunlukla genç kadınlar ve yaşlı kadınlar üzerinden ilerlemesi nedeniyle Gretel'in yaşı tutarlıdır. Ayrıca birçok anlatıda ve eserde özel güçlerin kadının veya erkeğin ergenliğinde ve olgunluğa eriştiğinde ortaya çıktığı işlenmektedir. Bu da yine Gretel'in yaşını filmde olanlar için uygun kılan bir noktadır.

Filmde dikkat çeken bir diğer nokta kadınları ön planda tutuyor olmasıdır. Filmin başlarında gözüken işveren ile ormanda kardeşlere yardım eden erkek dışında film boyunca gördüğümüz tek erkek Hansel'dir. Hansel de küçük yaşta olduğu için yan rolde yer almaktadır. Filmdeki çatışma cadı ile Gretel arasında yani iki kadın arasında gerçekleşmektedir. Direkt olarak bir cinsiyeti veya cadılığı kötülemeyen film iki kadının ve iki farklı tarafı seçen cadının tasvirini sunarak kötü kadın, kötü veya kötü adam gibi kalıplaşmış ön yargıları uzak tutmaktadır. Filmin başındaki erkeklerde de hem sapkın hem de onurlu örneklerin bulunması yine filmin tarafsız tutumunu desteklemektedir.

3.4. Hellbender (2021)

Görsel 3.4.1. Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / Poster

*Hellbender*¹⁶ filminin hikayesinde, Izzy ile annesi ormanın ortasındaki evlerinde sessiz, sakin ve izole bir hayat sürdürmektedir. Bütün zamanlarını evlerinde metal müzik yaparak ve ormanda gezerek geçirmektedirler. Izzy, bağışıklık sistemi zayıf olduğundan dolayı evde eğitim görerek büyüyen ve annesinden başka kimseyle iletişim kurmayan bir genç kızdır. Izzy bir süre sonra ormanın diğer ucunda bir evde tanıştığı yabancılarla vakit geçirdikten sonra başkalarıyla görüşmemesinin sebebinin hastalığı olmadığını fark eder. Izzy'nin annesi bir cadıdır ve Izzy de aynı şekilde büyü güçlerine sahiptir. Annesi Izzy'i

¹⁶Hellbender hem yönetmen hem de senarist koltuğunda başrol oyuncularını Zelda Adams, Toby Poser ve John Adams'ın bulunduğu 2021 yapımı bağımsız bir folk korku filmidir. Film prömiyerini 14 Ağustos 2021'de 25. Fantasia Film Festival'da gerçekleştirmiştir. 24 Şubat 2022'de ise Shudder dijital platformunda yayınlanmıştır. Düşük bütçeli bağımsız bir yapım olmasına rağmen film festivallerinde ve basında ses getirmiştir.

Hellbender, https://www.imdb.com/title/tt14905650/?ref_=nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_q_hellbender (Erişim tarihi: 20.04.2024)

karanlık taraftan korumak ve diğer insanları da Izzy'den korumak için bunca zaman izole bir hayat sürdürmüştür. Bunları öğrenen Izzy güçlerini keşfedecek ve karanlık tarafa geçecektir.

Film cadı kökenli bir aileyi anlatması, folk korku elementlerine yer veriyor olması ve yakın dönem modern korku sinemasına ait olması nedenleriyle tezin örneklemeine uygun bulunmuş ve incelenmiştir.

3.4.1. Cadı ailenin orman ile ilişkisi

Izzy ile annesi ormanın ortasında büyük bir evde yaşamaktadır. İnsan topluluklarından uzak izole bir yaşam sürdürmektedirler. Besinlerini genellikle ormandan, doğadan sağlamaktadırlar. Orman filmde hem korunaklı ve izole bir bölge hem de yaşam kaynağıdır. Filmdeki mekân diğer folk korku filmlerinde olduğu gibi medeniyetten ve insanlardan uzak, izole kırsal bir alandır. Bu nedenle film folk korku zincirinin parçalarından birisini net bir biçimde içermektedir. Filmin hikayesi, incelenen diğer filmlerin (*The Witch*, *Gretel & Hansel*, *You Won't Be Alone*) aksine, günümüzde geçiyor olsa da mekân yine ormandır ve sürdürülen izole yaşam filmdeki zamanı geri plana atmaktadır. Ormandaki yalnız yaşamın bir zamansızlık oluşturduğuna ulaşılabilmektedir. Döneme ait kıyafetler, aksesuarlar ve görünüşler dışında cadılık temasına kattığı bir farklılık veya etki gözlemlenmemektedir.

Hellbender'daki ailenin ormanda yaşamalarının nedeni annedir. Anne cadı olduklarının bilincinde olduğu için hem kendilerini hem de insanları korumak için ormanda yaşamayı tercih etmektedir. Izzy'nin ise uzun bir süre ne cadı olduklarından ne de bu nedenle ormanda yaşadıklarından haberi bulunmamaktadır. Bu nedenle de Izzy kendi isteğiyle ormanda izole bir hayat sürdürmemektedir. *The Witch*'deki aile halk tarafından sürüldükleri için ormana göç etmektedir. *Gretel & Hansel* hayatları boyunca ormanda yaşamıştır ve film boyunca da bu devam etmektedir. *You Won't Be Alone*'da ise genç kız mağaradan sonra ormanda bir süre yaşadktan sonra insan topluluklarının arasına karışıp köyler yaşamaya başlamaktadır. Ancak yaşam olanı artık orman olmasa bile yine kırsal bir alandır ve medeniyetten uzak küçük topluluklardır. *Hellbender* ile incelenen dört film göz önünde bulundurulduğunda ormanda izole yaşamın bazen bilinçli bir tercih bazen de tercih olmayan bir zorunluluk olduğu çıkarımına ulaşılabilmektedir. Özellikle cadı olmayanların veya olduklarının bilincinde olmayanların ormanda istemeden yaşadıkları, cadıların ise bilinçli olarak ormanı tercih ettikleri görülmektedir.

Görsel 3.4.1.1. *Hellbender* (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / Cadı ailenin evi

Cadılık tarihini ve söylencelerini göz önünde bulundurduğumuza normal bir aile evi olsa dahi filmdeki evi ormandaki cadı evi olarak görebilmektedir. Zaman değişse de işlevi aynı şekilde devam etmektedir. Cadıyı insanlardan uzak tutmak ve büyü işlerinin rahatlıkla halledilebilmesi için kullanılan bir mekândır. Orman ise yalnızca izolasyonu sağlamakla kalmayıp aileye besin ve büyü malzemelerini de sağlamaktadır. Aile karanlık taraftan uzak durmak için tamamen ormandaki bitkilerle beslenmektedir, ta ki Izzy solucan yiyerek etin karanlık güçlerini uyandırdığını fark edene dek. Doğanın cadılıktaki, büyülü güçlerdeki yeri bu filmde bir kez daha vurgulanmaktadır.

3.4.2. Cadılık tarihine uygun elementler

Hellbender, cadılığı modern zamanda işleyen bir film olarak dönem folk korku filmlerinden ayrılmaktadır. Cadılığı ve ritüellerini günümüze taşımaktadır. Ancak hikâye her ne kadar günümüzde geçiyor olsa da cadılık ve ritüelleri üzerine özü değişmeyen yalnızca biçim değiştiren pek çok öge bulunmaktadır.

Görsel 3.4.2.1. Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / İdam sahnesi

Filmin açılışı ormanın ortasında ritüelistik bir idam ile başlamaktadır. Bir grup kadının başka bir cadıyı ağaca asması ancak cadının ölmeyip göğe yükselmesi gösterilmektedir. Kadınların kıyafetleri incelediğinde günümüze ait olmadığı, geçmişe ait bir anın canlandırıldığı anlaşılmaktadır. Filmin ilerleyen dakikalarında anlam kazanan bu sahne tarihte anlatılanlara uymaktadır.

Görsel 3.4.2.2. Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / Ormanda bitkilerle ilgilenen cadı anne

Aile hakkında henüz net bir bilgi verilmezken Izzy'nin annesinin ormandaki yürüyüşlerinde topladığı bitkilere ve çiçeklere kan tükürüp bir karışım elde etmesiyle ve dallardan yarattığı sembol ile onun bir cadı olduğu bilgisine ulaşılabilmektedir. Aynı zamanda yine cadılar yaşamlarını insanlardan uzak bir biçimde ormanın ortasında sürdürmektedirler. Bu öğeler cadıların doğayla iç içe yaşadıkları ve büyü işlemlerinde bitkilerden faydalandıkları bilgisine uymaktadır.

Filmin başrolünde yer alan cadılar hem tarihte hem de popüler kültürde olduğu gibi yine kadınlardır. Herhangi bir şekilde erkek bir büyücü veya cadı yer almamaktadır. Filmde karşımıza çıkan üç erkek de annenin kızını korumaya çalıştığı sınırları ihlal eden yabancı konumundadırlar ve tehdit olarak gözükmektedirler. Tamamı net olmasa da bazıları karanlık güçlerini keşfeden Izzy'nin kurbanı olmaktadır. Izzy insan kanıyla beslenince gücün doruğuna ulaştığını öğrenmektedir. Bu da yine cadılık hakkındaki yaşam enerjisinin ve kanın önemli bir yere sahip olduğu bilgisini vurgulayan bir öğe olarak kullanılmıştır. Karanlık güçleri uyandıran yaşam enerjisi ve kandır. Enerji ise küçük varlıklardan insana doğru artmaktadır. Diğer cadılık temalı folk korku filmlerinde olduğu gibi bu filmde de yaşam enerjisinden ve kandan beslenmenin büyük bir yeri bulunmaktadır.

Izzy, filmin ilerleyen dakikalarında cadı köklerini keşfeder ve annesinin onu korumak için bu bilgiyi gizlediğini öğrenmektedir. Izzy'nin annesi bir cadı olarak yaşamını sürdürüyor olsa da yalnızca doğadan beslenmekte ve kimseye zarar vermeyerek karanlık taraftan uzak durmaktadır. Izzy ise karanlık tarafı keşfedince güç sahibi olmak hoşuna gitmekte ve canlılardan beslenerek karanlık tarafı tercih etmektedir. Bu ayrım cadılık tarihinde yer alan ak büyücü – karanlık büyücü ayrımını açık bir şekilde yansıtmaktadır. Cadılığın yalnızca kötülük temsili olmadığını ve kişinin hür iradesiyle nasıl bir cadı olacağına karar verebileceğinin bir örneği durumundadır.

Izzy'nin annesinin evde gizli bir odası bulunmaktadır. Bu odaya büyü gücüyle giriş yapabilmektedir. Odada geçmişine ait eşyalarla birlikte kara bir kitap bulunmaktadır. Bu kara kitap hakkında net bir bilgi verilmesede karanlık güçleri içeren tehlikeli büyü kitabı olduğu anlaşılmaktadır. Kitaba dokunduğunda bazı vizyonlar görür. Filmin ilerleyen dakikalarında bu kitap Izzy'yi kendisine çağırmakta ve Izzy odayı keşfederek annesinden gizli güçlerini geliştirmeye başlamaktadır. Tarihe ve popüler kültüre baktığımızda cadıların ve büyücülerin gizli sığınakları, odaları ve büyü kitapları olduğu

belirtilmektedir. Film, büyü kitabına ve gizli odaya yer vererek diğer yakın dönem folk korku filmlerinden ayrılmaktadır. Ancak bunu kitabın içeriğine ve kökenine değinmeden yüzeysel bir biçimde gerçekleştirmektedir.

Filmde cadıların uzun yaşamlarına da değinilmektedir. Izzy'nin ve annesinin cadı olduğu bilgisi henüz net bir biçimde verilmemişken bir sahnede yaşlı bir adam Izzy'nin annesinin tanıdık geldiğini dile getirmektedir. Büyükannesinin bakıcılığını yapmış olabileceğini söylemektedir. Izzy'nin annesinin bir cadı olduğu net bir şekilde belli olduğunda bu sahne anlam kazanır. Izzy cadı olduklarını öğrendikten sonra annesiyle uyuşturucu etkisindeyken annesinin 147 yaşında olduğunu öğrenmektedir. Cadılar söylencelere göre beslendikleri hayat enerjileri ve kan sayesinde uzun bir ömür sürdürebilmektedirler. Filmde de buna etkili bir biçimde yer verilmektedir.

Görsel 3.4.2.3. *Hellbender (John Adams, Zelda Adams, Toby Poser, 2021) / İblis görünümlü Izzy*

Izzy'nin annesi, filmin sonlarında kızının gizli odayı keşfettiğini öğrendiğinde odada bir geçit keşfetmektedir. Bu geçitten geçtiğinde Izzy'nin öldürdüğü ve beslendiği insanları bulmaktadır. Geçitten geçtiğinde vardığı ve bedenleri bulduğu mekân karanlık, izbe ve yer yer alevlerle bezeli olarak gösterilmektedir. Bu da cehenneme benzer bir atmosfer oluşturmaktadır. Filmdeki cadılar karanlık tarafa geçtiklerinde iblis benzeri korkunç bir görünüm kazanmaktadırlar ve filmde Izzy'nin annesi kendilerini cadı olarak

değil “Hellbender” olarak tanımlamaktadır. Filme de ismini veren bu kelimenin birebir Türkçe karşılığı “Cehennem Büyücü” olmaktadır. İblis görünümünü ve cehennem benzeri mekân ele alındığında Hellbender sıfatı anlam kazanmaktadır. Cadılık tarihine bakıldığında cadıların şeytanla, iblislerle iş birliği yaptıkları, onlara hizmet ettikleri düşünülmektedir. Yaşlı ve genç kadın tasvirleri dışında korkunç iblis tasvirleri de cadıların görünüşleri konusunda mevcut olmuştur.

3.4.3. Kadınlar ve cadılıkla ilişkileri

Izzy, lise çağında genç bir cadıdır, annesiye söylediğine göre 147 yaşında bir cadıdır. Hem tarihte hem de folk korku filmlerinin genelinde olduğu gibi cadılar büyük bir oranda kadınlardan oluşmaktadırlar ya da cadı olmakla suçlanan insanların çoğunluğu kadınlardır. *Hellbender*’da da cadılar kadınlardır. Fakat cadıların kadınlıkları yani biyolojik ve fizyolojik özellikleri spesifik olarak filmde bir etkiye sahip değildir, bu konuda net bir bilgiye ulaşılamamaktadır.

Izzy’nin doğuştan cadı olduğu ve annesinin de cadı olduğu ortaya çıktığında cadılıklarının kökenlerinden gelmekte olduğu anlaşılmaktadır. Sonradan bir cadı tarafından güçlere sahip olduklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Izzy ile annesinin cadılıkları istem dışıdır bu konuda özgürlükleri kısıtlanmıştır ancak iki kadın olarak ormanın ortasında bir başlarına bir yaşam sürdürmeleri ve cadılık güçleriyle neler yapacaklarının tercihlerine bağlı olması bağımsız ve özgür bir konumda olduklarını da göstermektedir. Izzy’nin annesi bitkilerle beslenerek, doğayla iç içe bir yaşam sürdürerek ve başka canlıların enerjisinden faydalanmamayı tercih ederek iyi bir cadı olmayı yani ak büyücü olmayı tercih ederken kızı Izzy kan ve yaşam enerjisiyle beslenerek kötü bir cadı olmayı yani kara büyücü olmayı tercih etmektedir. Bu konuda hür bir iradeye sahip olduklarının bilgisini vermektedir.

Izzy’nin annesi her ne kadar güçlü bir cadı olsa da hem insanlara zarar vermekten hem de insanların onlara zarar vermesinden korkmakta ve izole bir yaşam sürdürmektedir. Aynı zamanda kızı Izzy’nin de hem kendisine hem de çevresine zarar vermesinden korktuğu için cadı olduklarını saklamaktadır. Izzy ise yeni şeyleri denemeye açık bir genç kızdır ve cadı olduklarını öğrenince korkmadan daha fazlasını elde etmeye çalışmaktadır. Anne ile kızının bu davranışlarına bakıldığında Izzy cesur ve başına buyruk bir kadın portresi çizerken annesi daha pasif kalmakta ve cesaret sahibi gözükmemektedir. Ancak Izzy’nin cesareti filmin sonlarına doğru karanlık güçlerin

etkisiyle acımasızlığa evirilmektedir. Anne ise davranışlarını iyilik için bilinçli bir şekilde gerçekleştirdiği için korkak olarak da kabul edilememektedir.

Hellbender'daki kadınların özgürlükleri, hür iradeleri, cesaretleri ve bağımsızlıkları incelendiğinde diğer birçok folk korku filmlerindeki cadılarda olduğu gibi bir netlik, kesinlik görülememektedir, belirsizlik mevcuttur. Tarihte cadılığın ve büyüünün belirsiz bir doğaya sahip olduğunun dile getiriliyor oluşuna burada da ulaşılabilmektedir. Cadılığın zorunda bırakılarak kabul edilmesi veya istek dışı doğuştan gelmesi bu belirsizliği en başta yaratmaktadır.

3.5. You Won't Be Alone (2022)

Görsel 3.5.1. *You Won't Be Alone* (Goran Stolevski, 2022) / Poster

*You Won't Be Alone*¹⁷ filminde, 19. yüzyıl Makedonya'sında Nevena bebekken bir cadı tarafından işaretlenir ve dilsiz bırakılır. 16 yaşına geldiğinde cadı tarafından alınacak

¹⁷Korku, fantastik ve dram türlerinde yer alan filmin yönetmenliğini ve senaristliğini Makedonya doğumlu Avustralyalı yönetmen Goran Stolevski gerçekleştirmiştir. Avustralya, İngiltere ve Sırbistan ortak yapımı

olan Nevena annesi tarafından bir mağarada gizli saklı büyütülür. Ancak annesinin bütün çabasına rağmen kız 16 yaşına bastığında cadı gelip anneyi öldürür ve kızı yanına alır. Cadı, kızı kendisi gibi şekil değiştirebilen bir cadı haline getirir. Ancak kız cadının isteklerine ve yaşam biçimine uymaz, insanların arasına karışır. Farklı bedenlerde insanlığı, kaybı ve aşkı deneyimler. Cadı ise her şeyi uzaktan kıskançlık ile izler.

You Won't Be Alone, güncelliğiyle, içeriğinde başından sonuna kadar cadılığı işlemesiyle, folk korkunun unsurlarını içermesiyle ve cadılığa kendine has yaklaşımıyla 2010 sonrası cadılık içerikli folk korku alt türünde incelemeye değer bulunmuştur.

3.5.1. Kırsalın filmdeki cadılarla ilişkisi

You Won't Be Alone filminin hikâyesi, Makedonya'nın kırsalında geçmektedir. Zamansal olarak hikâyesi 19. yüzyılda geçen filmde kırsalda bulunan küçük köyler, ormanlar, mağaralar mekân olarak kullanılmaktadır. *The Witch* ve *Gretel & Hansel* filmlerinde olduğu gibi mekânın medeniyetten ve kalabalıktan uzak olan, izole edilmiş kırsal oluşu direkt olarak Scovell'in folk korku zincirinin bir parçasını içermektedir. Ancak diğer iki filmin aksine burada ormanın ve kırsalın kullanımı korku ve gerilim yaratmamaktadır. Filmde kullanılan doğal mekanlar oldukça gerçekçi ve pastoral bir biçimde sunulmaktadır. Ayrıca buradaki cadının belirli bir evi veya kulübesi de bulunmamaktadır. Yukarıda adı geçen iki filmdeki cadının aksine yersiz yurtsuz bir biçimde hayatını sürekli şekil değiştirerek sürdürmektedir. Böylece insanlar tarafından bulunması ve yakalanması daha zor bir hale gelmektedir. Bütün bunlara ek olarak ana karakterler yani cadılar dışında filmde köyler, küçük de olsa insan toplulukları yer almaktadır. *The Witch* ile *Gretel & Hansel*'de ana karakterler dışında topluluklar bulunmamaktadır. *The Witch* filminde yalnızca aile ve cadı, *Gretel & Hansel*'de ise kardeşlerle cadı bulunmaktadır. Burada ise genç kız, yaşamı ve insan olmayı deneyimlerken sürekli olarak köylerdeki küçük topluluklarla etkileşim içinde görülmektedir. Bu da filmin, diğer iki filmin izleyiciye sunmadığı bir noktaya değinmesini sağlamaktadır. Ana karakterler dışındaki sıradan insanların, kırsalda yaşayan

olan filmin prömiyeri 2022 Sundance Film Festivali'nde World Cinema Dramatic Competition bölümünde yapmıştır. 1 Nisan 2022'de ise ABD'de Focus Features tarafından vizyona girmiştir.

You Won't Be Alone,
https://www.imdb.com/title/tt8296030/?ref_=nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_q_you%2520won%27t%2520be%2520alone (Erişim tarihi: 20.04.2024)

insanların kırsaldan nasıl etkilendiklerini ve doğaüstü öğelerin hayatlarında nasıl bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Görsel 3.5.1.1. *You Won't Be Alone* (Goran Stolevski, 2022) / Kırsaldaki cadı ve kız

The Witch, Gretel & Hansel ve *You Won't Be Alone* filmlerinde mekân olarak kırsalın kullanılmasının bir diğer nedeniyse üç filmin de dönemselsel olarak 17.-19. yüzyıllarda (*Gretel&Hansel* masal uyarlaması olduğu için dönem net olmasa da görsel olarak benzer atmosferi içermektedir) geçiyor oluşudur. Kırsalda yaşam o dönemlerde daha yaygındır. İnsanlar çiftçilik ve hayvancılık ile geçimlerini sağlamaktadır. Filmdeki yaşlı cadı ile genç kız da hem besinlerini hem de kurbanlarını doğadan elde etmektedir. Doğada, kırsal mekanlarda yer almaları yalnızca insanların değil çeşitli hayvanların da biçimlerine bürünüp yaşamlarını deneyimlemelerini veya saklanmalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda doğaüstü olayların ve varlıkların mevcudiyetine inanış yine şehirden uzak coğrafyalarda, kırsalda daha fazla görülmektedir. Medeniyetten ve bilgi toplumundan uzak kalmışlık kırsalda yaşayan insanların dini ve batıl inançlarını kuvvetlendirmektedir. Bununla birlikte doğaüstüne ve bilinmeyene karşı olan korku doğmaktadır. Bu folk korku filmlerinin genelinde bulunan, mekânın insan üzerindeki etkisidir.

3.5.2. Tarihe ve söylencelere uygun cadılar

You Won't Be Alone filmindeki yaşlı cadı ile cadıya dönüştürülen genç kız cadılık tarihine ve söylencelerine uygun elementlerle tasvir edilmektedirler. Cadıların biçim değiştirme özellikleri filmin temelinde yer almaktadır. Yaşlı cadı ile genç kız film boyunca küçük bir ritüel ile öldürdükleri insanların ve hayvanların biçimine bürünmektedir. Yaşlı cadı bunu saklanmak için yapmaktadır ancak genç kız yaşamı başka gözlerden deneyimlemek ve en sonunda da mutlu bir yaşam sürebilmek için gerçekleştirmektedir. Kurttan, tavuğa, kuştan, insana denk pek çok biçime girmektedirler. *The Witch* filminde cadının sihirli hayvanı tanımına uyan hayvanlar bulunmaktadır. Özellikle yaban tavşanı filmde pek çok kez karakterlerin karşısına çıkmaktadır. Ancak cadının tavşana dönüşüp dönüşmediği net bir biçimde söylenmemektedir. Tavşan veya karga cadının kontrolünde gezen hayvanlar da olabilmektedir. Benzer şekilde *Gretel & Hansel*'de de kargalar ve kedi mevcuttur ancak cadının onların biçimine dönüştüğüne dair bir bilgi verilmemektedir. Köylüler biçim değiştiren cadıya “Wolf Eateress” demektedirler. Ancak bu tabir yönetmen Goran Stolevski'nin film için yarattığı bir tabirdir, folklordan alınmamıştır. Yönetmen *Variety*'e verdiği röportajda filmin hikayesini ve şekil değiştiren cadıyı yaratırken Makedonya'ya ait pek çok batıl inançtan ve söylenceden yararlandığını ancak “Wolf-Eateress” adını film için yarattığını belirtmektedir (Urban, 2022). Şekil değiştiren cadının adı her ne kadar kurt dişi varlık anlamına geliyor olsa da cadı her türlü canlıyı yiyebilmekte ve onun şekline bürünebilmektedir. Eateress sıfatı cadının, varlığın dişiliğini vurgulamaktadır. Filmde cadıların hepsi dişidir. Erkekler yalnızca eril kimlikleriyle ve kadınlara karşı olan kötü tutumlarıyla filmde yer almaktadırlar. *The Witch* ile *Gretel & Hansel* filmlerine bakıldığında da yer alan cadıların hepsinin dişi olduğu, erkeklerin büyüyle ilgilenmedikleri gözlemlenmektedir. Tarihte de cadılıkla suçlanan ve avlanan insanların büyük bir çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Bu açıdan üç filmde de tarihle uyumlu bir kullanım bulunmaktadır.

Görsel 3.5.2.1. *You Won't Be Alone* (Goran Stolevski, 2022) / *Cadı, dönüşüm için ölünün organlarını vücuduna sürüyor*

Filmde, köylülerin cadılara aşına olduğu gözlemlenebilmektedir. O dönemin insanı nesilden nesile aktarılan masalları ve söylenceleri dinleyerek büyüdükleri için cadıların varlıklarına inanmakta ve gördüklerinde de şaşırmamaktadır. Filmde de köylüler cadılara rastladıklarında biraz korksalar da ormandan çıkıp gelen herhangi bir yırtıcıyla karşılaşmış gibi davranmaktadırlar. Bu nedenle medeniyetten uzak yerleşimlerde batıl inançların varlığını sürdürmesi ve dönemin etkisi filmde tutarlı bir biçimde yer almaktadır. Ayrıca halktaki cadı nefreti bariz bir biçimde sergilenmektedir. Cadılık tarihinde cadıların avlanması ile büyük cadı avı dönemi temel alındığında filmdeki köylü halkın cadılara karşı olan tutumları ve nefretleri de uygun bir biçimde gösterilmektedir. Hatta filmdeki genç kızın şekil değiştirip insanların arasında yaşarken sorun olmaması ancak cadı olduğu öğrenildiği anda insanların ona saldırmaları da bu nefretin etkili bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cadılıkta doğadaki otlarla bitkiler ve kan hem beslenmede hem de büyü uygulamalarında önemli bir yere sahiptir. *You Won't Be Alone* cadıların kanla ve diğer birkaç organla beslenmesiyle biçim değiştirmelerine ağırlıklı olarak yer vermektedir.

Doğa her ne kadar mekân ve yaşam alanı olarak kullanılıyor olsa da doğadaki otlardan, bitkilerden faydalanan bir cadı portresine yer verilmemektedir. Ayrıca bu filmde cadılar kanla gençleşmemektedirler. Kanı yalnızca beslenme ve biçim değiştirme uygulamaları için kullanmaktadırlar. *The Witch* filminin cadısı bebek kanıyla hem gençlik hem de uçuş merhemi hazırlamaktadır. Bu esnada bazı otlardan da faydalandığı gözükabilmektedir. *Gretel & Hansel*'de ise cadı hem kandan, taze organlardan hem de doğadaki otlardan bolca faydalanmaktadır. Gretel'in önünden bazı bitki karışımları hazırlamaktadır. Ayrıca beslendiği çocuklar genç görünümünü ve gücünü sağlamaktadır. *You Won't Be Alone*'da kanın veya taze organların güç sağladığına dair net bir cevap bulunmamaktadır. Bir süre kanla beslenmeyen kızın zayıfladığına dair bir bilgi verilmemektedir.

Görsel 3.5.2.2. *You Won't Be Alone* (Goran Stolevski, 2022) / *Dönüşüm*
esnasında cadı

Filmin ilerleyen dakikalarında yaşlı cadının hikayesine yer verilmektedir. Yaşlı cadının gençken küçük kız gibi başka bir cadı tarafından ziyaret edildiği ancak kızın aksine kendi isteğiyle cadı olduğu gösterilmektedir. Cadı olduğu fark edildiği anda köylü halk tarafından linçlenmekte ve idam edilmektedir. Bu idam da köy meydanında halkın gözü önünde kazığa bağlanarak diri diri yakılmasıyla gerçekleştirilmektedir. Cadılık

tarihinde toplu cadı avları bilinmektedir. Halk cadılık şüphesi duyduğu birini belirlediği anda işkenceli sorgulama ve çoğunlukla idam uygulamalarında bulunmuştur. En bilindik idam yöntemlerinden birisi de cadının canlı bir biçimde yakılmasıdır. Film buna yer vererek tarihte yaşananlara uygun bir gösterim sağlamaktadır. Cadının bu yangından sağ çıkarak uzaklaşması ise filmin gerçeküstü kurmaca bir parçasını oluşturmaktadır. *You Won't Be Alone*'un aksine *The Witch* ile *Gretel & Hansel* filmlerinde cadıların halk tarafından öldürülmelerine, yargılanmalarına yer verilmemektedir.

Görsel 3.5.2.3. *You Won't Be Alone* (Goran Stolevski, 2022) / Yakılarak idam edilen cadı

Yaşlı cadının geçmişi filmde bir köylü tarafından çocuklara korku hikayesi olarak anlatılmaktadır. Genç kız da cadının yaşadıklarını bu hikayeye öğrenir. Cadılık tarihinin bir kısmı resmi kayıtlardan oluşurken diğer kısmı da söylencelerden, masallardan ve hikayelerden oluşmaktadır. Filmde yaşlı cadının yaşadıklarını söylence/hikâye biçimiyle aktararak tarihin bu yönü de yansıtılmaktadır. Köylü halkın kulaktan kulağa yayılan söylenceleri, hikayeleri veya efsaneleri nesilden nesile anlatarak yaşatması gösterilmektedir.

3.5.3. Cadılar ve kadınlar

You Won't Be Alone başrolüne cadıları yerleştirmektedir. *The Witch* filminin son dakikalarına dek cadı değildir, ormandaki cadı gizemli bir biçimde yer yer gösterilmektedir. *Gretel & Hansel* ise yaşlı cadının genç kıza güçlerini öğretmesiyle bu filmle benzerlik göstermektedir. Her üç filmde de cadıların cadı olma süreçleri hür iradelerinin dışında gerçekleşmekte, zorunlu olarak bu yola girmektedirler. Ancak hepsinin cadı olma hikayeleri birbirinden farklı olarak sunulmuştur. Thomasin ailesinin baskıları ve katli sonrasında, Gretel doğuştan, genç kız Nevena ise bebekken yaşlı cadı tarafından işaretlenerek cadı olmaktadır. Buradan anlaşılabileceği üzere kadınların çoğunlukla istekleri ve iradeleri dışında cadı olmalarına yer verilmektedir. İradelerini kullanmaları, güç sahibi olmaları ve özgürleşmeleriyle cadılıkla birlikte başlamaktadır. Thomasin ailesinin katli sonrası cadı olmayı kabul edince özgürleşmekte, Gretel yaşlı cadıyı alt ederken güçlerinin kullanmayı öğrenmesiyle özgürleşmekte, Nevena ise yaşlı cadının onu mağaradan çıkarması ve yaşlı cadıyı bir süre sonra terk etmesiyle özgürleşmektedir.

Genç kız, diğerlerinin aksine izole bir biçimde mağarada yetiştiği için insan olmaktan, duygulardan ve iletişimde bir haber durumdadır. 16 yaşında cadı tarafından mağaradan alınınca hem cadı olmayı hem de insan olmayı öğrenmeye başlamaktadır. İletişimden ve insani duygulardan yoksun olduğu için asiliği ve vahşiliğiyle başına buyruk davranabilmektedir. Bu sayede yaşlı cadıya da pek çok kez baş kaldırmaktadır. Yaşlı cadı da bir süre sonra kıza kol kanat germeyi bırakarak onu uzaktan izlemeye başlamaktadır. Burada genç kız güçlü bir kadın olarak gözükmektedir ancak insani duygulardan yoksun büyümesi, kadınlığı ve erkekliği bilmemesi gibi nedenlerden dolayı çizilen portrenin “güçlü kadın” olarak kabul edilmesini şaibeli hale getirmektedir. Kız cinsiyet bağlamı dışında bilinçsiz bir güç ve cesaret sergilemektedir. Ancak köylü halkın içine karışmasıyla ve kısa bir sürede insanlığı, cinsiyetleri, yaşamayı deneyimleyip öğrenmesiyle bu cesareti ve gücü bilinçli davranışlar haline gelmektedir.

Yaşlı cadının anlatılan hikâyesinde özgür iradesiyle, karşılaştığı başka cadıdan isteği üzerine cadı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle Thomasin, Gretel ve Nevena'nın aksine daha güçlü ve başına buyruk davranan bir kadın portresine sahip olarak gösterilmektedir. Zorla evlendirildiği engelli adamdan kurtulup özgürlüğünü kazanmakta ancak cadı olduğu öğrenildiğinde diri diri yakılmaktadır. Bu olayla birlikte

insanlığa karşı kin ve nefret dolu bir biçimde özgür bir yaşam sürmeye, insanları kanları ve bedenleri için kullanmaya başlamaktadır. Her ne kadar cesaretli gözükse de insanların barbarlığından ve onu tekrar öldürmeye çalışacaklarından korktuğu için insan topluluklarından uzak, ormanda bir yaşam sürdürmektedir.

Filmde cadı olmayan kadınlar incelendiğinde ise erkekler tarafından ezilen, erkeklere hizmet eden, yalnız kaldıklarında gülüp eğlenebilen sindirilmiş bir yaşam sürdürdükleri gözlemlenmektedir. Gelenek ve göreneklere sadık oldukları bu yaşamda çoğunluğu mutsuzdur, özgür değildir ve yalnızca çocuklarını büyütüp eşlerinin ihtiyaçlarını gidermek için yaşamaktadırlar. Nevena, başka bedenlerde yaşamı deneyimlerken o dönemin Makedonya'sındaki kadınlığı ve erkekliği birçok açıdan gözlemlemektedir. İzleyici de Nevena ile eş zamanlı deneyimlemektedir.

4. MODERN FOLK KORKUNUN CADILARI

4.1. Cadıların Habitatları Olarak Ormanlar

Cadılık tarihinde, söylencelerde ve popüler kültürde cadılar sıkça ormanlık ve kırsal alanlarda yaşamlarını sürdürmektedirler. *American Horror Story: Coven* (2013-2014), *Secret Circle* (2011-2012) ve *True Blood* (2008-2014) vb. popüler yapımlarda şehirde yaşayan cadılar ve büyücüler de mevcuttur ancak özellikle sinemada izole coğrafyalar tercih edilmektedir. Modern folk korku sinemasının güncel örneklerinden *The Witch: A New-England Folktale* (2015), *The Wailing* (2016), *Gretel & Hansel* (2020), *Hellbender* (2021) ve *You Won't Be Alone* (2022) incelendiğinde hem olayların geçtiği alanların hem de cadıların yaşamlarını sürdürdükleri alanların orman ve ormana yakın kırsal bölgeler oldukları gözlemlenmektedir. *The Witch*, ormanın girişinde bir çiftlikte ve ormanda; *The Wailing*, dağlarla ve ormanlarla çevrili bir köy ile ormanda; *Gretel & Hansel*, direkt olarak ormanın içinde; *Hellbender*, ormanın içinde bir evde ve ormanda; *You Won't Be Alone*, ise ormanda ve köylerde geçmektedir. Filmlerde cadıların bazılarının evleri veya kulübeleri ormanın içindeyken bazıları göçebe bir biçimde yaşamlarını sürdürmektedir.

You Won't Be Alone'daki genç kızın biçim değiştirerek bir süre çeşitli köylerde insanların arasında yaşamasının haricinde modern folk korkunun cadıları ormandan ayrılmamaktadırlar. Yalnızca insanları uzaktan gözlemlerler ya da insanları ormana çekmek için yerleşkelere yaklaşırlar. *The Wailing*'de Japon adam yalnızca cinayet mahallini gözlemlerken köyde gözükmektedir, onun haricinde ormandaki kulübesindedir. *Hellbender*'da anne ve genç kız nadiren şehre inmekte, genellikle ormanda ve ormanın içindeki evlerinde görülmektedirler. *The Witch*'de cadı net olarak ormandan ayrılmaz, hayvan biçimlerine girerek ya da hayvanların gözünden çiftliği gözlemler. *Gretel & Hansel*'de ise cadı hep ormanda, özellikle kendi evinde yaşamını sürdürmektedir.

İncelenen modern folk korku örneklerinin hikâyelerinin geçtiği zamanlar değişkenlik göstermektedir. *The Witch*, 17. yüzyıl İngiltere'sinde; *Gretel & Hansel*, net bir tarih vermemekle birlikte yine 15.-17. yüzyıl tarihlerini andıran bir atmosferik zamanda; *You Won't Be Alone*, 19. yüzyıl Makedonya'sında; *Hellbender* ile *The Wailing* ise günümüzde geçmektedir. Farklı zamanlarda ve dönemlerde geçen hikâyeler işlenmesine rağmen tercih edilen mekânlar kırsal alanlar ve ormanlardır.

4.2. Beyazperdede Cadılık: Büyüler ve Ritüeller

Tarihte cadılığın ortaya çıkışı, yüzyıllar boyu yaşanan olaylar, özellikle büyük cadı avı dönemi ve gerçekliği bilinmeyen söylenceler hem popüler kültür üzerinde hem de sanatta etkisini göstermektedir. Popüler kültürde cadılık konusunda daha çok basmakalıp, genel geçer tasvirler ve klişeler hakimiyetini gösteriyor olsa da yazar, senarist veya yönetmen eserinde amacına bağlı olarak birebir tarihten yararlanabilmekte veya onu kendi dünyasıyla şekillendirebilmektedir. Sinemada da cadılık pek çok farklı biçimde ele alınmakta ancak ne kadar farklı olursa olsun cadılık tarihini bir şekilde yansıtmaktadır. Cadılığı temel alan modern folk korku filmleri incelendiğinde bu yansıma açık bir şekilde gözlemlenebilmektedir.

The Witch, *You Won't Be Alone*, *Gretel & Hansel*, *Hellbender* ve *The Wailing* farklı dönemlerde ve farklı coğrafyalarda geçen farklı cadılık temalı folk korku filmleridir. Ancak beş filmin de ortak bir özelliği olduğu söylenebilir. Bu filmlerin tümünde cadılar veya büyücüler insanlardan uzak, özellikle ormanlık alanlarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu durumda hem popüler kültürde hem de söylencelerde cadıların ve diğer doğaüstü varlıkların kırsalda, ormanlık alanlarda ve sapa yerlerde yaşadıkları anlatısına direkt olarak uymaktadır. Ayrıca *You Won't Be Alone*'daki cadılar haricinde her birinin ormanda bir evde veya kulübede yaşıyor olması da yine aynı anlatılardaki cadının kulübesi tasvirini yansıtmaktadır. *You Won't Be Alone*'daki cadılar ise göçebe bir yaşam sürdürmektedirler. En azından yaşlı cadı sabit kalmayarak kendini güvende tutmaktadır ancak genç kız bir süre sonra biçim değiştirerek köyde insanların arasında yerleşik bir düzen kurmaya çalışmaktadır.

Cadılık tarihindeki suçlamalarda ve söylencelerde cadıların insanlarla ve özellikle bebeklerle beslenip, çeşitli ritüeller yaptıkları söylenmektedir. Kan cadılar için önemli bir yere sahiptir. İncelenen beş filmde de farklı biçimlerde de olsa cadılar insanlarla ve çocuklarla çeşitli uygulamalarda bulunurlar. *The Witch*'deki cadı kaçırdığı bebeğin bedeniyle gençleştirme ve uçuş kremi hazırlayıp vücuduna sürmektedir. Bu ritüel tarihte sıkça yer almış olan bir suçlama ve söylencedir. *Gretel & Hansel*'de cadı ormanda kaybolmuş ve kulübesine çektiği küçük çocuklarla beslenmekte ve yaşam enerjisi kazanmaktadır. Ayrıca kurbanlarının organlarının görünümünü değiştirerek lezzetli yiyecekler haline getirmektedir. *You Won't Be Alone*'da cadılar insan ve hayvan bedenlerini beslenmekte ziyade biçim değiştirmek için kullanmaktadır. Biçim

değiştirmek için kurbanlarının bedenlerini ve kanlarını bir miktar tüketmeleri gerekmektedir. *Hellbender*'da ise kan direkt olarak yaşam enerjisi ve güç sağlamaktadır. Hayvanlar da her ne kadar bu enerjiyi sağlıyor olsalar da en büyük güç insan kanından gelmektedir. Kız insan bedeni ve kanıyla beslendiği anda karanlık tarafa geçiş yapmakta ve gücün farkına varmaktadır. *The Wailing*'de büyücü adamın durumu karmaşıktır. Kurbanlarının kanıyla ne yaptığı net bir biçimde belirtilmemektedir. Polis memurunun rüyalarında ormanın ortasında çiğ çiğ insanları yediği gözükse de bunun gerçekliği bilinmemektedir. Adamın insanlara büyü yaptığı, bazılarını birer yürüyen ölüye/zombiye çevirdiği gösterilmektedir. İnsanların bedenleriyle ve kanlarıyla olan ilişkisi açıklanmamaktadır. Ancak Japon adamın bir büyücü olmasının yanı sıra filmde insan dışı bir varlık veya iblis olarak anılıyor oluşu kötülükten ve acıdan besleniyor olabileceği ihtimalini de ortaya koymaktadır.

Cadıların çeşitli hayvanları kontrol edebildikleri ve hatta onlara dönüşebildikleri rivayet edilmektedir. Bu nedenle cadılar ve sihirli hayvanları popüler kültürde de önemli bir yere sahiptir. *Sabrina the Teenage Witch* (1996-2003) ve *Chilling Adventures of Sabrina* (2018-2020) dizilerinde Cadı Sabrina ile konuşan kedisi Salem bu duruma uygun bir örnektir. Kediler, kurbağalar, kargalar ve tavşanlar sıkça cadılarla ve büyücülerle bağdaştırılan hayvanlardır. Cadıların bu hayvanlar aracılığıyla insanları veya kurbanlarını gözlemledikleri ve bazen de bizzat bu hayvanların biçimine girerek saklandıkları söylenmektedir. *The Witch*, filminde ailenin ormanda karşılaştığı yaban tavşanı da herhangi bir tavşan değildir. Aileyi dikkatle izlemenin yanı sıra onları cadının kulübesine yönlendirmektedir. Tavşanın cadının sihirli hayvanı mı yoksa cadının ta kendisi mi olduğu ise net olarak belirtilmemektedir. Kara keçi yani Black Phillip ise şeytanın ta kendisi olarak yer almaktadır. Thomasin'in cadılığa adım atmasının sağlamaktadır. *Gretel & Hansel*'de ormandaki kargalar ve cadının evindeki kedi hayvan olarak yer almaktadır. Kargaların yüksek ihtimalle cadının gözlemcisi konumunda oldukları gözlemlenmektedir. Cadının kedisinin ise herhangi bir büyü gücü olup olmadığına yer verilmemektedir. Yalnızca cadının kedisi tasvirine uyum sağlamaktadır. *You Won't Be Alone*'da sihirli hayvandan ziyade açıkça cadıların, insan da dahil, istedikleri biçime girebilmeleri söz konusudur. Öldürdükleri herhangi bir bedenin şekline bürünebilmektedirler. Hatta filmdeki yerel halk cadılara Wolf-Eateress demektedir. Bu da yaşlı cadının genellikle kurt biçimine bürünüp dolaşmasıyla ilişkilendirilebilmektedir. *Hellbender*'da ise sihirli bir hayvana veya hayvan biçimine giren cadılara yer

verilmemektedir. Izzy'nin annesinin uzaktan ormanı gözlemlediği gösterilmektedir ancak bunu bir hayvan aracılığıyla yapıp yapmadığı belirtilmemektedir. *The Wailing*'de büyücü Japon adamın bir köpeği bulunmaktadır ancak herhangi bir sihirli hayvan belirtisi göstermemektedir. Kumes hayvanları ise filmde şaman törenlerinin bir parçası olarak kurban edilmektedirler. Yani filmde herhangi bir sihirli hayvana ya da büyücünün hayvana dönüşümüne rastlanmamaktadır.

4.3. Folk Korkuda Folklorik Bir Figür Olarak Cadı

Cadıların Habitatları Olarak Ormanlar başlığı altında değinildiği üzere cadılar genellikle kırsal ve ormanlık alanlarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu durum hem tarihte ve söylencelerde hem de filmlerin genelinde gözlemlenebilmektedir. Cadıların yaşadıkları ve yerel halk ile etkileşime girerek korkuyu meydana getiren bu alanlar medeniyet ile şehirlere uzak, izole ve sapa coğrafi bölgelerdir. Filmlerdeki hikâyelerin ve olayların bu bölgelerde geçiyor oluşu Scovell'in folk korku zincirinin “izole ortam, kırsallık” parçalarını sağlamaktadır. İzole yaşam alanlarının çaresizliği, düşük eğitim seviyesini, batıl ve çarpık inanışları hem fiziki hem de psikolojik zorlu yaşam koşullarını beraberinde getirdiği bu çalışmada incelenen filmlerde belirgin bir biçimde fark edilmektedir.

The Witch'deki ailenin kırsaldaki çiftlik hayatı dini inanış ayrılıkları nedeniyle şehirden sürülmeleri ile başlamaktadır. Dini inanış bu nedenle filmin temeline yerleşmektedir. Kırsaldaki çiftlik yaşamına başlayan ailenin film boyunca koyu bir Hristiyanlık inancına sahip oldukları ve hayatlarının günahattan uzak durma üzerine kurulu olduğu anlaşılmaktadır. Thomasin'i ailesinden uzaklaştıran, devamlı olarak psikolojik şiddet görmesine neden olan ve filmin sonunda da cadılığa iten büyük oranda ailesinin katı dini inançlarıdır. İnançları aile içi sevginin ve merhametin önüne geçmektedir. Bütün insanlardan uzak, izole bir hayat sürdürmeleriyle her geçen gün psikolojilerini olumsuz yönde etkilemekte ve dine olan saplantılarını arttırmaktadır. Yaşadıkları korkunç olaylar karşısında herhangi birisinden yardım isteyemezler. Sürüldükleri verimsiz topraklar beslenmelerini ve geçimlerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle evlenme çağına geldiğini düşündükleri Thomasin'i para karşılığında evlendirmeyi düşünürler. Ormandaki cadı, aile içi kırılmalardan faydalanarak aileyi dağıtmaktadır.

Gretel & Hansel bir masal uyarlaması olduğu için belirli bir din veya inanç yer almamaktadır. Filmin kendi dünyasında doğaüstü varlıkların mevcudiyeti doğal olarak

kabul edilmektedir. Bu nedenle çarpık ve saplantılı dini inanışlara net bir biçimde rastlanmamaktadır. Ancak izole ve sapa bir mekân olan orman tehlikelerle dolu bir coğrafyadır. Gretel ile Hansel'in evsiz kalarak ormanda yaşamaya başlamaları cadının kurbanı olmalarına neden olmaktadır. Kırsal alanın getirdiği çaresizlik ve psikolojilerini olumsuz etkileyen zorlu koşullar cadının oyununa kanmalarına ve davetini kabul etmelerine yol açmaktadır. İnsanlardan uzak oldukları için de kimseden yardım isteyemezler. Gretel'in kendi güçlerini kullanması ve başlarının çaresine bakarak kardeşi Hansel'i cadının elinden kurtarması gerekmektedir.

You Won't Be Alone, göçebe yaşayan bir cadıyı temeline alarak diğer filmlerden ayrılmaktadır. Ancak buna rağmen filmdeki mekân yine kırsal ve ormanlık alanlardır. Yaşlı cadı insanlardan uzak durmak için köylerden ve yerleşkelerden uzak durmaktadır. Folk korku zincirinin izole alan ve kırsallık parçalarını bu durum karşılamaktadır. Fakat diğer filmlerin aksine burada kırsallığın insan üzerindeki olumsuz psikolojik etkilerine veya zorlu koşullarına rastlanmamaktadır. Yalnızca cadıların medeni olmalarını engellemekte ve cadılara konfor alanı sağlamaktadır. Ancak kırsal ve ormanlık alanlar köy halkı için tehlikeye ve korkunç yönleri sahiptir. Cadıların varlığını ve ormandan geldiklerini bilmekteledir. Genç kız köy halkının arasına karıştığında cadı olduğu anlaşıldığı ana kadar huzurlu olarak görülmektedir. Filmde köy halkının o döneme ait yaşamına ve geleneklerine yer veriliyor olsa da herhangi bir dini inanca veya sapkınlığa değinilmemektedir. Diğer birçok folk korku filminin aksine *You Won't Be Alone* cadılığa daha gerçekçi ve pastoral bir yaklaşım sergilemektedir.

Hellbender'ın büyük bir çoğunluğunun ormanın ortasında ve etrafında geçiyor olması folk korku zincirindeki kırsallığı sağlamaktadır. Ancak hikâyeye günümüz modern dünyasında geçmektedir ve bu nedenle de ormana karşı bir korku ile cadı/büyücü inancı bulunmamaktadır. Orman filmin başlarında yalnızca filmdeki cadıların insanlardan uzak durdukları konfor alanları ve büyü güçleri için beslendikleri doğal kaynak olarak yer almaktadır. Izzy güçlerini keşfedip karanlık tarafa geçmeye başladığında kurban konumuna düşen masum insanlar için tehlikeli bir mekân haline gelmektedir. Fakat cadı aile modern bir evde modern bir yaşam sürdürdüğü için ormanın herhangi bir olumsuz psikolojik etkisi veya zorlu coğrafi koşullar gözlemlenmemektedir. Benzer biçimde çarpık ve batıl inanç sistemleri de bulunmamaktadır. Bu nedenle yalnızca film kırsal

mekân kullanımı ve antik zamana dayanan cadılık öğretisi ile folk korku niteliğini taşımaktadır.

The Wailing, ormanların ve dağların arasında modern bir Kore köyünde yakın zamanda geçmektedir. Ancak gelişmiş bir köy olmasına rağmen şehirden uzaklığıyla batıl inanışları ve dini çeşitliliği muhafaza etmektedir. Kırsallık hem inanış üzerinde hem de zorlu coğrafi koşullarda etkisini göstermektedir. Arazinin yapısı Japon adamın saklanması ve yakalanmasının zorlaşmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda orman halkın gözünde tehlikelidir ve söylencelerin merkezini oluşturmaktadır. Mekânın etkisinin yanı sıra tehlikenin yerel topluluğa dışarıdan geldiği gözlemlenmektedir. Folk korkuda tehlike ya topraktan ya da yabancılardan beklenmektedir. Burada da Japon yabancı dışarıdan gelen ve düzeni tehdit eden tehlikedir. *The Wailing*, folk korkunun birden fazla halkasını net bir biçimde içermektedir.

The Witch, *The Wailing*, *You Won't Be Alone* gibi bu çalışmada ele alınan, son on yılda çıkmış cadılık temalı folk korku filmleri, modern folk korku filmleri olarak sınıflandırılabilir. Bu durum hem 2010 sonrasında çıkış yapmış olmalarından hem de *Unholy Üçlüsü* vb. ünlü ve 2000 öncesi folk korku filmlerinden bariz farklılıklara sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Elbette modern folk korku filmlerinin kırsal mekanlarda, köylerde, medeniyetten uzak coğrafyalarda geçiyor olmaları, kadınların genellikle cadılıkla suçlanmaları, katı veya çarpık inançların insanların davranışlarını etkilemesi, cadı avı dönemlerinin işlenmesi ve gerçek mahkeme kayıtlarından esinlenilmesi gibi benzer ve ortak birçok unsuru mevcuttur. Ancak bu filmlerin “modern” olarak adlandırılmalarının sebebi *Witchfinder General*, *The Wicker Man* gibi kült folk korku filmlerinin aksine cadılığı farklı biçimlerde, günümüz dinamiklerini göz önünde bulundurarak ele almalarıdır. Geçmiş dönem folk korku filmlerinde cadılıkla suçlanan kadınların masum veya suçlu fark etmeksizin zayıf, tutsak ve kurban konumunda oldukları, genellikle de öldürülerek cezalandırıldıkları gözlemlenebilmektedir. Suçlamalara karşı baş kaldırdıkları veya filmin sonunda canlı kaldıkları sık rastlanan bir durum değildir. Modern folk korku filmleri ele alındığında ise cadılıkla suçlanan veya direkt cadı olan kadınların genellikle filmin sonunda canlı, bağımsız, özgür ve güçlü bir kadın olarak yer aldıkları açıkça gözlemlenebilmektedir. *The Witch* gibi geçmişte veya *Hellbender* gibi günümüzde geçiyor olması fark etmeksizin buna ulaşılabilmektedir. *The Wailing*’i ele aldığımızda geçmiş filmlerde örneğine sık rastlanmayan bir biçimde bir

erkek cadılıkla/büyücülükle suçlanmaktadır. *You Won't Be Alone*, izleyicinin bir cadının yaşadıklarıyla bağ kurmasını sağlamaya çalışmaktadır. *The Witch*, katı dini inancın insani duyguların önüne geçmesiyle bir genç kızın yaşadıklarını ve cadılık yoluna itilmesini göstermektedir. *Gretel & Hansel*, klasik bir masala feminist bir bakış açısı sunmaktadır. Hellbender, günümüzde geçen bir cadılığı anne-kız ilişkisi üzerinden işlemektedir. Kısacası 2010 sonrası çıkan folk korku filmlerinde günümüz sosyal ortamı, yeni düşünme biçimleri ve yenilikçi hikâye aktarım biçimleri bariz bir biçimde gözlemlenebildiği için modern olarak nitelendirilebilmektedirler.

Hellbender ile Gretel & Hansel filmlerinde cadılığın doğuştan geldiği açıkça gösterilmektedir. Hellbender atalarına ait flashback sahneler içermektedir. Gretel & Hansel'de ise Gretel cadı güçlerine sahiptir ilerleyen dakikalarda güçlerinin farkında varmaya ve kullanmaya başlamaktadır. *The Witch* ile *You Won't Be Alone* filmlerinde cadılar başka cadıların aracılığıyla cadı olabilmekte ve özel güçlere sahip olabilmektedir. *The Witch*'de Thomasin, ormandaki cadının ve keçi biçimdeki şeytanın yönlendirmeleriyle, *You Won't Be Alone*'daki kız, onu kaçırıp büyüten yaşlı cadının uygulaması ile cadıya dönüşmektedir.

4.4. Kadınlara Atfedilen Asırlık Lanet: Cadılık

Cadılık ve büyü işleri tarih boyunca ağırlıklı olarak kadınlarla özdeşleşmiştir. Kökeni Lilith'e kadar dayanan bu durum dinlerin ve eril bakışın dişileri saf ve kötülüğe yatkın görmelerinden kaynaklanmaktadır. Kadınlar, şeytan ve kötülük tarafından ayartılmaya müsait, zayıf, savunmasız ve tehlikeli varlıklar olarak damgalanmışlardır. Bu nedenle de cadılık ve büyücülük suçlamaları çoğunlukla kadınlara yönelik olmuştur. Yahudiler, fakirler gibi azınlık grupları ve bazı erkekler de cadılıkla suçlanmış olsalar da ağırlıklı olarak kadınlar yakalanıp işkenceye maruz bırakılmışlardır. Aynı şekilde masalarda, söylencelerde ve günümüzde popüler kültürde de cadı dendiğinde ya yaşlı ve korkunç ya da tehlikeli güzel bir kadın tasviri yer almaktadır. Bu doğal olarak cadıların yer aldığı filmlere de yansıyan bir durumdur. Fakat birçok filmde cadılar her ne kadar kadın da olsalar farklı biçimlerde ele alınmaktadırlar. Tez kapsamında incelenen modern folk korku filmlerinde cadıların cinsiyetlerinin hikâyeye olan etkileri olumlu ve olumsuz bir biçimde açıkça gözlemlenebilmektedir.

The Witch filminde hem ormandaki yaşlı cadı kadındır hem de filmin sonundaki ayindeki cadılar kadınlardır. Filmdeki bütün büyü işleri ve kötülükler neredeyse tamamen

kadınlarla ilişkilendirilmektedir. Her şeyin başı Şeytan ayrı tutulmaktadır, herhangi bir cinsiyete mensup olmadan kadınları ayartan varlıktır. Filmde yer alan kadınlık ve cadılıkla ilişkisi özellikle başkarakter olan Thomasin üzerinden gözlemlenmektedir. Thomasin, genç bir kadın olarak ailesi tarafından her türlü suçlamanın ve sorumluluğun altında ezilmektedir. Bir süre boyunca özgür ve güçlü değildir, sessizce ailesine itaat etmektedir. Ancak ailesine karşı çıkmaya başlayıp baş kaldırdığında üzerindeki baskı ve suçlamalar daha da artmaktadır. Hatta cadılıkla suçlanmasına neden olmaktadır. Hiçbir zaman erkek çocuktan veya küçük kızıdan şüphe duyulmamaktadır. Cadılıkla suçlanan da para karşılığı evlendirilmesi düşünülen de genç bir kadın olan Thomasin'dir. Suçlamaların ve baskının altında gittikçe ezilen Thomasin giderek ailesinden kopmakta ve cadı olma yoluna itilmektedir. Cadı oluşu tam olarak özgür iradesi ile gerçekleşmesi de özgürleşmesini ve güç sahibi olmasını sağlamaktadır. Filmde, tarihte anlatılanın aksine cadı kurban konumunda olan bir kadın değil güçlü, özgür ve iktidar sahibi bir kadındır. Thomasin'in kadınlığı da film boyunca birçok olumsuz etkenle karşılaşılıyor olsa da sonunda kurban konumundan sıyrılıp güçlü ve bağımsız bir konuma gelmektedir.

Gretel & Hansel, adındaki değişiklikten de kendini belli ettiği üzere Gretel'i başrole alan bir masal uyarlaması olarak sunulmaktadır. Filmde kardeşler evsiz kalınca Gretel, kardeşine ve kendine sahip çıkmak durumunda kalmaktadır. Filmin daha en başından Gretel, güçlü ve gözü pek bir genç kadın portresi çizmektedir. Bir yandan cadılık güçlerini keşfederken bir yandan da kardeşini korumaya çalışmaktadır. Ayrıca Gretel kısa saçlı maskülen bir dış görünüme sahip olarak gösterilmektedir. Bu bir yandan feminen yönünü azaltıp güçlü ve cesurluğunu niteliyorken diğer yandan "güçlü olmak için erkeksi görünüme ihtiyaç olup olmadığı" tartışmasını açmaktadır. Gretel, henüz cadılık güçlerini keşfetmeden erkeklerin bedenini kullanma isteğini reddederek, elinden geldiğince ormandaki tehlikelerden kardeşini korumaya çalışmaktadır. Fakat yaşlı ve yardımsever bir kadın olarak gözüken cadıya kısa bir süre gardını indirmektedir. Cadının da bir kadın oluşu Gretel'in güvenini arttırmaktadır. Yaşlı cadı da Gretel'e değil yalnızca kardeşi Hansel'e zarar vermeye çalışmaktadır. Aksine Gretel'i kendisi gibi yetiştirmek ve güçlerinin farkına varmasını sağlamak için çabalamaktadır. Ancak Gretel güçlerinin farkına varsa da özgür iradesini kullanarak karanlık tarafı tercih etmemektedir. Filmde kadın karakterler başrolde yer almaktadırlar. Hansel bir erkek olarak zayıftır ve kurban konumunda bulunmaktadır. Yaşlı cadı da Gretel kadar güçlü ve bağımsız olarak yansıtılmaktadır. *Gretel & Hansel*, cadılığı temel alan birçok filmin aksine daha feminist

bir bakış sunmaktadır. Hatta yaşlı cadının Gretel'i yetiştirmek istemesi bir nevi kadın dayanışması olarak da görülebilmektedir.

You Won't Be Alone, Gretel & Hansel örneğinde olduğu gibi iki cadı kadının başrolde olduğu bir film olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendince haklı sebepleri olan yaşlı ve görmüş geçirmiş bir cadı ile başkasından çalıp kendi çocuğu gibi yetiştirmeye çalıştığı genç bir kız bulunmaktadır. Filmdeki cadılar sürdürdükleri göçebe hayat ve biçim değiştirme güçleri ile güçlü ve bağımsız kadınlardır. Erkeklerle ve diğer tehlikelerle rahatlıkla baş edebilmektedirler. Aksine genç kız köy halkına sızıp onlarla yaşamaya başlayınca ve yaşlı cadı, cadı olmadan önceki hayatında ataerkil düzenin içinde erkeklere bağımlı, hizmet eden ve susturulan bir konuma getirilmişlerdir. Genç kız yaşlı cadıyla yaşadığı süre boyunca özgürlüğünü tam olarak gerçekleştirememekte ancak ondan ayrılınca ve hatta tam olarak onu öldürünce bağımsızlığını ve özgürlüğünü eline almaktadır. Yaşlı cadı ölünceye dek kendi yaşadıklarından dolayı kendince genç kızını insanlıktan korumaya çalışmaktadır. Her ne kadar cadının yaptıkları kızın özgürlüğünü engelliyor olsa da burada da bir kadın dayanışması örneği görülebilmektedir.

Hellbender, yine diğer pek çok örnekte olduğu gibi kadın cadıları anlatımının temeline yerleştirmektedir. Ancak diğer örneklerin aksine filmde, günümüzde geçen bir anne-kız öyküsü bulunmaktadır. Buna rağmen cadıların cinsiyetlerinin yine kadın olması sinemanın, ağırlıklı olarak tarihin ve popüler kültürün yansıması olmaya devam ettiğini göstermektedir. Cadı anne ile kızının ormanın ortasında bir evde yaşamaları, kadın olarak bağımsız, özgür ve cesur oldukları sonucuna varılabilmektedir. Herhangi birine karşı korkuları bulunmamaktadır. Birçok cadı temalı filmin aksine kurban veya mazlum konumunda yer almamaktadırlar. Özgürlüklerini kısıtlayan tek şey annenin insanları kendilerinden ve kızını karanlık tarafın gücünden korumak için yalnız yaşamaları olmaktadır. Fakat filmin ilerleyen dakikalarında insanlarla iletişim kuran ve karanlık tarafı keşfeden kız tamamen özgürleşmektedir. Kızın karanlık tarafa geçtiği ana dek bu filmde de bir kadın dayanışması gözlemlenebilmektedir.

The Wailing, cadının/büyücünün cinsiyetinin erkek olması nedeniyle birçok cadılık temalı filmde ayrılmaktadır. Tarihte ve popüler kültürde sıkça kadınlarla özdeşleştirilen cadılığın ve büyücülüğün bir erkek üzerinden anlatılmasına pek rastlanmamaktadır. Bu filmde büyü işlerinden ve insanların ölümlerinden köye dışarıdan gelen bir yabancı olan ve gerçekte bir iblis olduğu rivayet edilen Japon bir erkek sorumlu

tutulmaktadır. Filmde cadının erkekliğinin özgürlüğünün, cesaretinin ve bağımsızlığının sorgulanacak bir yönü bulunmamaktadır. Eril bakış nedeniyle cinsiyeti eylemleri üzerinde etkili olmamaktadır. Birçok filmin aksine politik nedenlerle ırkı ön plana çıkmakta ve özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Kore'ye gelen bir Japon olması nedeniyle ilk suçlanan ve şüphe duyulan Japon adam olmaktadır. Fakat film boyunca Japon adamın suçlanmasına ve evinde bulunan büyü malzemelerine rağmen filmin sonunda ortaya çıkan gizemli kadın, polis memurunun yanlış bir karar almasına ve bir anda kadını suçlu görmesine neden olmaktadır. Cinsiyeti kadın olan bir şüpheli ortaya çıktığı anda bütün olanlara ve kanıtlara rağmen suçlamalar kadına yönelmektedir. Bu da cadının erkek olmasına rağmen eril düşüncenin varlığını sürdürmeye devam ettiğini göstermektedir.

4.5. Cadılıkla Korku Yaratımı

Örnekleme ele alınan filmler incelendiğinde cadılık temalı korku filmleri ile folk korku filmlerini oluşturan pek çok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar tarihi, toplumu, politikayı vb. pek çok alanı yansıtır olsalar da temelde filmde korkuyu yaratmak için şekillendirilmekte ve kullanılmaktadır. Amaç yalnızca cadılık tarihine ve söylencelere uygunluk olarak görülürse film kurmaca bir korku filmi yerine dram veya belgesel niteliğinde olabilme potansiyeline de sahip olabilmektedir. Ancak modern folk korku filmlerinde odak noktası öncelikli olarak korkunun yaratımı olmaktadır. *The Witch*, *Gretel & Hansel*, *You Won't Be Alone*, *Hellbender* ve *The Wailing*'in, cadılık temalı modern folk korku filmleri olarak ortak unsurlara sahip olmaların rağmen korku ile gerilimi farklı biçimlerde yarattıkları ve aktardıkları gözlemlenmektedir.

The Witch, korku ile gerilimi ağırlıklı olarak atmosferi ile sağlamaktadır. Tekinsiz ve gizemli atmosferi filmin başından sonuna kadar izleyiciyi tetikte tutmaktadır. Bu atmosferin yaratımında soluk ve soğuk renk kullanımının tercih edildiği gözlemlenmektedir. Aynı zamanda kırsal alan ve ormanlık alan ile kapalı hava rahatsız edici atmosferi büyük oranda oluşturmaktadır. Yaylılardan oluşan müzik kullanımı da bu atmosferi film boyunca desteklemektedir. Atmosfer dışında ise ormandaki cadının gözüktüğü sahneler korku ile dehşeti yaratmaktadır. Özellikle cadının korkunç çıplak vücudunun görüldüğü ve bebekten merhem hazırladığı kareler korkuyu ve gerilimi yükseltmektedir. Bu sahne plastik makyaj ve pratik efektler ile sağlanmaktadır. Özenli ses tasarımı ile başarılı oyuncu performansları da destekleyici nitelikte olmaktadır. Tekniğin yanı sıra senaryo ve akış filmdeki korkunun temeline yerleşmektedir. Ailenin

tekinsiz ormana yerleşmesi, küçük çocukların kayboluşları ve cadının aileye musallat oluşu ana korkuyu yaratmaktadır.

Gretel & Hansel, korku ile gerilimi yaratma biçimleri açısından *The Witch* ile benzerlik göstermektedir. Ürkütücü atmosfer oluşturmaya ağırlık verdiği gözlemlenmektedir. Burada da soluk renk kullanımı tercih edilmektedir ancak *The Witch*'in aksine sarı rengin tonlarına ağırlık verilmektedir. Masaldan uyarlama olan senaryo, korkunun temelini sağlamaktadır. Ormanda zaman zaman gözüken cadı silüetleri, ses tasarımı ile eklenen fısıltılar, yaşlı cadının görünümü ve pratik efektlerle yapılan kurban odasındaki organ parçaları korku ile gerilimi yaratmak için filmde yer almaktadır. Çerçeveleme, kamera hareketleri ve müzikler de aynı biçimde korku ile gerilimi destekleyici niteliktedir.

You Won't Be Alone, incelenen diğer filmlerin aksine daha aydınlık ortamlarda geçmekte ve korkuyu farklı biçimlerde aktarmaktadır. Film, cadılığı daha dramatik yönden işleyerek bir cadının yaşadıklarına odaklanmaktadır. Filmdeki cadılar sebepsiz biçimde insanlara zarar vermemektedirler ve insanlardan uzak durmaya çalışmaktadırlar. Filmde korkuyu ve gerilimi cadıların gerçekçi bir biçimde işlenen izole yaşamları, insanlarla yaşadıkları ve biçim değiştirme yöntemleri sağlamaktadır. Filmdeki cadıların biçim değiştirmek için başka canlıları parçalamaları ve yemeleri plastik makyaj ve pratik efektler aracılığıyla gerçekçi bir biçimde gösterilmektedir. Bu gerçekçilik de filmdeki korkuyu ve gerilimi büyük oranda destekler niteliktedir. İncelenen diğer filmlere benzer biçimde solgun ve soğuk renkler ile kırsal alanlar tercih edilmektedir. Hikâye köylerde ve ormanlarda geçmektedir.

Hellbender, mekân olarak büyük oranda ormanda geçmektedir ancak incelenen diğer filmlerin aksine orman mekân olarak korku unsurunu oluşturan bir etken değildir. Herhangi bir tekinsizlik hissiyatı yaratmamaktadır. Yalnızca cadı anne ile kızın yaşadıkları ve insanlardan uzak durdukları izole bir alan olarak bulunmaktadır. Soluk ve soğuk renk tercihi yine diğer filmlerde olduğu gibi burada da atmosfer yaratımı için tercih edilmektedir. Korku ve gerilim unsuru Izzy'nin güçleri ile karanlık tarafı keşfetmesiyle oluşmaya başlamaktadır. Izzy'nin güç için insan öldürmeye başlaması, solucan yemesi, saykodelik anlar vb. görsel unsurlar filmin büyük oranda korku ve gerilimini yaratmaktadır. Bunlar da görsel efektlerin ve plastik makyajların kullanımı ile sağlanmaktadır. Özellikle Izzy'nin tamamen karanlık tarafa geçtiğinde bir iblis

görünümünde “Hellbender” olarak gösterildiği anlar filmin korku unsurunun yükseldiği anlar olmaktadır. Bunlar da yine görsel efektler ile yaratılmaktadır. Izzy’nin duymaya başladığı fısıltıların yer aldığı ses tasarımı da korku ile gerilimi destekleyici niteliktedir.

The Wailing, incelenen diğer modern folk korku filmlerinin aksine daha fazla korku ve gerilim unsuru içermektedir. Sinematografisinden karakterlerine, senaryosundan kurgusuna, efektlerinden müzik kullanımına kadar filmde yer alan her öge korku ile gerilimi yaratıp destekler niteliktedir. Mekânın ormanlar ile dağlardan oluşan bir coğrafyada bulunması gizem ve gerilim unsurlarını yaratan etkenlerin başında gelmektedir. Köyde yaşanan ölümlerde yardım alınmasını zorlaştırmakta, büyücü adamın saklanmasını kolaylaştırmakta ve yerel halkı tehlikelere açık hale getirmektedir. Senaryoda büyü etkisine girerek insanların birbirlerini öldürmeleri ve bazılarının da ölümden dönerek birer zombi haline gelmeleri, senaryonun korkuyu ve gerilimi oluşturan temel öğelerin başında geldiğini göstermektedir. Büyü tarafından ele geçirilen insanların vücutlarında oluşan izler, bol kan kullanımı ve Japon adamın hem rivayetlerdeki görünümü hem de filmin sonundaki iblis formu korku ile gerilim unsurlarını büyük oranda destekleyen öğelerdendir. Bunlar da plastik makyaj ve görsel efektlerle gerçekleştirilmektedir. Yine soğuk renk kullanımı tercih edilmektedir ancak incelenen diğer filmlerdeki gibi soluk bir renk paleti bulunmamaktadır. Oyuncuların büyü tarafından ele geçirilme anlarındaki ve dehşete düştükleri anlardaki performansları ürkütücü atmosferi destekler niteliktedir.

SONUÇ

Cadıların ve büyücülerin genellikle ormanlık ve kırsal alanlarda yaşamlarını sürdürdüğüne dair tarih, söylence ve popüler kültürde yaygın bir kanı vardır. Modern folk korku sinemasının örnekleri incelendiğinde, bu algının doğrulandığı görülmektedir. Filmlerde, cadılar genellikle orman ve ormana yakın kırsal bölgelerde yaşamaktadırlar ve olaylar da bu alanlarda geçmektedir. Bu filmlerde, cadılar evlerini ormanın içinde veya ormana yakın yerlerde kurmaktadır. Böylece insanlardan uzak bir biçimde büyü işlemlerini uygulayabildikleri rahat bir yaşam sürdürmektedirler. Bazen insanları ormana çekmek için yerleşkelere yaklaşırlar. Ayrıca, incelenen filmlerin hikâyelerinin geçtiği zamanlar farklılık gösterse de tercih edilen mekânlar genellikle kırsal alanlar ve ormanlar olarak belirlenmektedir. Bu durum, modern folk korku sinemasında cadılar ve büyücülerin yaşam alanlarının önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Cadılık tarihindeki suçlamaların, söylencelerin ve popüler kültürdeki tasvirlerin modern folk korku sinemasına yansıdığı açık bir biçimde gözlemlenebilmektedir. *The Witch*, *You Won't Be Alone*, *Gretel & Hansel*, *Hellbender* ve *The Wailing*'de, cadılar genellikle ormanlık ve uzak alanlarda yaşam sürdürürler ve olaylar bu tür bölgelerde gerçekleşir. Ayrıca, cadıların insanlarla ve çocuklarla çeşitli uygulamalarda bulunduğu ve kanın önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Örneklemede cadıların birçoğu ritüellerinde insanların kanını kullanırken, bazıları ise insan ve hayvan bedenlerini beslenmek ve biçim değiştirmek için kullanır. Hayvanlar aracılığıyla insanları izledikleri ve bazen de bu hayvanların biçimine girdikleri de tasvir edilmektedir. Ancak, örneklemedeki filmlerde bu motiflerin farklı şekillerde ele alındığı ve bazılarının belirsiz kaldığı görülmektedir. Örneğin, *The Witch* ile *The Wailing*'te cadıların hayvanlarla olan ilişkisi net bir şekilde gösterilirken, diğerlerinde bu daha belirsizdir.

Cadıların habitatları genellikle kırsal ve ormanlık alanlarda yer alır ve bu durum hem tarihsel kayıtlarda ve söylencelerde hem de folk korku filmlerinde gözlemlenir. Bu alanlar, genellikle medeniyetten uzak, izole ve sapa yerlerdir ve Scovell'in folk korku zincirindeki "izole ortam, kırsallık" parçalarını oluşturur. Bu alanların çaresizliği ve zorlu koşulları, cadılarla ilgili hikâyelerde ve karakterlerde belirgin bir şekilde yansır. Örneğin, *The Witch* ve *Gretel & Hansel* gibi filmlerde, cadılar insanlardan uzak, izole bir yaşam sürdürürler ve bu izole ormanlık alanlara yakın kırsal mekanlarda yaşayan insanlar da kendi çarpık inanışlarına sapmaktadırlar. Diğer yandan, *You Won't Be Alone* gibi filmlerde

ise, göçebe bir yaşam tarzı benimseyen cadılar insanlardan uzak durmayı tercih ederler. *Hellbender* ve *The Wailing* gibi filmlerde ise, hikâye günümüzde geçiyor olsa da ormanlar ve kırsal alanlar hala önemli bir rol oynamaktadır. Cadıların habitatları ve çevreleri, folk korku filmlerindeki hikayelerin ve karakterlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır ve bu alanlar, korku ve gerilim atmosferini güçlendirmektedir.

Cadılık ve büyücülük, tarih boyunca kadınlarla sıkı sıkıya ilişkilendirilmektedir, bu da dinlerin ve eril bakış açısının kadınları saf ve kötülüğe yatkın olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Cadılık suçlamaları genellikle kadınlara yöneliktir ve bu suçlamaların tarihte olduğu gibi günümüzde de çoğunlukla kadınları hedef aldığı görülür. Ancak modern folk korku filmlerinde, cadıların cinsiyetinin hikâyeye olan etkilerinin farklı biçimleri gözlemlenebilmektedir. Filmlerdeki kadın cadılar genellikle farklı şekillerde ele alınmaktadır. Örneğin, *The Witch* filminde, kadın cadılar büyü işleri ve kötülüklerle ilişkilendirilirken, baş karakter Thomasin'in üzerinden kadınlık ve cadılık ilişkisi incelenmektedir. Thomasin, ailesinin katı dini inançlarına karşı çıkarak güçlü ve bağımsız bir kadın olarak tasvir edilmektedir. *Gretel & Hansel*'de, baş karakter Gretel güçlü ve cesur bir genç kadın olarak gösterilmektedir. Gretel'in, cadılık güçlerini keşfetmesiyle güçlerini kardeşi Hansel'i korumak ve cadıyı alt etmek için kullanması bunu destekler niteliktedir. Benzer şekilde, *You Won't Be Alone* ve *Hellbender*'da kadın cadılar güçlü ve bağımsız karakterler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ancak *The Wailing*'de, cadının/büyücünün cinsiyetinin erkek olması, geleneksel cadılık tasvirinden ayrılmaktadır. Buna rağmen eril bakışın izleri bulunmaktadır. Bu filmler, cadıları farklı şekillerde ele alarak, kadınlığın ve cadılığın karmaşıklığını ve çeşitliliğini göstermektedir.

Tezde ele alınan modern folk korku filmlerinin her biri farklı bir ülkede, farklı bir coğrafyada geçmektedir. Folk korkunun ve cadılığın tarihi ile kökeni her ne kadar ağırlıklı olarak İngiltere ile ilişkilendiriliyor olsa da filmler incelendiğinde folk korkunun küreselliğine ulaşılabilmektedir. *The Witch* İngiltere'de, *You Won't Be Alone* Makedonya'da, *Gretel & Hansel* tahminen Almanya'da, *The Wailing* Güney Kore'de ve *Hellbender* ABD'de geçmektedir. Ülke ve coğrafya farklılıkları da beraberinde farklı inanışları, gelenekleri ve koşulları getirmektedir. *The Witch* İngiltere'sinde katı Katolik Hristiyan inancı ile Pagan batıl inançları mevcut iken *You Won't Be Alone*'da yöreye özgü batıl inanışlar, *Hellbender*'da yalnızca cadıların kendi inanışları, *The Wailing* Güney Kore'sinde dini çeşitlilikle Şamanizm ile Hristiyanlık inancı bulunmaktadır ve Japonya-

Kore savaşının etkileri filmdeki karakterlerin davranışlarıyla hikâyeğe yansımaktadır. Filmlerde cadılara verilen isimler ve cadıların özellikleri de yöreye göre değişiklik göstermektedir. Ayrıca filmlerin geçtikleri zamanlar da birbirlerinden farklı olmaktadır. Fakat bütün bu farklılıklara rağmen folk korku zincirinin temel öğelerini taşımaktadırlar. Bu farklılıklar ve ortak noktalar ele alındığında ise folk korku ile cadılığın zamansız ve mekânsız olduğuna ulaşılabilir.

Örneklemede incelenen modern folk korku filmleri, cadılık temasını ele alırken korku ve gerilimi yaratma biçimleri açısından farklılık göstermektedir. Her bir film, atmosfer, senaryo, karakterler ve görsel efektler aracılığıyla korku ve gerilimi izleyiciye aktarmak için özgün yaklaşımlar kullanmaktadır. *The Witch* ve *Gretel & Hansel*, korkuyu büyük oranda atmosferle sağlamaktadır. Soluk ve soğuk renklerin tercih edilmesi, kırsal ve ormanlık mekânlar ile karanlık bir atmosfer oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Bu filmlerde, cadıların görünüşleri, ses tasarımı ve müzik kullanımıyla da korku ve gerilim unsurları pekiştirilmiştir. *You Won't Be Alone* ise daha aydınlık ortamlarda geçen bir yaklaşıma sahip gözükmektedir. Film, cadılığı dramatik bir şekilde işleyerek gerçekçi bir izole yaşamı ve cadıların insanlardan uzak duruşunu vurgulamaktadır. Gerçekçi görsel efektler ve plastik makyaj kullanımı, korku ve gerilimi destekler nitelikte olmaktadır. *Hellbender* ve *The Wailing* ise daha yoğun korku ve gerilim unsurları içermektedir. Ormanlık ve kırsal mekânlar, karakterlerin ruhsal dönüşümleri ve görsel efektlerle yaratılan iblis formları, korku ve gerilimi artıran temel unsurlar olmaktadır. Ayrıca, bu filmlerdeki kan kullanımı, karakterlerin duygusal çatışmaları ve atmosferik müzikler de korku ve gerilimi pekiştirmektedir. İncelenen modern folk korku filmleri, çeşitli yöntemlerle korku ve gerilimi izleyiciye aktarmaktadır. Her bir film, atmosfer, senaryo ve görsel unsurlar aracılığıyla benzersiz bir korku deneyimi sunmaktadır. Bu filmler, cadılık temasını ele alırken aynı zamanda korku türünün zenginliğini ve çeşitliliğini de göstermektedir.

Modern folk korku filmlerini modern kılan etkenin günümüz teknolojiyle daha gelişmiş tekniklerle çekilmiş olmasından ibaret olmadığı açık bir biçimde gözlemlenebilmektedir. Özellikle folk korku filmleri tarihinde kült ve öncü filmler haline gelen *Unholy Üçlüsü* ile tezdeki filmler karşılaştırıldığında biçimin yanı sıra anlatımın ve içeriğin de değiştii rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. *Unholy Üçlüsü*'nde kadınlar ya kurban ya da Şeytan ile iş birliği halindeki kişi konumunda bulunmaktadır. Filmlerdeki

kadınlar herhangi bir şekilde güçlü, bağımsız veya özgür bir niteliğe sahip değildir ve filmin sonunda bu niteliğe sahip olacakları bir dönüşüm geçirmemektedirler. Modern folk korku filmlerindeyse her ne kadar yine ağırlıklı olarak cadılar kadınlarla özdeşleştiriliyor olsalar da ya film boyunca bağımsız, cesur ve özgür niteliklere sahiptirler ya da filmin hikayesi çerçevesinde değişim geçirerek filmin sonunda bu niteliklere sahip olmaktadır. Bu da günümüz sosyal düşüncesinin ve hareketlerinin sinemaya etkisiyle meydana gelmektedir. Aynı zamanda modern folk korku filmleri, Unholy Üçlüsü'nün aksine cadılığı saf kötü veya iyilikle kötülüğün savaşı biçiminde göstermemekle birlikte gri bir alanda bırakmakta ve cadılığın belirsizliğini vurgulamaktadır. Bu durum da cadılığın tanımındaki belirsizliğine ve tanımının zorluğuna uymaktadır.

Sinemada cadılığın temsilinin filminden filme değişimi ve farkları öncelikli olarak cadılığın belirsiz doğasından ve tanımlanamaz durumundan kaynaklanmaktadır. Sonrasında ise cadılığın işlendiği ülkenin, coğrafyanın inanışları, koşulları ve gelenek-görenekleri temsil farklılıklarını oluşturmaktadır. Her ne kadar doğa üstü öğeler ve inanışlarla bezeli olursa olsun folk korkunun ve cadılığın temelinde insan ve insan ilişkileri bulunmaktadır. Bu nedenle de filmin çekildiği dönem ve mekân, sosyal ve politik ortam, küresel hareketler ve düşünceler gibi insanı insan yapan her şey folk korkuda cadılığın anlatımı ile aktarımını etkilemekte ve değiştirmektedir. Dünyadaki değişim sinemaya yansımaya devam ettiği sürece folk korku da cadılığın sinemadaki temsili farklı biçimlerde ele alınacaktır.

KAYNAKÇA

- Akın, H. (2014). *Antikçağ'dan yeniçağ'a delilik, melankoli ve cinlenme: avrupa'da aykırı olma halleri üzerine tarihsel bir inceleme*. Hacettepe Üniversitesi: Ankara.
- Akın, H. (2022). *Ortaçağ avrupası'nda cadılar ve cadı avı* (2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Anderson, G. N. (2019). The Old Ways. *Fortean times*, (381), 36-43.
- Basxtorm, R. and Meyers, T. (2016) *Realizing the witch*. ABD: Fordham University Press.
- Blecourt, W. (2023). Witches on Screen. O. Davies (Ed.). *The oxford history of witchcraft and magic* içinde (s.258-287). İngiltere: Oxford University Press.
- Bloomer, J. (2016). *Why are goats associated with the devil, like black phillip in the witch?*
<https://slate.com/culture/2016/02/goats-and-the-devil-origins-black-phillip-in-the-witch-isnt-alone.html>
(Erişim tarihi: 01.11.2023)
- Bordwell, D., Thompson, K. and Smith, J. (2020). *Film art: an introduction* (12th edition). McGraw-Hill.
- Bosworth Toller's Anglo-Saxon Dictionary Online (Tarihsiz). *Wýrd*.
<https://bosworthtoller.com/036952>
(Erişim tarihi: 27.03.2023)
- Breuer, H. (2009). *Crafting the witch: Gendering magic in medieval and early modern england*. ABD: Routledge Taylor & Francis.
- Britannica Online (2024). *Baphomet*.
<https://www.britannica.com/topic/Baphomet>
(Erişim tarihi: 01.11.2023)
- Britannica Online (2024). *Diana*.
<https://www.britannica.com/topic/Diana-Roman-religion>
(Erişim tarihi: 29.04.2024)
- Britannica Online (2024). *Lilith*.
<https://www.britannica.com/topic/Lilith-Jewish-folklore>
(Erişim tarihi: 26.04.2024)
- Britannica Online (2024). *Magic*.
<https://www.britannica.com/topic/magic-supernatural-phenomenon>
(Erişim tarihi: 18.05.2023)

Britannica Online (2024). *Puritanism*.

<https://www.britannica.com/topic/Puritanism>

(Erişim tarihi: 31.10.2023).

Britannica Online (2024). *Shamanism*.

<https://www.britannica.com/topic/shamanism>

(Erişim tarihi: 23.01.2024)

Britannica Online., Russell, J. B. and Lewis, I. M. (2024). *Witchcraft*.

<https://www.britannica.com/topic/witchcraft>

(Erişim tarihi: 29.04.2024)

Brooklyn Museum (Tarihsiz). *Hecate*.

https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/dinner_party/heritage_floor/hecate#:~:text=Mythic%2C%20worshipped%20in%20ancient%20Greece,of%20crossroads%20and%20the%20underworld

(Erişim tarihi: 26.04.2024)

Buckley, C. G. (2019). Witches, ‘bitches’ or feminist trailblazers? The witch in Folk Horror Cinema. F. Kamm ve T. J. McDonald (Ed.), *Revenant journal issue 4: gothic feminisms* içinde (s.22-42). İngiltere.

Cambridge Dictionary Online (Tarihsiz). *Folk*.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/folk>

(Erişim tarihi: 19.03.2024)

Cambridge Dictionary Online (Tarihsiz). *Folklore*.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/folklore>

(Erişim tarihi: 19.03.2024)

Cambridge Dictionary Online (Tarihsiz). *Jump-scare*.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/jump-scare>

(Erişim tarihi: 19.03.2024)

Cambridge Dictionary Online (Tarihsiz). *Witch*.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/witch>

(Erişim tarihi: 19.03.2024)

Christensen, B. (Yönetmen). (1922). Haxan [Film]. İsveç-Danimarka: Svensk Filmindustri.

Church, D. (2021). *Post-horror: Art, genre and cultural elevation*. İngiltere: Edinburgh University Press.

- Cole, P. (2022). *Kötülük miti*. (Çev: R. Kuldaşlı). Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Corcoran, M. (2024). Leave Something Witchy: Evolving Representations of Cults and New Religious Movements in Folk Horror. R. Edgar ve W. Johnson (Ed.), *The routledge companion to folk horror* içinde (s.67-77). ABD: Routledge Taylor & Francis.
- Cowdell, P. (2019). Practicing Witchcraft Myself During the Filming. *Western folklore*, 78 (4), 295-326.
- Craig, R. (2022). *7 Must-watch folk horror movies, from midsommar to the witch*.
<https://www.cbr.com/best-folk-horror-movies-midsommar-the-witch/>
(Erişim tarihi: 23.10.2023).
- Craig, R. (2023). *11 Best horror movies based on eastern European folklore*.
<https://screenrant.com/horror-movies-eastern-european-folklore/>
(Erişim tarihi: 16.10.2023)
- Crow, W.B. (2006). *Büyünün, cadılığın ve okültizmin tarihi*. (Çev: F. Yavuz). Dharma Yayınları.
- Çakırlar, C. (2022). Altyazı dergisi folk horror röportajı [Video]. Türkiye: Altyazı.
- Dell, C. (2023). *Okült, cadılık ve büyü* (4. Baskı). (Çev: B. Kovulmaz ve Ş. Öztürk). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ehzenreich, B. English, D. (1992). *Cadılar, büyücüler ve hemşireler*. (Çev: E. Uğur). Kavram Yayınları.
- Federici, S. (2012). *Caliban ve cadı*. (Çev: Ö. Karakaş). İstanbul: Otonom Yayınları.
- Filmsite (Tarihsiz). *Film sub-genres types (and hybrids)*.
<https://www.filmsite.org/subgenres2.html>
(Erişim tarihi: 27.03.2023)
- Flavin, C. (2024). Fear of the World: Folk Horror in Early British Literature. R. Edgar ve W. Johnson (Ed.), *The routledge companion to folk horror* içinde (s.9-20). ABD: Routledge Taylor & Francis.
- Etimoloji Türkçe (Tarihsiz). *Orji*.
<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/orji>
(Erişim tarihi: 04.07.2023)
- Gaskill, M. (2016). *Cadılık* (4. Baskı). (Çev: S. Gül). İstanbul: Dost Kitabevi.
- Gatiss, M. (Yaratıcı/Sunucu). (2010). A History of Horror with Mark Gatiss [Belgesel Dizi]. İngiltere: BBC.

- Güngören, A. (1998). *Cadıların günbatımı: Bir antropoloji el kitabı için yazılar* (2. Baskı). İstanbul: Yol Yayınları.
- Haggard, P. (Yönetmen). (1971). *The Blood on Satan's Claw* [Film]. İngiltere: Tigon British Film Productions.
- Hardy, R. (Yönetmen). (1973). *The Wicker Man* [Film]. İngiltere: British Lion Film Corporation.
- Harris, M. (1995). *İnekler, domuzlar, savaşlar ve cadılar*. (Çev: M. F. Gümüş). Ankara: İmge Kitabevi.
- Haught, J. (1999). *Kutsal dehşet: Dinsel cinayetler tarihi*. (Çev: U. Alkapar). İstanbul: Aykırı Yayıncılık.
- IMDb (Tarihsiz). *Gretel & hansel*.
https://www.imdb.com/title/tt9086228/?ref_=nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_q_gretel%2520%2526%2520hansel
(Erişim tarihi: 20.04.2024)
- IMDb (Tarihsiz). *Hellbender*.
https://www.imdb.com/title/tt14905650/?ref_=nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_q_hellbender
(Erişim tarihi: 20.04.2024)
- IMDb (Tarihsiz). *Sort by popularity - most popular movies and tv shows tagged with keyword "folk-horror"*.
<https://www.imdb.com/search/keyword/?keywords=folk-horror>
(Erişim tarihi: 16.10.2023)
- IMDb (Tarihsiz). *You won't be alone*.
https://www.imdb.com/title/tt8296030/?ref_=nv_sr_srg_0_tt_8_nm_0_q_you%2520won%27t%2520be%2520alone
(Erişim tarihi: 20.04.2024)
- Ingham, H. D. (2018). *We don't go back: a watcher's guide to folk horror*. Room 207 Press.
- Janisse, K. (Yönetmen). (2021). *Woodlands Dark and Days Bewitched: A History of Folk Horror* [Belgesel]. ABD: Severin Films.
- Jolly, A. (2018). Kill Lists: The occult, paganism and sacrifice in cinema as an analogy for political upheaval in the 1970s and the 2010s. A. Paciorek, G. Malkin, R. Hing and K. Peach (Ed.), *Folk horror revival: field studies (2nd edition)* içinde (s.291-

- 305). İngiltere: Wyrđ Harvest Press.
- Kawin, B. F. (2012). *Horror and the horror film*. ABD: Anthem Press.
- Klaniczay, G. (2022). Şamanizm ve cadılık. C. Sungur (Ed.), *Sibirya'dan balkanlara şamanlar ve cadılar: Cilt 1* içinde (s.33-45). (Çev: E. Akman). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Koven, M. J. (2008). *Film, folklore and urban legends*. ABD: The Scarecrow Press.
- Kurt, S. K. (2008). *Witch-as reflection of woman over time*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- LA Film School (2021). *Subgenres of horror films explained*.
<https://www.lafilm.edu/blog/subgenres-of-horror-films-explained/>
(Erişim tarihi: 16.10.2023)
- Martin, L. (2009). *Cadılığın tarihi: Ortaçağda bilge kadının katli*. (Çev: B. Baysal). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Nenonen, M. (2022). “Kıskançtır bütün insanlar, her kapının ardında cadılar var” Fin cadıları ve 17. yüzyıl cadılık davaları. C. Sungur (Ed.), *Sibirya'dan balkanlara şamanlar ve cadılar: Cilt 1* içinde (s.205-227). (Çev: T. B. Carfi). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Neuman, W. L. (2020). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar* (8. Edisyon). (Çev: Ö. Akkaya). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Newland, P. (2016). Folk horror and the contemporary cult of British rural landscape: the case of Blood on Satan's Claw. P. Newland (Ed.), *British rural landscapes on film* içinde (s.162-180). İngiltere: Manchester University Press.
- Nofilmschool (2022). *The ultimate guide to horror subgenres*.
<https://nofilmschool.com/ultimate-guide-to-horror-subgenres>
(Erişim tarihi: 16.10.2023).
- Online Etymology Dictionary (Tarihsiz). *Wyrđ*.
https://www.etymonline.com/word/wyrd#etymonline_v_40238
(Erişim tarihi: 27.03.2023)
- Özden, Z. (2004). *Film eleştirisi: Film eleştirisinde temel yaklaşımlar ve tür filmi eleştirisi* (2. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Paciorek, A. and Charles, D. (2017). Welcome Fools: An Introduction to Folk Horror. A. Paciorek (Ed.), *Otherworldly: Folk Horror Revival at the British Museum* içinde (s.19-44). İngiltere: Wyrđ Harvest Press.

- Paciorek, A. (2018). Folk Horror: From the Forests, Fields and Furrows An Introduction. A. Paciorek, G. Malkin, R. Hing and K. Peach (Ed.), *Folk horror revival: field studies (2nd edition)* içinde (s.12-20). İngiltere: Wyrđ Harvest Press.
- Paciorek, A. (2018). Weird Americana. A. Paciorek, G. Malkin, R. Hing and K. Peach (Ed.), *Folk horror revival: field studies (2nd edition)* içinde (s.99-107). İngiltere: Wyrđ Harvest Press.
- Peacock, A. (2023). *The 15 best folk horror movies ranked*.
<https://www.slashfilm.com/771859/the-15-best-folk-horror-movies-ranked>
(Erişim tarihi: 16.10.2023)
- Pilgrim, J. and Hardy, R. (2018). An Interview with Robin Hardy. A. Paciorek, G. Malkin, R. Hing and K. Peach (Ed.), *Folk horror revival: field studies (2nd edition)* içinde (s.365-378). İngiltere: Wyrđ Harvest Press.
- Reeves, M. (Yönetmen). (1968). *Witchfinder General*. İngiltere: Tigon British Film Productions.
- Rotten Tomatoes (Tarihsiz). *The wailing*.
https://www.rottentomatoes.com/m/the_wailing
(Erişim tarihi: 20.01.2024)
- Scognamillo, G. Arslan, A. (1999). *Doğu ve batı kaynaklarına göre büyü*. İstanbul: Karizma Yayınları.
- Scott, R. (Yönetmen). (1979). *Alien* [Film]. ABD: 20th Century Fox.
- Scovell, A. (2017). *Folk horror: hours dreadful and things strange*. İngiltere: Auteur Publishing.
- Scovell, A. (2019). *10 great lesser-known folk horror films*.
<https://www.bfi.org.uk/lists/10-great-lesser-known-folk-horror-films>
(Erişim tarihi: 16.10.2023)
- Soyyılmaz, ř. (2022). *Türkiye sahası halk anlatmaları (Masal-efsane) ve Türk korku sineması üzerine karşılaştırma arketip incelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Spooner, C. (2024). Meeting The Gorse Mother: Feminist Approaches to Folk Horror in Contemporary British Fiction. R. Edgar ve W. Johnson (Ed.), *The routledge companion to folk horror* içinde (s.9-20). ABD: Routledge Taylor & Francis.
- Summers, M. (2018). 1948 Basımına Önsöz. H. Kramer ve J. Sprenger (Ed.), *Cadı çekici: Malleus Maleficarum* içinde (s.7-18). (Çev: A. Polat). İstanbul: Artes Yayıncılık.

TDK Online (Tarihsiz). *Kocakarı*.

<https://sozluk.gov.tr/>

(Erişim tarihi: 04.07.2023)

UK Parliament (Tarihsiz). *Witchcraft*.

<https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/private-lives/religion/overview/witchcraft/>

(Erişim tarihi: 22.08.2023)

Urban, S. (2022). *You won't be alone director goran stolevski talks creating a brand new folk tale*.

<https://variety.com/video/you-wont-be-alone-sundance-goran-stolevski/>

(Erişim tarihi: 08.12.2023)

Urquhart, J. (2023). *The 25 best folk horror movies of all time, ranked*.

<https://collider.com/best-folk-horror-movies-ranked/#39-you-won-39-t-be-alone-39-2022>

(Erişim tarihi: 16.10.2023)

Ülgen, P. (2022) Kadınlar ve cadılar (3. Baskı). İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Vorel, J. (2019). *The best horror movie of 2016: The witch*.

<https://www.pastemagazine.com/movies/horror-movies/best-horror-movie-of-2016-the-witch-robert-eggers>

(Erişim tarihi: 23.10.2023)

Walsh, B. (2024). The Early Modern Popular Demonic and the Foundations of Twentieth Century British Folk Horror. R. Edgar ve W. Johnson (Ed.), *The routledge companion to folk horror* içinde (s.20-32). ABD: Routledge Taylor & Francis.

Wilhelmi, J. (2020). *The witch true story & salem witch trials connection explained*.

<https://screenrant.com/witch-movie-true-story-salem-witch-trials-connection-explained/>

(Erişim tarihi: 31.10.2023).

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Buğra Mert ALKAYALAR

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

2021 - 2024 / Yüksek Lisans / ANADOLU ÜNİVERSİTESİ / LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ / SİNEMA VE TELEVİZYON (YL) (TEZLİ)

2016 - 2020 / Lisans / ANADOLU ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ / SİNEMA VE TELEVİZYON BÖLÜMÜ

2022 – Devam Ediyor / Araştırma Görevlisi / T.C. İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ / SANAT VE TASARIM FAKÜLTESİ / RADYO, TELEVİZYON VE SİNEMA BÖLÜMÜ

Yayınları:

Alkayalar, B. M. (2022). Günümüz tanrıları: “American gods” dizisindeki yeni tanrıların ideolojik eleştiri kapsamında incelenmesi. *19th International Symposium Communication in the Millennium CIM 2022*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, s.191.

Alkayalar, B. M. (2022). *Korku sinemasında vr teknolojisinin kullanımı: “The Conjuring 2” ve “The Conjuring 2 VR Experience” filmlerinin simülasyon kuramı çerçevesinde mizansen eleştirisi*. Türkiye Film Araştırmaları Dergisi, 2 (2), ss. 109 – 122.

Alkayalar, B. M. (2022). Matrix’e dönüş: “The matrix resurrections” filmini simülasyon kuramı çerçevesinde sosyolojik çözümleme. *1. Uluslararası Film Araştırmaları Sempozyumu*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, s.29.

Alkayalar, B. M. (2022). Unutturulanın korkusu: kaygı filminin korku türü kapsamında

mizansen çözümlemesi. *1. Ulusal Film Çalışmaları Sempozyumu*, Antalya: Alanya HEP Üniversitesi, s.1.

Sanatsal Faaliyetleri:

- 21. Eskişehir Uluslararası Film Festivali Festivali (2021). Düzenleme Ekibi Üyesi ve Moderatör.
- REACH Project (2021-2022). İletişim Ekibi Üyesi.
- GYOP (Get Your Own Picture) Erasmus+ Projesi, Almanya (2021). Katılımcı Yönetmen.
- Antakya 10. Uluslararası Film Festivali (2022). Uluslararası Kategori Ana Jüri Üyesi.
- ArakatMag (2022- Devam ediyor). Sinema Yazarlığı.
- Alkayalar, B. M. (2022). *Birtakım rivayetler*. Eskişehir: Porsuk Kültür Yayıncılık. **(Öykü Kitabı)**
- IMDb (Tarihsiz). *Buğra mert alkayalar*.
- <https://www.imdb.com/name/nm10419194/>
- (Erişim tarihi: 30.04.2024)
- Kamera Arkası (Tarihsiz). *Buğra mert alkayalar*.
- <https://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/bugramertalkayalar.html>
- (Erişim tarihi: 30.04.2024)
- **Filmografi:**
Seans (Session)/2018
Ayrık (Separated)/2018

Çözölme (Disintegration)/2018
Kapımızdaki Ziyaretçiler (Visitors at the Door)/2018
Turp Gibi (in the Pink)/2019
Neden Olmasın? (Why Not?)/2019
Peri (Fairy)/2019
Hayatına Dokun (Touch Your Life)/2019
Evde (At Home)/2020
Söylediklerine Dikkat Et (Be Careful What You Say)/2020
Dostundum Ben Senin (I Was Your Friend)/2020
Bireysel Realite (Personal Reality)/2020
Kore'den Sevgilerle (From Korea With Love)/2021
Piksel Tur (Pixel Tour)/2021
Peki Ya Yarın (What About Tomorrow)/2021
İstasyon İnsanları (Passengers)/2023
And We've Called Them/2024